

תצרות קצונו

יומן מבית חיינו – חורף תשמ"ג

•

תשורה

משמחת הבר-מצוה של

התמים אלימלך שי' הולצמן

ט' תמוז תשע"ד

חצרות קדשנו

ערך לדפוס: הרה"ת ר' לוי יצחק הולצמן

lyhediting@gmail.com

ב"ה.

פתח דבר

בשבח והודי' להשי"ת על הטוב אשר גמלנו בהגיע בננו יקירנו התמים **אלימלך שי'** לגיל מצוות, הננו שמחים להגיש בזה, כמנהג חב"ד - החל מחתונתו של הרבי בשנת תרפ"ט, תשורה מיוחדת - קובץ **חצרות קדשנו**, רשימות ויומנים שכתב אביו של חתן הבר-מצוה כאשר זכה להיות במחיצתו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כדלהלן:

- (א) **בר מצווה (תשל"ו)** - צילום מכתב הרבי אל אביו של חתן הבר-מצוה, לרגל הגיעו למצוות; ורשימה בפרסום ראשון מיחידות לה זכו סבו ואביו של חתן הבר-מצוה לאחר חג השבועות תשל"ו, כהכנה לבר-מצוה.
- (ב) **יומן שמיני עצרת תשל"ח** - יומן שכתב בעת ביקורו בבית חיינו בהיותו נער צעיר.
- (ג) **יומן חורף תשמ"ג** - יומן מתחילת השנה הראשונה ללימודיו בחצרות קדשנו. כמדומה שזהו היומן הראשון המתפרסם משנה זו, וכולל ענינים רבים שיש בהם משום חידוש.

התודה והברכה לבני המשפחה, ידידינו ומכרינו שיחיו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את חתן הבר־מצוה שי' שיגדל להיות חסיד, ירא-שמים ולמדן, כרצונו הק' ולנחת-רוחו של כ"ק אדמו"ר.

בבואנו מיום ההילולא ג' תמוז, לאחר עשרים שנה של "קושי השעבוד" בהעלם והסתר שאין כדוגמתו, הרי זהו הזמן לבקש ולזעוק מעומקא דליבא "עד מתי!" שנזכה תיכף ומיד ממש לביאת והתגלות מלכנו משיחנו שישמיענו תורה - "תורה חדשה מאתי תצא", בגאולה האמיתית והשלימה.

בשמחה ובברכה, אורי וחנה הולצמן

מכתב נ"ק אדמו"ר לבר-מצוה

האלצמן -

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כב' סיון תשל"ו
ברוקלין, נ.י.

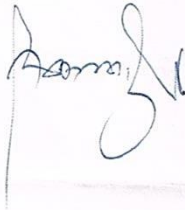
האברך אורי שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו ע"ד הכנסו בקרוב לגיל

מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה
למצות יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה
(אבות פרק ה') ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו
בתורה, בהוראת הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר
בקיום המצות, והשי"ת יצליחו להיות חסיד
ירא שמים ולמדן.

בברכה

בברכה

בר מצוה - תשל"ו

(מספר הרב אורי שי' הולצמן:)

בחג השבועות תשל"ו זכיתי להיות - יחד עם אבי הרה"ח ר' יעקב צבי שליט"א - בחצרות קדשנו, כהכנה לבר-מצוה שלי שהיתה בכ"ה תמוז באותה שנה. לאחר החג, התכוננו לנסוע בחזרה לבלג'י, עמדנו בשעת בוקר במבוא הכניסה ל-770 על-יד הכניסה לג"ע התחתון, וכאשר הרבי הגיע - ברכנו בנסיעה טובה. נסענו לשדה־התעופה, ואיחרנו לטיסה.

כיון שכך, חזרנו ל-770. אבי הי' אז בשנת האבילות על אמו מרת שיינדל טובא ע"ה (נפטרה ז"ך ניסן תשל"ו), והתפלל מנחה לפני העמוד בזאל הגדול, כאשר באותה העת התפלל הרבי מנחה למעלה, בזאל הקטן.

בדרך הטבע לא היתה לרבי הדרך לדעת על חזרתנו ל-770, כאשר איש מן המזכירים וכו' לא ראה אותנו.

באמצע חזרת הש"ץ של אבי, ירד לזאל הגדול ר' לייבל שי' גרונר ואמר לי שאומר לאבי אחר התפלה לעלות עימי ושנמתין לרבי בגעה"ת.

לאחר התפילה אמרתי זאת לאבי, והבעתי פליאה כיצד נוכל להיכנס, והלא געה"ת נעול (בעקבות האירועים שהיו באותה תקופה עם סאטמאר - הפך געה"ת להיות נעול, בעוד שקודם לכן הי' פתוח לרווחה. כמו כן מספר הטלפון בביתו של הרבי נעשה חסוי מאז, עקב הטרדותיהם). אבי נכנס עימי למעלית, עלינו לקומה השני' או השלישית, ומשם ירדנו במדרגות הפנימיות לגעה"ת. עמדנו על-יד המדריגות בצפי' לכניסת הרבי.

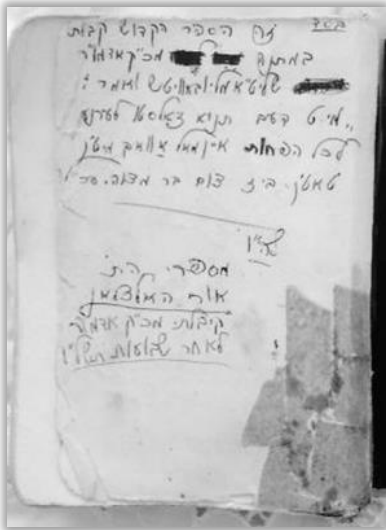
הרבי נכנס פנימה בגמר התפלה, והתק רב מיד לעברנו, נתן לי ספר תניא קטן שהחזיק בידיו הק', ואמר בזה הלשון "מיט דעם תניא זאלסטו לערנען לכל הפחות איין מאל א וואך מיט'ן טאט'ן ביז צום בר־מצוה" [= בתניא זה תלמד לכל הפחות פעם אחת בשבוע עם האבא עד הבר־מצוה].

כריכת התניא שקיבלתי מהרבי

לימים שמעתי מתמימים שהיו בתקופה ההיא ב-770, שבאותה תפלת מנחה שקודם היחידות', החזיק הרבי את אותו ספר תניא ועיין בו רבות, דפדף בו וכו', עד שהיו שחשבו שמכאן ואילך מתחיל מנהג קבוע של עיון בתניא בשעת מנחה...

לאחר מכן נתן לי הרבי שטר בן 100 פראנק בלגי, לתת לצדקה בעניני חינוך. ולאבי ש"י נתן הרבי שטר בן 1000 פראנק, בציינו שזהו "פאר מבצעים אין גאנץ בלגי" [= עבור 'מבצעים' בכל בלגי']. ושטר נוסף עבור אמי ע"ה ("פאר אייער בעל-באסטע"), עבור מבצעים השייך לנשים.

הכיתוב בעמוד הראשון בתניא

תמונת השטר שקיבלתי מאת כ"ק אדמו"ר

יומן אירוע שמיני עצרת תשל"ח

בליל שמיני עצרת באמצע הקפה ד' עמד הרבי שליט"א ושר ורקד על מקומו, ופתאום אמר לגבאי ר' לייבל גראנער שיתן לו את הכסא (כפי הנראה אמר לו ג"כ שאינו חש בטוב). רל"ג הגיש מיד את הכסא, הרבי התיישב עליו ופניו היו לבנים כסיד, וכל ה"עולם" נבהלו, ומיד צעק רל"ג שכולם ייצאו, ואכן בתוך דקות ספורות, לאחר שהתיישב הרבי, כבר הי' כל ביהמ"ד 'נקי' מאנשים, למעט כעשרים איש, המזכירים והגבאים וכו'.

לאחר איזה זמן הלך הרבי אל חדרו, וביהמ"ד 770 נותר סגור ומסוגר במשך כל הלילה, בעוד בחוץ אמרו כולם תהילים. למחרת, ביום שמע"צ, פתחו את ביהמ"ד, אך רק את מחציתו, ואילו את המחצית הקרובה אל חדרו הק' של הרבי סגרו וסתמו המעבר אלי' ע"י שולחנות וכו'. אין לשער המצב רוח שהי' אצל אנ"ש והתמימים באותו הלילה, כולם אמרו תהלים, וכל העת חפצו לדעת האם ישנו בשו"ט ממצב בריאות הרבי. בכל משך זמן (רבע או מחצית השעה), הי' יוצא אחד המזכירים וכדו' ומוסר ידיעות מהמצב של הרבי.

אבי מורי שי' [הרב יעקב צבי הולצמן] ביקר הרבה פעמים אצל הרבנית לדעת מה שלום הרבי. הרבנית סיפרה לו שהרבי קיבל שלשה התקפי לב ה"י - הראשון בשעת ההקפות, כשביקש את הכסא; השני בבוקר שמע"צ; (השלישי איני זוכר כעת).

אצל הרבי היו 7 דקטוירים, כמה מהם מפורסמים בתחומם הרפואי. ביום שמע"צ ראיתי שהגיע טעקסי ועמד ע"י 770, ויצא ממנו אברך עם מזוודה קטנה ורץ מיד אל כיוון חדרו של הרבי, הנהג של המונית התחיל לצעוק עליו "אדוני, אתה צריך לשלם!!", מיד הרגיעו אותו והסבירו לו שהיום זה חג, ובעוד יומיים ישלמו לו... לאחר מכן, נודענו שזה הי' רופא בעל תשובה חב"די, שמתגורר בריחוק מקום, ומיד ששמע הבשורה ממצב בריאות הרבי, נחפז להגיע.

במוצאי שמח"ת אמר הרבי שיחה שארכה עשרים דקות, גם במוצאי שבת בראשית דיבר הרבי כשלשת רבעי שעה! לאחר מכן, אמר לי אבי מורי שי'

שכנראה כך יהי' הסדר גם להבא, שבכל מוצ"ש יהי' שידור וכו' וכו', ואכן מני אז התחיל הסדר הנוכחי, שהרבי נוהג כמעט בכל מוצש"ק לומר שיחה במיקרופון, במשך חצי שעה עד שעה.

בשבת פ' נח יצא הרבי להתפלל בביהמ"ד הקטן, דהיינו לשמוע קריה"ת של שחרית (לפני זה היו עושים מנין בחדר הרבי, אבל עכשיו כיון שהוקל לו יותר בחסדי שמים, יצא להתראות ולהתפלל עם החסידים), והכריזו שלא ייכנסו כי אם אלו האורחים שבאו אל הרבי במיוחד ליו"ט, ומיד נתמלא ביהמ"ד הקטן מפה לפה, גם אבי מורי ואני עם אחיי היינו שם, אבי שי' עלה לשביעי בקריה"ת.

יה"ר שיחזק השי"ת את בריאות הרבי שליט"א!

יומן חורף תשנ"ג

אלול תשנ"ב - אדר תשנ"ג

יום א' לפ' תבוא, י' לחודש אלול ה'תשב"מ, בחצרות כ"ק אד"ש, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין נ.י.

בשבת זו [ש"פ תצא] לא הייתה התוועדות. בשבוע שעבר הגיע לפה אורח מאה"ק מכפר חב"ד, ושמו מרדכי ברוך, הוא הוציא לאור "פוסטר" ענק ומרהיב לכבוד י"א ניסן השמונים, הכולל תמונת אדמו"רי חב"ד בצורה של הספרה "7" ותמונת אבי כ"ק אד"ש - רלוי"צ נ"ע. זה תחת הכותרת "כל השביעין חביבין", ולמטה מזה עשרת המבצעים ותמונתם, מבצע ספר-תורה, צבאות ה', י"ב פסוקים וכו'.

בשבוע שעבר הכניס "פוסטר" אחד לכ"ק (כמובן ע"י המזכירות), וקיבל מענה מהרבי שליט"א, "נתקבל ות"ח" ועוד כמה משפטים מיוחדים, "רושם חזק" וכו'. וגם כתב לו להגיה איזה דברים - תארין פטירת הבעש"ט, התרגום באנגלית דהפסוקים מדניאל ותהלים, ועוד.

[נוסח המענה:

נת' ות"ח ת"ח 1) רושם טוב וחזק וכו'. 2) אזכיר עה"צ לכהנ"ל ולבשו"ט. 3) במהדורא בתרא: והתגלותו - להשמיט הוא"ו. הילולא דבעש"ט - ו' סיון. העתקת הכתוב בדניאל ותהלים חסר? בהכתר להשמיט התיבות זהב טהור. נש"ק להוסיף ויום-טוב. בתפילין של ראש - קוים לסימון ד' בתים]

שבת פרשת תבוא, ט"ז אלול

בבוקר יום השבת הגיע כ"ק ל-770 ב-9:10 לערך, לתפילה ירד כרגיל מעט אחרי 10:00. לאחר התפילה חזר לחדרו, ובשעה 3:05 אחה"צ הלך לספרייה

(בבית הסמוך ל-770 נמצאת ספריית כ"ק אד"ש הידועה באיכותה וכמותה, כולל כתבי-יד מרבתינו נשיאנו ועוד, ואכמ"ל. לאחרונה, מאחר חג השבועות שנה זו, שוהה שם הרבי בכל שבת).

חזר ל-770 ב-4:00 לערך. נכנס למנחה בביהמ"ד העליון (הקטן) ב-7:00 ויצא לאחר התפילה לחדרו. נכנס למעריב ב-8:15 (כשתי דקות לפני צאת השבת), ולאחרי שא' מהתמימים הבדיל, נכנס לחדרו. ב-8:55 יצא ונסע אל ביתו.

יום א' פ' נצבים וילך, י"ז אלול (ערב ח"י אלול)

היום בבוקר הגיע הרבי במכונית מביתו בשעה 10:10. הנהג היה ר' בנימין קליין שי', שהוא מביא תמיד את הרבי **בבוקר**, חוץ מימי ב' וה', שאז ישנו הנהג הרגיל, והוא ר' יודל קרינסקי שי'.

כ"ק אד"ש נסע לביתו בשעה 5:40 אחה"צ, וחזר ב-6:35. יצוין כי במשך כל החודש האחרון היה הרבי נוסע לביתו בשעות 6:30-7:00 וחוזר לאחר 40-60 דקות לערך.

ב-9:35 נכנס לתפילת ערבית. אחרי התפילה, מסר ר' זושא שי' ריבקיין (גבאי בית הכנסת "בית מנחם" בכפר חב"ד) כתב בקשה שהרבי יתגלה בח"י אלול ויגאלנו (-) זה היה תוכן המכתב, הלשון איני יודע. כמדומה שמסר המכתב בגעה"ת), ועליו חתמו הרבה אנ"ש מאה"ק. הוא נתן זאת לרבי, והרבי ענה כדרכו בקודש "א יישר כח".

כבר לפני שבת האחרונה דובר שתתקיים הערב התוועדות לכבוד ח"י אלול, אבל בלי בטחון גמור. אך באמצע היום נודע **בוודאות** שתתקיים הערב התוועדות. לקראת השעה 10, ירד הרבי להתוועדות. אין הזמן גרמא להאריך, ואביא אי אלו נקודות מההתוועדות.

הורה לנגן ג' תנועות, אבינו מלכנו, ולאחריהם אמר ש"פותחין בדבר מלכות", והרי זהו יום הולדת שני המאורות הגדולים הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, והזכיר פתגם אדמו"ר הזקן שצריך לחיות עם הזמן, היינו, עם פרשת השבוע. בהמשך הדברים אמר שהפתגם גם נוגע ל"חסדישע פרשה" שבלקוטי תורה וכו'.

והביא פתגם הבעש"ט על "שויתי ה' לנגדי תמיד", שצריכים להיות במידת ההשתוות כו', שכל דבר יהיה שווה בעיניו (אם לטוב ואם למוטב). פתגם זה מופיע בתחילת ספר צוואת ריב"ש, והזכיר את הביאור שבאגרת-הקודש על מה שכתוב בצוואת ריב"ש.

גם דיבר בענין יום הולדת, שידוע גודל ההפלאה בזה שהפליא כ"ק מו"ח אדמו"ר, ואף שהמקור הראשון דיום הולדת הרי נאמר בתורה בקשר לאינו-יהודי (פרעה).

בין הדברים העיר שישנם הנטפלים לאיזה דבר שנאמר ומיד מנפנים בקושיא, ואמר שמה שהוא אומר הרי אין זה פסק הלכה, אלא שבדרך ממילא כשעוסק בענין מסויים מזכיר ענינים שונים וכו'. וסיים: יש לך קושיא? לך ותתייגע ליישבה! והראה ג' או ד' דוגמאות לזה מההערות האחרונות, והסביר כיצד אפשר ליישב קושייתם.

אחת ההערות: כ"ק דיבר בהתוועדות קודמת (שבת פרשת ראה) שעל נבוכדנצר נאמר "עלה ארי מסבכו", ארי ולא אריה. ושאלו אצל כ"ק אד"ש, שהרי בפירוש כתוב בפסוק עם ה'. וענה הרבי שפשוט היה בזה פליטת הפה או פליטת הקולמוס, והיה צריך להוסיף רק מילה אחת - "לכאורה", דהיינו, "דעל נבוכדנצר לכאורה היה צריך להיאמר עלה ארי בלי ה'".

(הוספה לאח"ז: שאלה זו הכניסו המניחים לרבי, וכ"ק הגיה את כל הסעיף בשיחת ש"פ ראה, והוסיף הערה ארוכה בגוכת"ק).

כן הורה לעשות מגבית לח"י אלול, ושלא ישכחו לדאוג להספקת סעודות - לאלו שאין להם - על החגים הבעל"ט וכו'. המגבית נערכה בו במקום, כרגיל, כשכל אחד כותב שמו ושם אמו וכו', ומכניס הפתק + סכום כסף למעטפה ומעביר לחברו, וחברו לחברו, עד שמגיע לשולחן כ"ק. הגבאים אוספים את המעטפות לשק ומגישים זאת לרבי שליט"א שלוקחו עימו לאחר ההתוועדות.

כמו כן אמר שיחלק דולרים לטנקיסטים, כדי שיחלקום לכל הקהל.

בסוף דיבר בארוכה כשעיניו מוטות כלפי מטה, בנימה רצינית ביותר, אודות הצורך בתוקף בעניני ארץ-הקודש, ואזי גם הגויים יסייעו וכו'. לא

התמקד במאורע מסויים, כפי שנוהג ברוב הדיבורים כגון דא, אלא דיבר באופן כללי.

לאחר מכן (1:35) חילק הדולרים לטנקיסטים על מנת שיחלקו לקהל, ואח"כ ניגן ניעט ניקאווא, ויצא ועלה לחדרו. ב-1:47 נסע לביתו.

יום ב' פרשת נצבים וילך, ח"י אלול, יום הולדת שני המאורות הגדולים - כ"ק הבעש"ט ואדמו"ר הזקן נ"ע

היות שהיום הוא "יום אידם" הנקרא "לייבער-דיי" בלע"ז, התקיים מצעד גדול של השחורים לכל אורך רחוב איסטערן פארקוויי, בתופים ובמחולות כדרכם. אשר על כן, גוייסו שוטרים רבים לפקח על הסדר, אז מ'זאל זיך נישט הרג'ענען, הן בינם לבין עצמם והן כלפי הבחורים, ואכמ"ל. השוטרים התרכזו ליד 770, ומשם יצאו לאורך כל הרחוב.

בשעה 12:20 יצא כ"ק אד"ש אל המקווה (אליו הולך רק לפני שנוסע ל"אוהל", או גם בעיתים נדירות אחרות), והצדיע לשוטרים. כאשר חזר מהמקווה, בשעה 1:05, נכנס הרכב ל-770 מאחור, היינו דרך בנין ה"כולל" שברחוב יוניאן, דרך החצר עד לחזית 770. הסיבה לכך, מפני שהתהלכה הנ"ל כבר הייתה בעיצומה, ולכן החליטו שיהיה יותר מכובד וראוי שהרבי ייכנס מצד השני.

ב-3:55 נסע הרבי לאוהל. לפני יציאתו, צלצל הטלפון במזכירות ולייבל גרונר שוחח בו שעה קלה, ואחר-כך יצא והורה לאלו שעמדו בסמיכות לגן עדן התחננון, שלא ישירו בעת יציאת הרבי לרחוב, כי אם בתוך הבנין. (שמעתי שהטלפון היה מהרבי בנדון זה. אך יתכן שהטלפון היה מהמשטרה, כדי שלא יתחוללו מהומות).

יום ד' נצבים וילך, כ' אלול

הגיעו כבר כמה עשרות אורחים לקראת חודש החגים, עדיין מתפללים בביהמ"ד "למעלה", אך נהיה מאוד צפוף. כמעט כל ה"קבוצה" דתלמידי ישיבות אה"ק הגיעו כבר. בשנה זו, יהיו חברי הקבוצה למעלה מ-30, ואילו בשנה החולפת היו למעלה מ-50.

יום ה' נצבים וילך, כ"א אלול

כ"ק אד"ש הגיע ל-770 בשעה 10:13 (עם יודל), ונכנס לחדרו. 10:20 נכנס לביהמ"ד (העליון) לשמוע קריה"ת. 10:33 חזר לחדרו. 11:15 לערך נסע למקוה וחזר ב-12.

הצפיפות בפרוזדור גוברת, כולם מחכים ליציאת הרבי מחדרו הק' בדרך ל"אוהל". ב-3:20 נכנס החתן הת' בצלאל מרינובסקי לגעה"ת, ומקבל מכ"ק אד"ש את סידורו (הוא מתחתן הערב עם פייגענסאן מקראון הייטס. כך נוהג כ"ק משנים קדמוניות להשאל סידורו לחתנים ביום חופתם, ולאילו שמתחתנים במקום אחר וכיו"ב - נותן להם הסידור ביום נסיעתם מכאן).

עם כניסת החתן הנ"ל, יצא לייבל גרונר מן הקודש ומסר ליהודי אחד מאה"ק שיש לו בן נכה וכו', שטר של 50 שקל ישראלים מאת כ"ק, ומסר לו הוראות (ברכות?) בעל-פה מכ"ק אד"ש. (הרבי עבר גם לאחרונה פעם או פעמיים או יותר על יד אותו יהודי ובירכו: "ישועה בקרוב").

ב-3:30 יצא כ"ק אד"ש וחילק מטבעות לצדקה לכו"כ ילדים (10-15), שיכניסו המטבעות לקופה שבפרוזדור. גם ברחוב על יד המכוננית, נתן ל-2 תינוקות שהיו בעגלות, אח"כ נכנס למכוננית ונסע ל"אוהל".

היום הגיעה קבוצה של 50 איש מאה"ק, ובראשם זושא הפרטיזן. כ"ק הגיע ל-770 ב-8:22, ויצא מחדרו מיד למנחה (8:25). צאת הכוכבים היה ב-8:05. בעת יציאתו ממנחה, מעודד בתנועה חדה לכיוונו של זושא, שמתחיל בשירת "שיבנה", וכל הקהל בקול רעש גדול...

מכאן ואילך, כל אימת שהרבי יוצא ונכנס, הוא מעודד בתנועות ידיו להגברת השירה (כי בדרך כלל, הקהל כבר שר זמן מה לפני הופעת הרבי), מלבד כאשר נכנס למנחה ולקריה"ת, שאין הזמן גרמא לשירה. (אולם אל דאגה, זושא יביא את הקהל לשיר ולזמר גם בהמתנה לקריה"ת ולמנחה, עוד חזון למועד...)

מהמזכירות הודיעו שב-9:00 - מעריב, אך באותו זמן מתקיימת חופת החתן הנ"ל בחצר 770, וכאשר ישנה חופה, אין כ"ק אד"ש יוצא עד לאחר סיום החופה. 9:07 נכנס ד"ר פלדמן אל אד"ש. 9:15 נכנס כ"ק למעריב

(למעלה). מיד לאחר התפילה (9:30 לערך) נכנס אל כ"ק (בגעה"ת?) ר' בנימין אלי' גאראדעצקי, ושוהה עד 10:55, ויוצא. בשעה 11 נסע כ"ק אד"ש לביתו.

יום ו' ערב ש"ק פ' נצבים וילך, כ"ב אלול

לקראת זמן הדלקת הנרות (6:55) יצא כ"ק אד"ש מחדרו, והייתה בפרוזדור קבוצת ילדים, וכדרכו בקודש נתן לכאו"א מהם פרוטה להכניס בקופה. היו שם הרבה אורחים (רובם תלמידי התמימים) מאה"ק, ועמדו בקירוב מקום לאד"ש. כ"ק אד"ש סיים את החלוקה, הכניס ג"כ בעצמו פרוטה לקופה ופנה לדרכו החוצה.

הקהל התקדם מאחוריו, בצפיפות, הרבי ירד במדריגות הראשונות שבחזית בנין 770, ופגש שוב קבוצת תשב"ר, ושוב חילק גם להם מטבעות. פתאום הסתובב כ"ק לאחוריו, אל הקהל שעמד על המדרגות בסמוך אליו, ואמר (בערך זו הלשון ששמעתי בעצמי, וגם מעד רא' ושמיעה נוסף): ווען איר וואלט געגאנגען לערנען תורה, וואלט איר אויך געהאט א מצוה!

והמשיך בדרכו אל הספרי' (הרבי נוהג בכל ערב ש"ק לבקר בביתו) כעת בספרי' לפני כניסת השבת לפחות לשעה קלה!). לאחר דקה אחת, חזר אד"ש מהספרי' ל-770. ושוב פגש קבוצת ילדים וחילק להם מטבעות לצדקה, וכן לר' לייבל שי' זאיאנץ מפעילי חב"ד בפאולא בראזיל. לאחר מכן נכנס לחדרו (אד"ש אינו נכנס לתפילת המנחה בעש"ק).

לקראת שבת, סידרו ה"ועד המסדר" שולחנות בביהמ"ד הגדול עם פתח צר באמצעם, המהווים מחסום לנחשולי הקהל, שלא יתקדמו יותר מדאי לכיוון הרבי שליט"א. השולחנו מוצבים מקיר לקיר, ומשאירים חלל צר ביניהם, למעבר הרבי, ועל מקום החלל יש קרש מיוחד המורם לפני הופעת הרבי.

החזן בתפילת ליל ש"ק ר' זלמן שי' לוין מכפר חב"ד, ב"לכה דודי" ניגן איזה קוצק'ער ניגון, ובסוף ב"ימין ושמאל תפרוצי" התחיל לנגן בניגון "הרנינו

¹ להעיר ממשנה שבת פרק ב': ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה: עשרתם? עירבתם? הדליקו את הנר".

לאלקים" (דקאפיטל פ"א דכ"ק אד"ש בשנה זו), ואד"ש הרים ידו לאות, וביהמ"ד התמלא בשירה ובזמרה...

כ"ק אד"ש אמר קדיש יתום לאחר התפילה, וכך במשך כל השבת.

לאחר התפילה, מנענע בראשו ושפתיו לוחשות "גוט שבת" לעבר הקהל, עד צאתו מביהמ"ד. לעבר זושא מנענע מעט בחוזה, וזושא מתחיל בקול רם "שיבנה בית המקדש", וכולם אחריו.. וכ"ק אד"ש מורה בתנופת יד להגברת השירה.

לאחר כ-20 דקות יצא מחדרו הק' לכיוון הספרי'.

ש"ק פ' נצבים וילך, "שבת סליחות", כ"ג אלול

8:30 נכנס אד"ש לביהמ"ד לאמירת תהלים, ר' הירשל שי' שיפרין חזן. ב-10 לערך מסיימים וכ"ק חוזר לחדרו, ויורד שוב (כנהוג בד"כ בש"ק מברכים) ב-10:30 לערך.

בהפטורה - צפיפות איומה, מרגישים כבר שחודש תשרי קרב ובא...

לאחר התפילה מכריז הגבאי על התוועדות. ההתוועדות נמשכה כ-3 שעות, היה גם מאמר. לצערי לא זכיתי לשמוע היטב, כי לא הייתי במקום שבטוח שמיעה.

בין השיחות ניגנו "והריקותי לכם ברכה" (הרציני), ומסיבה כלשהי נעשו כמה קבוצות, שכל אחת מהן ניגנו תנועה אחרת, ונהיה בליל של קולות. ניסו להתאים הניגון אחד לשני, אבל נעשה בלבול גדול מחמת שתנועות הניגון חוזרות על עצמן הן בטון נמוך והן בטון גבוה... ואז התחיל כ"ק בשיחה, באמרו שהוא לא יעשה דין תורה, מי צודק ומי לאו, אבל יש לעשות אחידות בניגון וכו'. והאריך קצת בזה מתוך חיוך.

חילק משקה לאורחים הנוסעים לבתיהם לפני ראש השנה, ביניהם: ר' יצחק גראנער (אויסטרעליא), ר' זושא ריבקיין (כפ"ח), דוד ווייטמאן, לייבל זאיאנץ (בראזיל), ועוד.

לאחר מכן – מנחה. כ"ק עלה לחדרו הק', ולאחר כמה דקות יצא והלך אל הספרי'. משום מה – לא ניגנו בצאתו, ובהגיעו סמוך לספרי', עמדו ילדים בשורה, וכ"ק הורה להם בתנופת יד לשיר, והחלו לשיר "שיבנה". הכניסה לספרי' מורכבת משתי דלתות, בין החיצונית לפנימית יש פרוזדור קטן, וכנראה הדלת הפנימית הייתה נעולה, והתעכב כ"ק כמה רגעים ליד הדלת, ובינתיים רמז לילדים להגביר את השירה.

לאחר כ-40 דקות חזר לחדרו. ב-8:05 (זמן צאת הכוכבים) יצא למעריב בביהמ"ד העליון. כרבע שעה אחרי התפילה נסע לביתו.

מוצש"ק, 'סליחות'

ב-1:00 בדיוק הופיע אד"ש בבית הכנסת. החזן – ר' יוסל שי' וויינבערג. לאחר אמירת ה'סליחות' נכנס לחדרו לכמה רגעים, ונסע לביתו.

יום א' האזינו, א' דסליחות, כ"ד אלול

כ"ק נכנס למנחה 3:20 למעלה. ביציאתו מביהמ"ד, בירך את הנוסעים לביתם, ביניהם ר' זושא שי' ריבקיין מכפר חב"ד, ר' לייבל שי' זאיאנץ מבראזיל, ועוד.

כ"ק לא נסע לביתו כפי הרגיל בכל יום לפנות ערב (ולעומת זאת, הקדים לנסוע לביתו בלילה, כדלהלן).

בערב למד ברבים (בביהמ"ד העליון) הר"מ מענטליק שי' את מכתב כ"ק אד"ש עם ההערות, ולא סיימו עדיין. כמו כן דיבר ר"ד ראסקין שי' ואמר לקהל שלא צריך לעמוד ליד הדלת כל הזמן, אלא צריכים לשבת וללמוד וכו' וכו', ובדבריו פנה בעיקר אל התמימים האורחים.

9:32 נכנס כ"ק למעריב. הצפיפות גדולה. אד"ש אומר קדיש יתום ומשניות.

(כאמור, גם בש"ק האחרון – כ"ג אלול, אמר קדיש יתום. ממאיר שי' הארליג שמעתי שאחד מב' ימים אלו (כ"ג או כ"ה אלול²) הוא היארצייט

² כ"ג אלול (תרצ"ג) הוא יום פטירת סבו של הרבי, הרה"ח וכו' ר' מאיר שלמה ינובסקי ע"ה.

של סבו ר' מאיר שלמה. וסיפר שר' פינחס אלטהויז נכנס פעם ליחידות, וסיפר לרבי ששאל אותו בחור מדוע אומר הרבי קדיש ביום זה, והוא ענה לו בהלצה שזה עבור היארצייט של ר' אדם בעל שם... הרבי הגיב שזהו יארצייט של סבו).

9:45 יצא כ"ק מביהמ"ד בדרכו אל חדרו, כאשר זושא מנצח על שירת "שיבנה".

בשעה 10 נסע כ"ק לביתו. לפני נסיעתו, נכנס לייבל לזאל, הכה קלות על השולחן והכריז שסליחות יהיה בשעה 7 בבוקר.

יום ב' האזינו, ב' דסליחות, כ"ה אלול

כ"ק אד"ש הגיע ל-770 בשעה 6:51, וירד לביהמ"ד הגדול לאמירת סליחות בשעה 7 לערך. החזן - מענדל שניאורסאהן שי'. 7:25 חוזר לחדרו, ולייבל מחפש בתוך 770 היכן יש מנין של מתפללים האוחזים כבר לקראת קריאת התורה, בשביל אד"ש, כי הרי אומר קדיש ביום זה. לייבל מורה לקבוצת המתפללים לעלות למעלה לזאל הקטן, וב-7:55 יצא כ"ק לקריאת התורה בביהמ"ד העליון ונשאר עד סיום התפילה, אמר את חצי הקדיש שאחרי קריה"ת, וכל הקדישים עד סיום התפילה (קדיש דרבנן וקדיש יתום), למד המשניות "הטביל את המטה וכו".

אחרי התפילה, תקע בשופר בתחילה ר' יעקב יוסף שי' ראסקין, ומאחר שלא הצליח לתקוע, תקע בנו ר' דוד שי'. ב-8:15 חזר לחדרו.

9:07 נסע למקוה, חזר ב-9:45. בכניסתו ל-770 פגש יהודי במסדרון, והלה אמר לרבי (בלה"ק?): "באתי מטורקיה לראות את הרבי", ענה לו כ"ק: "סימן טוב", והלה נישק את ידו הק'. כמו כן נתן לילד מטבע לצדקה, ואח"כ שאלו האם הוא כבר בר-מצווה.

נסעתי עם ישראל שמעון שי' קלמנסון לטפל בהדפסת קובץ חידו"ת מאת רבני קאנעטיקעט (ארה"ב), שעורך אחיו יוסף יצחק שי' לכבוד שנת השמונים, בבית-הדפוס "בלשן". בחזרתנו, חצינו את הכביש על יד 770,

---

כ"ה אלול נקבע כנראה כיארצייט של אחיו של הרבי, ר' דובער הי"ד, שלא ידוע התאריך המדויק בו נעקד"ה.

ובהגיענו אל המדרכה, ניגש אלינו בחור - "הייתכן? וכי לא ראיתם את הרבי במכונית על-ידכם?!", התברר שהרבי בדיוק יצא אל האוהל (1:55), והמכונית התעכבה ברמזור, ואילו עינינו היו נשואות אל 770 לראות האם כ"ק כבר נסע אל האוהל...

כ"ק אד"ש חזר ב-7:45, ונכנס למנחה (צאת הכוכבים - 8:05 לערך), ולפני שהתחילו אשרי, אמר משניות וקדיש. לאחר התפלה למד כ"ק בשקט 2 דפים קרועים של משניות שהיו בתוך סידורו (הבחנתי שהלקו"ש השבועי עודנו מונח בסידורו. - בדרך כלל, מכניס כ"ק את "הדואר של שבת", הלקו"ש וקובצי הערות וכו', בסוף סידורו, ומעיין בהם בשעת התפילות כאשר החזן מנגן וכיו"ב), סיים בקול רם את המשנה "הטביל בה את המטה", העביר ידו על מצחו לפני הקדיש וכו'. נכנס לחדרו 8:05, ולייבל נכנס אף הוא.

כאמור, כאשר ישנה חופה יוצא כ"ק אחריה למעריב, הערב הייתה חופתו של יצחק שי' רסקין (מרוקו). לאחריו, ב-8:40 לערך, נכנס למעריב. 9 נסע לביתו.

יום ג' האזינו, ג' דסליחות, כ"ו אלול

סדר הבוקר כאתמול. 7:30 חוזר כ"ק לחדרו אחרי אמירת 'סליחות', ותוך 2 דקות מתחיל התור לפדינות, מהיום והלאה מקבל כ"ק את הפדינות לקוראם בערב ראש השנה על ציון כ"ק אדמו"ר הרי"ץ (ראה ספר המנהגים-חב"ד בזה). בעת קבלת הפדינות, מאחל "לשנה טובה תכתב ותחתם" לכל אחד. לאחר כ-10 דקות הסתיים התור, ונכנס לחדרו.

בשעות הצהריים התקיים 'ראלי' (כינוס ילדי צבאות ה') בביהמ"ד הגדול. כ"ק אד"ש נכנס ב-2:08, בעברו בין הילדים חילק מטבעות לצדקה לעומדים סמוך אליו. התפללו מנחה, אחר כך אמרו הילדים את י"ב הפסוקים ומאמרי רז"ל.

אח"כ אמר הרבי שיחה בג' חלקים, ותוכן הדברים: שזהו הכינוס האחרון והמסיים דשנה זו, ושהיצה"ר מסית ילד שלא ללמוד ולא להתנהג כראוי כו', אך הילד אינו צריך לשמוע ולציית לטפשות היצר אלא ללחום נגדו. בסוף השיחה ציוה כ"ק לנגן אבינו מלכנו, עוצו עצה, אך צדיקים, שיבנה

בית המקדש. ולאחר מכן חילק מטבעות של 10 סנט למדריכים/ות על מנת שיחלקו אותם לילדים, 2 מטבעות לכל אחד, מטבע אחד לצדקה והשני כטוב בעיניהם. ביציאתו (4:00) עודד שירת 'שיבנה' בתנופת ידו הק'.

6:55 נסע לביתו, ביציאתו איחל נסיעה טובה לר' לייבל זאיאנץ שנוסע היום לבראזיל. 7:56 חזר ל-770. 9:33 יצא למעריב (אין צורך לציין את המובן מאליו, שבכל פעם שעובר כ"ק, שרים 'שיבנה' ומעודד השירה). נסע לביתו 11:45.

יום ד' האזינו, ד' דסליחות, כ"ז אלול

7:30-8:03 - קבלת פ"נים על יד חדרו הק'.

אחר הצהריים הייתה שיחה לנשי חב"ד בביהמ"ד הגדול שהיה מלא בנשים וילדות, כ"ק נכנס לביהמ"ד ב-5:10 לערך בליווי המזכירים, ואמר שיחה עד 5:50 לערך. בין הדברים: מעלת הנשים, ש"בינה יתרה נתנה באשה", והדבר מתבטא בהלכה בכך שאשה מתחייבת בתורה ומצוות כבר בגיל 12, קודם לאיש שמתחייב בגיל 13; ענין 'פרו ורבו' כו'; מעלת האשה שביכולתה להשפיע על סביבתה יותר מהאיש, מצד תכונותיה המיוחדות.

בסיום השיחה אמר שיבואו נשים מ"מרכז נשי חב"ד" לקבל דולרים ולחלקם לקהל, וזאת השתתפות סמלית בנתינתן לצדקה. בשעת החלוקה (עברו כ-10 נשים), אשה שישבה בספסלים שמול הרבי שאלה מרחוק משהו מהרבי (כנראה, האם לבוא ולקחת דולרים), הרבי חיך וסימן לה בידו שתתקרב ונתן לה דולרים. בסוף החלוקה נגשה אשה, ובראותה שכבר לא נשארו דולרים, נסוגה מיד לאחור, אך כ"ק הרגיש בזה ואמר לה משהו, ופנה אחר כך ללייבל שיתן עוד דולרים, לייבל התחיל ללכת לכיוון היציאה (כי נגמרו לו הדולרים), אך מיד התעשת וביקש מאחת הנשים שעברו קודם שתיתן לו חבילה (כ"ק חילק כו"כ חבילות לכל אחת), ומסרה בידי הרבי שמסר לאשה הנ"ל...

5:58 חזר לחדרו. 7:45 יצא לתפילת מעריב. 7:55 חזר לחדרו, ואחרי כמה רגעים נסע לביתו.

יום ה' האזינו, ה' דסליחות, כ"ח אלול

7:30 – 8:05 קבלת הפ"נים. 8:10 יצא מחדרו לקריאת התורה בביהמ"ד העליון, ובראותו קבוצת ילדים חיפש מטבעות בכיסו בכדי לתת להם לצדקה, ומשלא מצא, פנה ללייבל וגם לו לא היה, (כמדומני שהרבי החווה בידו בתנועת ביטול), חזר לחדרו והביא מטבעות לחלק להם.

9:30 נכנס לביהמ"ד העליון למעריב, 9:40 חזר לחדרו, 9:45 ירד אל ביהמ"ד הגדול להתוועדות. בשיחה הב' דיבר אודות הניגון 'שיבנה' שממתנים עד סיום ההתוועדות בכדי לנגנו, ובעצם הלא רוצים משיח עכשיו, והאריך בזה, ובין הדברים הזכיר שידוע שבשנה הבעל"ט ישנו הר"ת תהי' שנת גילוי משיח. לבסוף הורה לנגן זאת, כרגיל בתחילה על ידי החזן, ואח"כ הצטרף כ"ק והקהל.

אמר שיש מאמר ידוע מהצ"צ ויחזור עליו כעת, ותיכף התחילו לנגן ניגון קודם המאמר, ואמר מאמר ד"ה יו"ט של ר"ה³, במשך כ-20-15 דקות. אח"כ דיבר אודות הצ"צ, שכידוע היה עושה 'סדר' בפטרבורג, מעלה ומוריד שרים ומלכים, כידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה. דיבר אודות המצב באה"ק. אחר כך הורה לנגן ניגון הכנה, ניגון אדמו"ר הזקן (בבא הד' – כמדומני ד' פעמים), נייע זשוריצי, אבינו מלכנו, נייעט ניקאווא (פנה לכיוון הילדים ורמז להם בידו הק' לשרוק). כמו כן ציוה לנגן שוב 'שיבנה' (החזן ואח"כ הקהל).

בסיום ההתוועדות חילק דולרים לטנקיסטים, על מנת לחלקם "לכל אחד ואחת". הזכיר אודות ברכה אחרונה, והחל טרם יציאתו "כי בשמחה" – כרגיל. ההתוועדות הסתיימה ב-12:35, ו-10 דקות אח"כ נסע לביתו.

יום ו' עש"ק וער"ה דשנת תשמ"ג

בסיום הסליחות רמז כ"ק בהרמת ידו הק' לנגן ב"רחמנא דעני", ועודד השירה במאוד, גם בצאתו (8 לערך). התור לפדיונות כבר משתרך, אף שכ"ק מקבל היום הפ"נים רק אחר התפילה. 8:35 נסע אל המקוה, בצאתו נתן צדקה לילדים וגם נתן בעצמו (גם בבוקר לפני ירידתו לסליחות נתן בעצמו לצדקה), ופנה אל הילדים והתחיל "שיבנה", והקהל המשיך לעידודו בידו הק', והמשיך לעודד גם בשבתו במכונית.

³ הוגה בשנת תשמ"ו, ונדפס בספר המאמרים מלוקט חלק א.

9 לערך חזר מהמקוה, 9:50 ירד לתפילת שחרית בביהמ"ד הגדול (כרגיל בכל ערב ר"ה). היום (לפנות בוקר) הוקמה הבימה של כ"ק אד"ש, המיוחדת לימי תשרי. החזן - ר' אברהם מייזליש שי' מכפר חב"ד. התפילה בזריזות יחסית.

אחר סיום התהלים שאחרי התפילה, עלו מנין מזקני אנ"ש (למעשה, כ-15 איש...), ביניהם: הרב חודקוב, הרב זלמן שמעון דווארקין, הרב זלמן פוזנר (פיטסבורג), הרב י"י פיקארסקי, ועוד, וכמובן גם הגבאים דביהמ"ד... התיישבו בשורה כעין ד' בקצה הבימה מאחורי הרבי, כ"ק התקרב אליהם 3-4 צעדים ופתח באמירת "התרת נדרים" בניגונו המיוחד, הצפיפות על יד הבימה הייתה איזמה, כולם ניסו לשמוע את הרבי. לאחר מכן, סיים אד"ש בברכה לשנה טובה והלך אל חדרו (10:20 לערך).

לאחר כמה דקות החל התור למסירת הפ"נים, ב-11 מסרו זקני אנ"ש את הפ"נ כללי", ולאחר קריאת הפ"נ הואיל כ"ק לברך את כלל ישראל (הושמע גם ברמקול).

1:45 נסע לאוהל, וחזר 6:20 לערך. 6:35 יצא מחדרו למנחה בביהמ"ד העליון, הי' 'עולם' שהמתינו לתפילה, וסידרו "שביל חי" עבור כ"ק אל ביהמ"ד, אך פתאום פנה ימינה לכיוון היציאה מ-770, הקהל נסוג כמובן במהירות, וכ"ק הלך אל הספרי', וחזר כעבור דקה, נכנס לחדרו ויצא שוב אל ביהמ"ד. חזר לחדרו אחרי התפילה (לפני 6:50!).

ליל א' דראש השנה תשמ"ג

יש הרבה לכתוב על ראש השנה ד"תהא שנת גאולת / גילוי משיח" - כלשון כ"ק אד"ש, ותקוותי שלא אחסר הרבה בפרטי הדברים.

כמחצית השעה אחרי תפילת המנחה, ירד אד"ש לביהמ"ד, ואמר תהלים במשך כ-10 דקות. לא ניגנו אבינו מלכנו לפני תפילת ערבית, שכן ר"ה חל בשבת.

לאחר התפילה, טרם צאתו, פנה הרבי שליט"א לקהל ואיחל "גוט שבת, גוט יום טוב, א כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה ותחתם" (בלשון יחיד). כעבור כרבע שעה יצא מ-770 אל הספרי'.

יום א' דראש השנה תשמ"ג

כ"ק הגיע ל-770 ב-9:05, ירד לביהמ"ד ב-10.

בשחרית ומוסף בעת חזרת הש"ץ, ישב כ"ק. בשנים הקודמות היה עומד יותר, ושמעתי שבשנה שעברה היה קם ממקומו בכל "ברוך אתה ה'" (כמנהג המקובל בזה). בשנה זו, בכל פעם שאמר הש"ץ "ברוך אתה ה'", התרומם כ"ק קצת ממקומו. כמו כן בשנים קודמות היה קם בכמה פסקאות, כמו "ונתנה תוקף" (ואזי נשאר על עמדו עד אחרי "כתר"), וכן בפתחת הארון ועוד.

התפילה הסתיימה ב-2:55. מנחה 6:30.

ליל ב' דראש השנה תשמ"ג

לפני תפילת ערבית, בעמדו (כרגיל) נשען על הסטענדער, מרים ידו הק' לאות, והקהל מתחיל לנגן "אבינו מלכנו", מנגנים ב' פעמים. כ"ק אד"ש אומר קדיש ביום זה, יארציט גיסתו הרבנית שיינא וב"ב הי"ד.

יום ב' דראש השנה תשמ"ג

בקריה"ת עולה אד"ש ל"מפטיר", לאחר ההפטרה הביאו שני ספרי התורה אל הבימה, כ"ק באמצע הבימה, מימינו ומשמאלו אוחזים שני אנשים את הס"ת. כ"ק מסתכל לימינו ולשמאלו על הס"ת (כמדומני שכעת עשה ה"סדר" עם השופר והמטפחות כו'), ואחר-כך מוריד טליתו על פניו הק', ויותר מזה, ומתכופף על הבימה במשך כדקה שנראית נצח. שלא כבשנים הקודמות, לא נשמעו שום בכיות בחשאי מתחת לטלית, ולייבל גראנער התכופף מאוד קרוב לכ"ק לנסות ולקלוט משהו...

לאחר מכן מתרומם, מגביה טליתו עד למטה מעיניו, ובעודו אוחז הטלית בשתי ידיו מתחיל בקול "למנצח לבני קרח מזמור", ומיד מוריד טליתו שוב על פניו ושב לכריעתו על גבי הבימה.

לאחר שסיימו לומר ז' פעמים את המזמור, מרים כ"ק שוב את טליתו עד עיניו ומתחיל לומר פסוקי "מן המיצר". אחרי שסיים "עלה אלקים בתרועה וגו'", מוריד שוב טליתו למשך דקה, מגביה הטלית מעל עיניו ומברך ותוקע

(ומתאדם במאוד בשעת התקיעות). בכל אחד מה"יתודה בלחש", מוריד שוב הטלית כנ"ל במשך כחצי דקה.

אחר כך "אשרי העם" פסוק בפסוק, וחוזר למקומו, ומיד בהגיעו למקומו החזיר פניו על הציבור כנהוג, בהסתובבו סיבוב שלם לימינו. עד כאן סדר התקיעות בקצרה.

ב"הנני העני ממעש", מתיישב במקומו, וקם בעת עניית "אמן יש"ר" בקדיש שלפני מוסף.

בתפילת שחרית, בעת אמירת פיוט "מלך עליון", שכחו לסגור הארון ב"מלך אביון", וכ"ק הסתובב לכיוון הארון והחווה בתנועת שאלה, אך לא סגרוהו כי הש"ץ כבר התחיל "אבל מלך עליון", ועשה תנועת ביטול בידו...

והנה בתפילת מוסף, אירע שוב אותו הדבר בעת אמירת "עלינו", ושכחו לסגור הארון ב"שהם משתחווים וכו'", ושוב סימן אד"ש בידו בתמיהה, ומאחר שלא סגרו הארון (כנראה כי לא הבינו), עשה תנועת ביטול בידו והחל בעבודת הכריעה.

למיטב הבחנתי באמירת "ולריק", אינו נוהג לירוק כב"עלינו" שאחר התפילה. הכריעה בזריזות גדולה.

לאחר התפילה הוציא כ"ק את השופר(ות) והמטפחות (הבחנתי לכל הפחות ב-2 מטפחות לבנות), וגלגל השופר במטפחות. תוך כדי כך הכריז הגבאי "מנחה איז פערטל צו פינף", ושאל כ"ק ללייבל "ווען? פערטל צו וואס?" (כך בערך הי' לשון קדשו), וענה כנ"ל.

לאחר מנחה עולה כ"ק לכיוון חדרו, מסתדר שביל עד לחדרו, אולם כ"ק פונה לכיוון דלת היציאה, כמובן שכן רגע נבקע השביל, וכ"ק יוצא אל בריכת התשליך שבחצר. לאחר תשליך ונענוע שולי הטלית-קטן, חוזר לחדרו.

התוועדות יום ב' דראש השנה. כ"ק אד"ש נטל ידיו לסעודה, הורה לנגן ניגון ד' בבות, אבינו מלכנו, ניגון אדמו"ר האמצעי, ניגון הצמח צדק, ניגון מהר"ש (לכתחלה אריבער), ניגון הרש"ב, הבינוני, אתה בחרתנו. אח"כ דיבר שהיות שראש השנה חל בשבת, יש בזה ביתר שאת הענין ד"ביום

שמחתכם כו", כדאיתא בספרי "אלו השבתות", והורה לנגן "וביום שמחתכם".

דיבר אודות אדמו"ר מהר"ש, שמתמלאים ק' שנה להסתלקותו ("ג תשרי תרמ"ג - תשמ"ג), ואודות הנהגתו באופן ד"לכתחלה אריבער", ובזה ישנו הניתנת כח שכאו"א יהי' באופן דלכתחילה אריבער, כיוון שמזלו של הרבי מהר"ש גובר. והאריך בזה.

הורה לנגן (שוב) לכתחלה אריבער. ניגון הכנה למאמר. ואמר מאמר ד"ה "אדון עולם", מיוסד על ד"ה זה מהמשך הידוע דשנת תש"ג. המאמר היה ארוך מאוד, זמן אמירתו היה לכל הפחות חצי שעה! (בעת החזרה, אמר ר' יואל כהן שי' שהמאמר קשה מאוד).

דיבר אודות מנהג אדמו"ר הרש"ב נ"ע לקבל על עצמו הנהגה חדשה בכל ר"ה, והזכיר על שיעור חת"ת, קרן השנה, ודיבר בענין ספרי תורה הכלליים, שכאו"א מבני ישראל יהי' לו אות בס"ת, וביאר שגם לפני כן ח"ו לומר שלא הי' בשלמות, אלא שזה כענין ד"מצטרף לטובה" כו', וסיים שינגנו שרוצים את המשיח עכשיו - נאו, ובשפת המדינה, כדי להוריד זה בגלוי בעולם הזה כו', והתחיל בעצמו "ווי וואנט משיח נאו".

ציווה לנגן ניגון הכנה, ניגון אדה"ז (בבא הד' - ג' פעמים), נייע זשוריצי, נייעט ניקאווא. אחר כך אמר שהרי צריך שיהיה בכל הענינים ה"לכתחלה אריבער", אז שינגנו אותו, ונגנו לכתחלה אריבער (בשלישית). אח"כ דיבר שיהי' "כי בשמחה תצאו". זימן וברך ברכת המזון, ונתן החלה והמים לר' משה ירוסלבסקי שי' עבור "הכנסת אורחים".

התפללו מעריב, כ"ק הבדיל, ואח"כ התחיל לחלק לכל הקהל "כוס של ברכה", היו הרבה "גילויים" במשך החלוקה, לא זכור לי שהיו אי פעם כל כך הרבה בבת אחת, וארשום כמיטב זכרוני:

(א) ילדה קטנה עברה עם אביה, לאחר שחילק להם יין מכוסו, הורה אד"ש לילדה לומר הברכה בקול רם, לאחר שסיימה לברך, ענה אמן וחיך.

⁴ הוגה בשנת תשמ"ו, ונדפס בספר המאמרים מלוקט חלק א.

(ב) שאל אברך (ר' בן ציון כהן שי' מהכולל בצפת) שניגש עם ילדו, האם זוגתו גם באה, וכשענה בשלילה, שאלו כ"ק האם הביא רק את בנו, ואח"כ שאלו האם ביקר כבר אצל הוריו, ומזג לו יין גם עבורם.

(ג) ר' חייקל חאנין שי' ניגש עם ר' זלמן טייבל שי', הוא נמצא במושב זקנים וכמעט שאינו מבין וזוכר מאומה, הרבי נהג לכבדו בהתוועדויות לנגן הניגון "אנא עבדא" שהוא הביא מרוסיא. וביקש ר' חייקל ברכה עבור ר' זלמן לשמחה, וכמענה לזה החל כ"ק לנגן הניגון "אנא עבדא", ותוך כדי נגינה הניף בידו הק' לכיוון פניו של ר' זלמן הנ"ל **כמה וכמה** פעמים, כמו שרוצה להזכירו דבר מה. בתחילה הקהל החל גם לנגן, אבל כשראו שכ"ק אד"ש מנגן בעצמו כל הניגון – שתקו, וכ"ק המשיך לנגן בעצמו (כמעט כל הניגון) עד שהלה הצטרף והחל אף הוא לנגן! ואחר כך אמר לו אד"ש (בערך): הרי היה ראש השנה, והולכים לצום גדליה, עשי"ת, יום כיפור, סוכות זמן שמחתנו, שמחת תורה, ונזכה לנגן ביחד עם משיח צדקנו באופן ד"אנא עבדא". ופנה לר' חייקל באמרו "מיט אייך צוזאמען"...

(ד) הצלם לוי יצחק פריידין שי' (אגב, הוא גידל את זקנו במשך השנה האחרונה), דיבר פעמיים עם כ"ק. בפעם הא', הבן הקטן של לייבל (כבן 10) ביקש מלוי"צ הנ"ל את המצלמה, ופנה הרבי בחיוך ואמר לו: ממתי הילד מתעסק בדברים כאלו? ופנה אל הילד, באמרו: הענין שלך הוא ללמוד חסידות, הזיידע'ס שלך לא ידעו מעניינים כאלה...

בפעם הב', כשהביאו את הכסא לכ"ק לקראת ברכה אחרונה, ונעשה דוחק מסביב, והחל לצעוק "אל תדחפו את הכסא, להיכן אתם נדחפים!", הגיב הרבי "הם הרי רוצים שיהיה "אחישנה"".

(ה) יהודי ספרדי א' עבר ולאחר שקיבל היין נטל את ידו הק' כדי לנשקה כנהוג אצלם, מיד משך כ"ק את ידו הק' אל תוך הסירטוק (מלמעלה), אך אח"כ הוציא ידו והלה נישקה, אבל היה נראה אי שביעות רצון במקצת על פניו הק'. שוב עברו 4 יהודים מאיראן, וכ"ק הושיט להם (כנראה ע"פ בקשתם) את ידו לנשקה.

(ו) כשר' יעקב יוסף ראסקין עבר, הגביה אד"ש את ידו ועודד בחזקה את השירה במשך כמה רגעים.

ז) שמועה שאינה בדוקה: כש"צ'ארלי" (בעל הכובע והסמלים על-גביו וכו'..). עבר, הושיט 3 כוסות לרבי, והסביר שהוא צריך 1 לעצמו, 2 ליצה"ר שיתהפך לטוב, ו-3 להיצ"ט בעצמו. כ"ק חייך ומילא הכוסות ביין.

ח) כשניגש גרשון בער יעקבסון שי', אמר לו אד"ש שהייתה לו הזדמנות לקרוא את המכתב (?). עוד הפעם.. (אמר לו את זה פעמיים).

ט) ניגש א' שהוא יו"ר של קיבוץ, אד"ש לקח כוס מזכוכית שהשתמש בו בשעת ההתוועדות לשנת ה"סודה", הריק אותו ומילא אותו יין, נתן ואמר לו: הצלחה רבה (בהברה ספרדית).

י) אחד ביקש יין מכ"ק בשביל ראש הממשלה מנחם בגין, והוסיף שבגין עשה טוב ונכון (במבצע "שלום הגליל"), ענה כ"ק שרק יעמוד בתוקף על זה.

יא) אחד ניגש עם ילדו שהיה חבוש בכובע עם סמל צבאות ה', וכ"ק אד"ש הצביע בידו הק' על הסמל ואמר לאבא שישתכל על זה.

בסיום החלוקה חילק כ"ק אד"ש לעומדים מסביבו, אח"כ התיישב וברך ברכה אחרונה על הגפן, התחיל לנגן "כי בשמחה", ועלה לחדרו הק'. כרבע שעה אח"כ (9 לערך) נסע לביתו.

יום ב', ג' תשרי, צום גדלי'

כ"ק הגיע ל-770 ב-10:30 לערך ירד לביהמ"ד הגדול, לאמירת סליחות (אחרי שמונה-עשרה). יש להעיר שבימי הסליחות קודם ראש השנה, היכה כ"ק על החזה 5 (ויש טוענים שלפעמים 16) פעמים באמירת י"ג מדות (חלקם כנראה באמירת "וסלחת וגוי"), ואילו בסליחות אלו לא הבחנתי שנהג כן.

אגב, לאמירת הי"ג מדות מתרומם קצת מן העמוד, וכן גם באמירת "שמע קולנו", וכמדומה גם בפיוטים שאומרים "חזן וקהל" (כמו "במוצאי מנוחה" וכיו"ב) - בכל ימי הסליחות וכן בסליחות דצום גדלי'.

לאחר הסליחות לא אמרו אבינו מלכנו הארוך, כי הי' חתן. לאחר מכן קריאת התורה, כ"ק עלה לשלישי. לאחר הקריאה חזר למקומו, וכשהביאו

הס"ת אל ארון הקודש, ירד מן הבימה ונגע בס"ת (כדרכו בק' שלא לנשק), ולאחר הכנסתו לארון, המשיך בדרכו לחדרו הק'. (בביהמ"ד העליון אין כ"ק ניגש אל הס"ת, כי מקומו על יד הדלת ואין הס"ת עובר על ידו).

למנחה ירד כ"ק לביהמ"ד בזמן הרגיל (3:15), עלה למפטיר, את ההפטרה אמר בקול רם יותר מבשבתות. לאחר גמר התפילה, דיבר כחצי שעה "דברי כיבושין", אמר שהתענית הוא "עת רצון לה", וממילא גם לאדם, ובעיקר בצום גדלי' שחל בעשי"ת, שאז ישנו גילוי י"ג מדות הרחמים כו', והקב"ה מצוי אף ליחיד.

ודיבר על הוראה משיעור התהלים היומי: "למנצח לעבד ה' לדוד" (פרק חי), "למנצח גו' השמים מספרים" (פרק יט), ו"למנצח גו' יענך" (פרק כ) – שמכל זה יש ללמוד על הצלת ותשועת בני ישראל. וכן הוראה מפרשת השבוע האזינו: "האזינו השמים", שכשהשמים כו' יודעים שדברי היהודי הם דברי הקב"ה, הרי הם מקשיבים לדבריו, והוראה עיקרית מהאמור בשיעור היומי "זכור ימות עולם גו'", שאומות העולם אינם מנסים לפגוע בבני ישראל, כי הלא כל קיומם הוא ע"י בני ישראל, אלא אדרבה כו', והמשיך לדבר בענין בטחון הארץ, וסיים בברכה.

7:32 מעריב. 7:40 חזר לחדרו. 7:55 נסע לביתו.

יום ג' האזינו, ד' תשרי

היום התקיים כינוס ילדי צבאות ה' – "ראלי", לפי הוראת הרבי לא היה קהל של מבוגרים באולם 770, אך ורק ילדי צבאות ה' (כמובן למעט בודדים שנדחפו פנימה, וכן הבחורים המדריכים). 2:05 ירד כ"ק לביהמ"ד, התפללו מנחה, י"ב הפסוקים, זעקו "יחי אדוננו מורנו ורבינו!", וניגנו ווי וואנט משיח נאו", ואח"כ אמירת השיחה.

בין הדברים בשיחה: כאשר היצה"ר בא להסית ילד, אזי הילד עונה לו "זה עתה המלכתי עלי את המלך (בראש השנה), עליי אפוא לשמוע לפקודתו, ואיני רוצה להתווכח איתך" וכו'. דיבר גם אודות הנהגת אדמו"ר מהר"ש "לכתחלה אריבער".

בעת אמירת י"ב הפסוקים על ידי הילדים, צהבו פני קדשו. ילד מקובלנקה, מרוקו, נתכבד ע"י המנחה ר' יעקב יהודא שי' העכט להכריז פסוק, כשסיים

- אמר הר' העכט בצרפתית "מערסי בוקו" [=תודה רבה], וכ"ק חייך מאוד. כמו כן כאשר תירגם דברי כ"ק לאנגלית, בדברו על ענין "לכתחלה אריבער", הורה הר' העכט לילדים לחזור פעמיים על התיבות "לכתחלה אריבער", וכ"ק חייך.

בסיום, הורה כ"ק לנגן עוצו עצה, אך צדיקים, ווי וואנט, הושיעה את עמך. לאחר מכן ניגנו "שיבנה" (ההתחלה ע"י החזן טעלעשעווסקי). חילק מטבעות 10 סענט למדריכים/ות לחלקן לילדים, ועלה לחדרו בשירת "שיבנה" (3:55).

6:55 נסע לביתו, בדרכו אמר ליהודי שהמתין ליד היציאה והתכונן לנסוע היום: פארט געזונטערהייט, א כתיבה וחתימה טובה. 7:50 חזר ל-770, ואמר בדרכו ליהודי שהמתין ליד היציאה: פארט געזונטערהייט, א כתיבה **וגמר** חתימה טובה. - היהודי הזה לא התכונן לנסוע כעת, ועמד בטעות על יד הדלת, במקום בו עומדים הנוסעים המבקשים להתברך מאת כ"ק, אך מעניין - הוא מתכונן לנסוע אחרי חג הסוכות לסיבוב ברחבי ארה"ב, וכ"ק בירכו בברכת "גמר חתימה טובה", המתאימה להושענא רבה...

מעריב בזמן (למעלה). 12:10 נסע לביתו.

יום ד', ה' תשרי

10:20 הגיע ל-770, נסע למקוה אחרי 11, וחזר ב-12. 3:35 נסע לאהל, וחזר ב-7:15, לאחר כמה רגעים נכנס לביהמ"ד הקטן למנחה, 7:35 חזר לחדרו (צאת הכוכבים: 7:37).

9:30 מעריב בביהמ"ד הגדול, כ"ק אד"ש מתפלל לפני העמוד (ו' תשרי - יארצייט אמו הרבנית חנה נ"ע. לפני מעריב הדליקו 5 נרות נשמה, ואחד מהם נר גדול של שעוה - הדולקים מעל"ע). 9:45 הסתיימה התפלה וחזר לחדרו. בשעה 10 נסע לביתו.

יום ה' האזינו, ו' תשרי, יארצייט הרבנית חנה נ"ע

9:20 הגיע ל-770. 9:33 יורד לביהמ"ד הגדול ומתפלל שחרית לפני העמוד. בקריאת התורה, עלה לשלישי (כרגיל בד"כ), התפילה הסתיימה ב-10:43. בדרכו לחדרו הק', על יד געה"ת עמדה קבוצת ילדים, וכ"ק חייך אליהם ועודד בידו להגביר השירה וחילק להם מטבעות לצדקה.

3:20 ירד למנחה. קוריוז מעניין במהלך התפילה: הצלם לוי יצחק פריידין החל לפתוח הארון לאמירת "אבינו מלכנו" בעוד כ"ק יושב בנפילת אפיים - לייבל זינק אליו וסימן לו להמתין עד שכ"ק אד"ש יקום ממושבו, הוא החל לסגור הארון וכ"ק התרומם באותו רגע, אז הוא פתח בחזרה והתחילו לנגן אבינו מלכנו, בסיום הניגון הביט כ"ק עליו, ומתוך בלבול סגר שוב לרגע את הארון... התפילה הסתיימה ב-3:43.

10:33 יצא כ"ק לתפלת מעריב למעלה. כפי הנראה יתפלל כל הזמן תפילות מנחה ומעריב למעלה, לא כבשנה שעברה שירד למטה מחמת הדוחק, וזאת בגלל מצב רגלו כידוע. כשנכנס לתפילה, היה שם הרב אפרים אליעזר יאללעס מפילדפיה שהגיע להתוועדות, וכ"ק חייך אליו. 10:43 חוזר לחדרו, 10:46 ירד להתוועדות.

בשיחה הא' דיבר אודות ענין האחדות. לאחר השיחה ניגש הרב יאללעס ומסר לכ"ק מעטפה (של המגבית?). בשיחה הב' המשיך בענין ה"ל, ובין היתר הורה שהרבנים ידברו על ענין האחדות בדרשותיהם בשבת שובה וביום הכיפורים.

בשיחה הג' אמר שההתוועדות הרי מתקיימת לרגל יארצייט (אמו הרבנית נ"ע), ודיבר בענין חיבור נשמות וגופים, וכן דיבר בענין 'יזכור', אמר שידוע שבעת אמירת 'יזכור' יוצאים מביהכ"ס כל מי שיש לו אב ואם, כי הנשמות יורדות כו'. וסיפר שאדמו"ר הריי"ץ סיפר לו מנהגו (שעבר בסוד מנשיא לנשיא. והעיר הרבי: עד עכשיו היה זה בסוד, ואילו אני לא יכולתי להתאפק מלגלות זה, וכעת מתפרסם הדבר...) להזכיר נשמות בלחש ביום ב' דראש השנה. וסיים, שאינו יודע אם זו הוראה לרבים או לאו, וכל אחד יעשה כפום מה דמשער בליבי'.

אחר כך דיבר בענין מלאות מאה שנה להסתלקות אדמו"ר מהר"ש, שעניינו "לכתחלה אריבער", ושייך לענין האחדות - כי נסתלק ביום "אח"ד" (י"ג) בתשרי, וכידוע שאדמו"ר מהר"ש רמז בענין זה דאח"ד את

יום הסתלקותו זמן מה קודם לכן. לאחר השיחה הורה לנגן "לכתחלה אריבער".

בשיחה הד', ערך סיום על מסכת ראש השנה, בהשוואת דברי הבבלי והירושלמי בתחילת המסכת ובסיומה. לפני ההדרון, הקדים ואמר שבעצם המסכת שהזמן גרמא היא מסכת יומא, אך מכיון שכבר ערך סיום על מסכת זו כמה פעמים, וכן השווה בין דברי הירושלמי והבבלי בה - יעסוק במסכת ששייכת גם כן לימים אלו (עשי"ת). בין הדברים, הקשה בדברי שו"ע אדמו"ר הזקן והבית יוסף וכו'. עדיין לא תירץ הכל, רק הסביר יסוד הביאור, שתלוי בחילוקי השיטות בין הבבלי לירושלמי - פרט וכלל.

לאחר מכן דיבר אודות ארץ הקודש, שיש לעמוד בתוקף וכו', ודיבר על "אי אלו פחדנים". הורה לעשות מגבית במהלך ההתוועדות, כרגיל בהתוועדויות אלו.

בסיום ההתוועדות אמר, שהיות וישנם עוד עקשנים טפשים שאינם רוצים לעשות רצון ה', אזי שינגנו עבורם "עוצו עצה", ו"שיבנה" - שזה ענין הגאולה, וכן יחלק דולרים לטנקיסטים, כי צדקה מקרבת הגאולה. ניגנו עוצו עצה, והחזן טעלשעווסקי התחיל יהי רצון, והקהל שר שיבנה, וכ"ק הורה לנגן שוב לכתחלה אריבער. אחר כך חילק דולרים, התחיל "כי בשמחה", יצא ועלה לחדרו הק' בשעה 12:48.

1:06 נסע לביתו.

יום שישי, ז' תשרי

10:15 הגיע כ"ק מביתו, 10:45 לערך נסע למקווה וחזר לאחר כשעה. 2:15 נסע לאוהל, וחזר ב-5:45. נכנס לחדרו ויצא כעבור כמה דקות לביהמ"ד העליון לתפילת מנחה - בהפתעה, דבר נדיר בערב שבת קודש! ולכן לא זכיתי לראות - היה ציבור של כ-3 מניינים בלבד (כולל חברי המזכירות, גרונר, קליין, קרינסקי)!

הלך לביתו (ספרי') כשעה ורבע אחר סיום תפילת ליל שבת (8:00).

ש"ק האזינו - "שובה", ח' תשרי

ההתוועדות נמשכה לערך 4 שעות (1:30 - 5:30). היו ג' שיחות, מאמר ד"ה שובה ישראל, ועוד ב' שיחות נוספות (כמדומה).

היו ביטויים מעניינים, דיבר על כך שישנם הדוחפים וצובטים ("ציפן") בהתוועדות, ומחשיבים זאת למצווה, שכוונתם לשם שמים כו'... ואמר כ"ק, שבזה יש גם לקלוגינקער חלק. והסיק, שיתכן שכוונתם לשם שמים, אך בודאי אין זה מצווה...

הזכיר ע"ד הערות התמימים, ואמר שתפקידה של המערכת לבדוק את החומר המודפס, ולא להעתיקו בעלמא. והביא דוגמא משאלה ששאלו על שיחת כ"ק לאחרונה - הייתכן שאמר כך וכך, בשעה שבתשל"א אמר אחרת. והתבטא כ"ק: הרי עברו 11 שנים, ובטח הוספתי ידיעה במשך הזמן כו'.

לאחר ההתוועדות - מנחה. כ"ק חזר לחדרו, ולאחר כמה דקות הלך לביתו (ספרי'), וחזר לאחר קצת יותר משעה ל-770.

7:30 מעריב. כרבע שעה אחרי מעריב נסע לביתו.

יום א', ערב יום הכיפורים

6:55 הגיע כ"ק ל-770. הובא לחדרו תרנגול לכפרות, ולאחר 10 דקות יצא למוסרו לשוחט, השוחט ר' ישראל שמעון קלמנסון הושיט אחרי השחיטה 4-5 נוצות ועפר, וכ"ק כיסה בעפר (ע"י הנוצות) את הדם.

7:39 נסע למקוה, בדרכו למכונית חילק מטבעות לצדקה לילדים רבים, ביניהם גם כמה למעלה מבר-מצוה. לאחר שנתן ל-2 נערים בני 14-15, אמר להם "גייט לייגט עס אין צדקה פושקע", בהחוויתו בידו הק' על הקופה הנצבת מאחוריו. 8:13 חזר מהמקוה. 9:10 ירד לתפילת שחרית בציבור בביהמ"ד הגדול, לפני ירידתו חילק לילדים מטבעות לצדקה. 9:50 מסתיימת התפילה וחוזר לחדרו הק'.

10:15 לערך מתחילה חלוקת "לעקאח" לקהל, התור משתרך עד סוף הבלאק דאיסטערן פארקווי ויותר, כשכל העת ניתוספים עוד ועוד אנשים. כ"ק מאחל לכל אחד "לשנה טובה ומתוקה", אך דומני שאמר גם לשונות נוספים, כמו "גמר חתימה טובה". 12:18 נפסק התור, ונכנס לחדרו

הק', ולאחר 5 דקות התקבץ תור חדש, כ"ק פתח הדלת והמשיך בחלוקה עד 12:27.

2:10 נסע לביתו. לפני כניסתו למכונית נתן מטבעות לצדקה ל-2 ילדים. כאשר התכונן להיכנס למכונית, ניגש ישראלי אחד (שסיפר אחר כך שזו לו הפעם הראשונה שהוא רואה את הרבי וכו'), וביקש גם כן מטבע מהרבי, וכשקיבלה מכ"ק – נישק בלהט את המטבע...

הייתה עוד קבוצה של כמה ישראלים, מבוגרים וילדים, שנגשו לאחר שהרבי כבר נכנס למכונית ויודל החל לנסוע, כאשר הבחין בהם הרבי, הורה ליודל לעצור, פתח עבורם בידו הק' את חלון המכונית והושיט להם מטבעות לצדקה.

2:45 חזר מביתו, ירד לביהמ"ד הגדול למנחה בזמן (3:15), ביהמ"ד היה מלא מפה אל פה. בידו של כ"ק (נוסף על סידורו כמובן) שקית נייר מלא במטבעות, ועבר בין כל הקופות שהיו מסודרות בשורה לאורך ביהמ"ד, והשליך לכל קופה חופן מטבעות עד שהשקית התרוקנה, ואז מסר השקית הריקה ללייבל והמשיך למקומו במזרח. כל זה ארך כ-5 דקות.

לאחר התפלה (3:40) בירך אד"ש את כלל ישראל, כדרכו בקודש מידי ערב יו"כ. השיחה ארכה כמחצית השעה, בתחילה לא פעל המיקרופון משך זמן מה (אגב, גם בהתוועדות ו' תשרי הייתה תקלה במיקרופון, והתנתק למשך כדקה, וכשהבחין כ"ק שקולו אינו נשמע ברמקול, הושיט ידו הק' למיקרופון ולאחרי זה פנה לאחוריו ללייבל בסימן שאלה (ומיד אח"כ חזר לעבוד)). לאחר השיחה התחיל זושא "שיבנה", וכ"ק עלה לחדרו, ומיד יצא והחל לחלק שוב "לעקאח" לאלו שטרם קיבלו בבוקר, התור הסתיים ב-4:35. לאחר כמה דקות נסע לביתו לסעודה מפסקת, וחוזר זמן מה קודם כל נדרי.

לקראת ברכת אד"ש לתמימים, כל קומת הכניסה ל-770 (היינו הקומה דחדרו הק' וביהמ"ד הקטן) הייתה סגורה עד 6:15, ואז נפתחו כל הדרכים. בחדר הגדול בביהמ"ד הקטן, נכנסו הת' בני 23 ומעלה והחתינים (לפי הרשימה שראיתי – היו לכל הפחות 210 בחורים בחדר זה!); בחדר הקטן נכנסו הת' בני 22 וה"קבוצה" מארץ הקודש לשנת תשב"מ (היינו אלו

שחוזרים לאה"ק אחרי תשרי). שאר הת' נכנסו דרך ה'כולל' לחצר והצטופפו על יד החלונות, כמובן שכל החלונות הוסרו ממקומם קודם לכן.

בצדו הצפוני של ביהמ"ד הוקמה בימה משולחנות, ועליה הונח ה'עמוד' של כ"ק אד"ש. 6:25 לערך (הדה"נ 6:30), נכנס לברך את התמימים כשהוא לבוש כבר בקיטל ומעוטף בטלית (כרגיל), הסיט את הטלית על פניו ואמר הפסוקים דברכת כהנים, וברך את הת' במשך כ-5 דקות, ניכר היה קצת רעד בקולו (וכמדומני - גם בידיו הק').

בסיום הברכה חזר לחדרו, ואחר 5 דקות ירד לביהמ"ד הגדול. אמרו "על חטא", ואח"כ לפי אות מהרבי מתחיל הקהל לנגן "אבינו מלכנו". החזן טעלשעווסקי הזקן. כ"ק אד"ש מקבל ספר ראשון לכל נדרי ונעמד לימין החזן, ליד מקומו הקבוע של הרש"ג, בתחילה עמד כשפניו אל עבר הכותל, ולאחר מכן הפנה פניו אל החזן.

בשעת התפילה, במקומות שהשליח ציבור מנגן, טופח כ"ק בידו על העמוד, והקהל שר. לאחר התפילה, מתחילים באמירת כל התהלים, החזן כרגיל ש"ז שמערלינג. לאחר סיום התהלים, עולה כ"ק לחדרו ונשאר שם במשך כל הלילה, אין מנהגו ללכת לבית בליל יו"כ.

יום הכיפורים

10:00 נכנס לתפילה, ומתחילים לנגן "אבינו מלכנו" (זושא ניסה להתחיל "שיבנה" בעת כניסת כ"ק לביהמ"ד בליל יום הכיפורים, וגם כעת לפני תפילת שחרית, אולם כ"ק לא הגיב).

בחזרת הש"ץ יושב [ראה לעיל בתפילות ראש השנה], קם ל"האדרת והאמונה" ומתיישב אחרי קדושה (כ"ק עוקר רגליו ממקומו לאחר "וקדושים בכל יום יהללך סלה"). קם שוב לאמירת "שמע קולנו", והתיישב לאחר שהניחו את ספרי התורה על בימת הקריאה.

בקריה"ת קראו בטעות לרש"ג לעלות ל'שלישי' (הרש"ג עולה בקביעות בקריה"ת במנחה ל'מפטיר יונה' במנין מיוחד שעושים בשבילן; אכן גם היום עלה למפטיר יונה, למרות שעלה גם בבוקר), ואז פנה כ"ק ללייבל והורה לו למסור לגבאים שלא יטעו גם לגביו ושלא יקראוהו למפטיר - כי

כ"ק מקבל במנחה מפטיר יונה, ואילו בשחרית עולה המזכיר רחמ"א חדקוב למפטיר, וכך היה גם היום.

כ"ק אד"ש התרומם על עמדו לקראת הגבהת ס"ת הא', פסע כמה צעדים כדרכו על גבי הבימה לכיוון הס"ת, ועמד שם עד גמר ההגבהה, ולאחר מכן שב למקומו ונותר לעמוד בהישענו על עמוד התפילה. בהגבהת ס"ת הב' לא התקרב, רק הסתובב מעט למערב.

כשהתחיל הש"ץ דמוסף "הנני העני ממעש" - התיישב כ"ק. קם ממקומו בעת אמירת אמן יש"ר בקדיש. לאחר סיום תפילת לחש כשעקר את רגליו, נותר על עומדו, עד שהש"ץ סיים לומר "מסוד חכמים ונבונים", ואז פסע בחזרה למקומו והתיישב.

הרבי קם ל"ונתנה תוקף", ואופן עמידתו בעת אמירת פיוט זה שונה במיוחד, הרבי עומד בקומה זקופה ואינו נשען על העמוד. מתיישב שוב לאחר "כתר" (ואמירת הש"ץ "יהללוך סלה", כאמור בשחרית).

[אגב, כאשר הש"ץ אומר "ברוך אתה ה'" בתחילת הברכות ובסופן, מתרומם כ"ק קמעה מכסאו, מלבד בברכות "מגן אברהם" ו"מחיה המתים" שאיננו מתרומם].

קם ממקומו בעת אמירת "עלינו" שבחזרת הש"ץ, חזר לשבת בתחילת הפיוט "ובכן מה נהדר מראה כהן", והחל לעודד כדרכו בקודש את השירה "כאוהל הנמתח". ב"שמע קולנו" קם, ולאחר אמירת "על חטא" ירד מבימתו והלך לקרן צפונית-מערבית של הבימה, שם הכינו סטענדער קטן בשביל כ"ק, והכהנים עולים על בימת כ"ק לנשיאת-כפים.

לאחר אמירת תהלים יורדים הכהנים מן הבימה, וכ"ק עולה לבימתו. כנראה שאמר ישר כח לכהנים, איחל לכל הקהל גוט יו"ט. התפילה הסתיימה ב-3:45 לערך, ועלה לחדרו הק' בעת ה'הפסקה' שבין תפילת מוסף למנחה.

לאחר כשעה נכנס כ"ק לבית המדרש עם סידורו, סידור עם דא"ח, לבוש טלית וקיטל והכובע על ראשו. בהגיעו למקומו, מכניס את הכובע בתוך הארון שבעמוד התפילה (את הכובע מניח כששוליו כלפי מעלה), וטופח בידו הק' על גבי העמוד כאות לניגון "אבינו מלכנו".

החזן במנחה ר' מענדל מרוזוב שי', כ"ק עולה למפטיר יונה, דוחק רב סביב בימת הקריאה. הרבי קם ב"שמע קולנו", ומכאן ואילך עמד עד לאחר תפילת הלחש דנעילה. בנעילה קם באמירת "פתח לנו שער", והתיישב ב"אתה נותן יד". לאחר מכן, הייתה ניכרת למרבה הצער חלישות גופנית, בתחילת ברכת "מלך מוחל וסולח" התרומם ממקומו באופן ממש קלוש, ואילו בסוף הברכה לא התרומם כלל, לאמירת מודים דרבנן אחז כ"ק בעמוד בכדי לקום, אך התרומם רק קימעא, וחוזר חלילה, ובפעם השלישית התרומם לגמרי. יהי רצון שיחזק השי"ת את בריאות כ"ק אד"ש ויוליכנו קוממיות לארצנו!

לאחר חזרת הש"ץ קם כ"ק ל"אבינו מלכנו", ואותת בידו הק' לחזור על הניגון ה' פעמים. אחרי אמירת "שמע ישראל", "ברוך שם" וכו', בתחילת קדיש תתקבל - מהדק כ"ק את אבנטו ומסדרו מאחוריו, כדרכו בקודש, מסדר טליתו על גופו הק', משרבב הטלית מעט על גבי מצחו. החזן (טלעשעווסקי הזקן) מסיים אמירת חצי הקדיש, וממתינים כרגיל לאות מכ"ק להתחלת ה"נפוליונ'ס מארש", כ"ק שוהה מעט בהכנותיו האמורות, ולאחר מכן מניף את ידו הק' לאות תחילת המארש...

בתחילה מנגן הקהל בנחת, אולם אט-אט מתגבר הקול, וכ"ק מתחיל למחוא כפיים, ולמרות שהחלישות ניכרת מאד בתנועותיו, הקהל שר בחוזקה יותר ויותר.

בשנים קודמות היה הרבי עולה על כסא בעיצומו של המארש ומעודד השירה בעוז ותעצומות. בשנה זו התקינו בפינת הבימה הדרומית-מזרחית (על יד עמוד התפילה) מדרגות מיוחדות, בעלות ריפוד ומעקה, לנוחיות כ"ק. ואכן, הניגון מגיע לשיאו כאשר כ"ק עולה על גרם המדרגות המיוחד, ומחוא כפיים בחוזקה ובמהירות, וכל הקהל מנגן בקול רעש גדול ובהתלהבות רבה!

כ"ק ירד מהמדרגות ושב למקומו, הס מושלך בקהל, ונשמעת תקיעה גדולה, "לשנה הבאה בירושלים".

מיד לאחר נעילה - מעריב. אחרי התפילה - הבדלה (המבדיל אזאגווי), וכ"ק מאחל בקול רם ג' פעמים גוט יום טוב. ר' זושא מתחיל "שיבנה", והפעם כ"ק מעודדו בתנועת יד, וצועד לקול השירה אל חדרו הק'.

לאחר דקות אחדות יצא לקידוש לבנה (לאחר שלייבל הלך, כרגיל, לבדוק האם יש לבנה ואינה מכוסה בעננים כו'). כרגיל בקידוש לבנה יש דוחק גדול סביב אד"ש (היו אברך וילד שממש נגעו בו), בסיום הואיל כ"ק לברך את הקהל "גוט יום טוב, גוט וואַך און אַ גוט חודש", וחזר לחדרו. כעבור דקות אחדות (8:15) יצא, עודד בחוזה שירת "שיבנה" בעת הליכתו, ונסע לביתו.

יום ג', י"א תשרי, "ג-ט'ס נאמען"

סוכת כ"ק אד"ש הוקמה היום, וכן הסתיימה בניית סוכת 770.

כ"ק הגיע ל-770 ב-10:45. לאחר כרבע שעה, נסע אל המקוה, וחזר ב-11:40. ב-3 נסע אל האוהל, וחזר ב-7:20. 7:25 נכנס למנחה בביהמ"ד העליון. לאחר התפילה נכנס לייבל לחדרו הק', וביצאו הודיע שמעריב יהיה ב-8 לערך. 8:35 נסע אד"ש לביתו.

היום הגיעו עוד אורחים לחצרות קדשנו, ביניהם הרב חנוך גליצנשטיין (מנהל תורת אמת בירושלים). אגב, כפי הנראה שלא יבואו עוד הרבה אורחים לחג הסוכות, ובכלל השנה כמות האורחים היא אולי מחצית משנה שעברה, ובכלל בשנים האחרונות. טוענים שמיעוט האורחים נובע מכך שרבים באו ל"א ניסן העבר (תשמ"ב) - שנת השמונים, במקום לבוא בחודש החגים.

יום ד', י"ב תשרי

10:08 הגיע כ"ק ל-770. 3:20 יצא למנחה. 6 לערך נסע לביתו, וחזר ב-6:43.

היום הגיעו ר' זלמן יפה וחתנו ר' שמואל לו ממנשסתר, ור' הלל פעוונזנער מצרפת.

כ"ק יצא לתפילת ערבית למעלה ב-9:30, לאחר התפלה (9:40) חזר לחדרו, ולאחר כ-10 דקות ירד לביהמ"ד הגדול להתוועדות אור ל"ג תשרי, מאה שנה להסתלקות דכ"ק אדמו"ר מהר"ש. מחר ישנה חתונה, וגם כ"ק נוסע לאוהל בעז"ה, ולכן ערך ההתוועדות בערב זה, ולא כפי הרגיל במוצאי יומי דפגרא.

התחיל להתוועד, קולו צרוד מאוד וחלש. לפני המאמר היו 3 שיחות, תוכן הדברים בקצרה:

הזכיר פתגם בעל ההילולא אדמו"ר מהר"ש בענין מאה שנה, שהוא "כללא דכולא", והיינו שהוא ענין נעלה. ובמאמר המוסגר הוסיף שאף שמאמרו מיוסד על דברי אביו הצמח צדק וסבו אדמו"ר הזקן, אך הסביר שישנם מדרגות בענין קבלת דבר, בתחילה נקרא הדבר "בשם אומרו", אך ע"י היגיעה וכו' נקרא הענין על שמו, וכן הוא כאן שפתגם זה נקרא "תורתו" של אדמו"ר מהר"ש.

כמו כן חזר וסיפר כ"ק מה שסיפר בהזדמנות אחרת (והקדים שלא שמע זאת מכ"ק מו"ח אדמו"ר, אבל שמע זאת מחסידים וזה מתקבל על הדעת) - שאמרו על אדמו"ר הצמח צדק ובנו אדמו"ר מהר"ש את הפסוק "אח"ד באח"ד יגשו . . לא יפרדו", והרי שניהם הסתלקו ב"אח"ד" בגימטריא י"ג (הצמח צדק ב"ג ניסן תרכ"ו, ואדמו"ר מהר"ש ב"ג תשרי תרמ"ג).

והאריך בענין זה ד"אחד", וקושר זה גם עם הידוע שאף שאצל כל רבותינו נשיאינו היה חיבור נגלה ודא"ת, אך אצל הצ"צ ובנו מהר"ש היה הדבר ביתר תוקף ובאופן ד"אחד באחד . . ולא יפרדו" ממש, כפי שרואים זאת במאמריהם.

דיבר אודות המצב בארץ הקודש, ובין הדברים הזהיר שעומדים לחזור על אותה טעות שעשו כבר ג' פעמים, והמציאות המרה טפחה על פניהם. אמר שיש אחד שמתכוון לטובה ומתאמץ בזה, ומישהו אחר מערים עליו קשיים. וגם אמר שאילו היו כל הזמן נוהגים לפי פסק-דין התורה, הרי הכל היה מסתדר בכי טוב.

[בשעה שדיבר אודות המצב בארץ הקודש, התגברה הצרידות בקולו, אולם קולו לא נחלש, ולאידך לא הרים את קולו (כרגיל בדברו על המצב בארץ הקודש)].

בין השיחות דיבר קצת עם ר' יהודא שי' חיטריק מזקני אנ"ש, וכן פנה אל ר' זלמן יפה ורמז לו לומר לחיים.

אחרי השיחות, הורה לנגן ניגון שקודם המאמר, ואמר מאמר ד"ה ובחג האסיף⁵ במשך כ-20 דקות. באמצע המאמר התקרב אחד מאנגליא ונתן לר' יעקב יהודה העכט כוס תה שישים על-יד אד"ש... העכט נרתע מלעשות זאת, ופנה אל זלמן יפה ומסר לו הכוס, הלה (כיאה לג'נטלמן בריטי..) שאל אצל המזכירים האם להגיש את הכוס, כמובן שסימנו לו בלאו רבתי...

לאחרי המאמר, באמצע אחת השיחות, ניגש יהודי מירושלים ושם על שולחן ההתוועדויות מול הרב חדקוב שוב כוס תה עבור הרבי, למרות שבנימין קליין סימן לו קודם לכן שלא יביא בשום אופן. בנימין ניגש אל השולחן, לקח את הכוס ומסרה לילד שישתה לבריאות... אגב, הרבי באמצע דיבורו, הבחין באותו ירושלמי שניגש, והפנה אליו מעט את מבטו.

באמצע המאמר התגברה הצרידות יותר, ובעיקר הקול נחלש לפי ערך. ובשיחות שאחר המאמר, בכל פעם שכ"ק סיים משפט, היה הדבר נשמע כזעקה חרישית, בגלל הצרידות.

בשיחה הא' שאחר המאמר, אמר כ"ק שהיות שההתוועדות היא בפרסום ושומעים בשאר מקומות, הרי כאן המקום להודות לכל אלו שבירכו אותו לרגל השנה החדשה הבעל"ט (והרי זה כאילו לחץ יד לכל אחד ואחד, או כפי שכל אחד לפי דרגתו מבין כיצד יש להודות לו...).

אחר כך אמר שישנה "קלאץ קשיא", וכמדובר כמה פעמים שאף אחד לא תופס לשאול "קלאץ קשיא'ס", שהנה כבר שעתיים שיושבים ומטריחים את הציבור וכו', וכל הענין הוא בגלל ההילולא ומלאות מאה שנה וכו'. והנה כשמגיעים לנגן משהו, הרי מנגנים ניגונים שונים, ויש שקלא וטריא באיזה ניגון לבחור, אך הניגון המתאים משום מה נשכח... אז לכל הפחות שיתרצו כעת את ה"קלאץ קשיא", ושישירו הניגון ד"לכתחלה אריבער".

כשסיימו לנגן, אמר כ"ק שישנה עוד "קלאץ קשיא", שבאמת אין הרגילות לדבר על כגון דא בשעה שההתוועדות מושמעת בפרסום (בשידור וכו'), אך מכל מקום ידבר כעת. והחל לדבר בחריפות על כך שבשעת התפלה מסתכלים על "בשר ודם", בשעה שצריכים לחשוב "לפני מי אתה עומד".

⁵ הוגה בשנת תשמ"ז, ונדפס בספר המאמרים מלוקט חלק ב.

כיצד יתכן שאבא מרים את ילדו ואומר לו: הסתכל לשם, הרי על האב לומר לבנו שישתכל בסידור בשעת התפלה!

והוסיף ש"בדידי הוה עובדא", שלמד מכ"ק מו"ח אדמו"ר להתפלל ולומר הכל מתוך הסידור, שכך נהג מו"ח אדמו"ר שחוץ מכמה ענינים, הרי היה מתפלל תמיד מתוך הסידור.

כמו כן בשעה שיוצאים או חוזרים [כוונתו על עצמו, בעת כניסתו ויציאתו מ-770], עומד הוא כמו בול-עץ ("סטאלב") לראות איך ילך, האם ימינה או לאמצע.. מה יוצא לו מכל זה? גם אתמול ראה כל זאת ו...?

כ"ק דיבר בנושא זה בכאב לפחות כ-20 דקות. וסיים שיהיה חרטה על העבר, וקבלה על להבא, וסיים בברכה קצרה. לאחר שאמר 'לחיים' ושתה מכוסו, הוסיף בחיך, שאם מישהו או מישהי נפגעו מהביטויים וכדומה, הרי זה כאילו ביקש מכל אחד ואחד בפרטיות סליחה ומחילה, ולא רק "כאילו", אלא הרי הוא מבקש.

אתרי הדברים הללו, התחיל כ"ק אד"ש "כי אנו עמך", און ס'איז געווארן א מחי' אויפן הארצ'ן... אחר כך סיים כדרכו שיתחיל החזן "שיבנה", כאשר ניגנו הקהל, מחא כ"ק כפיו ופנה אל הילדים שהצטופפו על הארץ בסמיכות מקום אליו, במחאות כף כלפיהם.

הזכיר על דבר ברכה אחרונה, והתחיל לחלק דולרים לטנקיסטים. אחר כך התחיל "כי בשמחה תצאו", וב-1:15 יצא מביהמ"ד ועלה לחדרו. 1:50 נסע לביתו.

יום ה', י"ג תשרי

10:30 הגיע כ"ק ל-770. לאחר כמה דקות ששהה בחדרו הק', נכנס לבית המדרש העליון לשמוע קריאת התורה. אח"כ חזר לחדרו, וכעבור כחצי שעה נסע אל המקוה.

ב-3 אחה"צ נסע אל האוהל, וחזר ב-7:15. 7:15 נכנס לביהמ"ד למנחה. 7:50 נכנס למעריב. לאחר התפלה נכנס לייבל אחרי כ"ק לחדרו, ויצא בהודעה בהולה ליודל שי' שהרבי מתכוון לנסוע בכל רגע, ואכן כעבור דקה יצא ונסע לביתו.

לכבוד מלאות מאה שנה להסתלקות אדמו"ר מהר"ש, יצא לאור היום ע"י קה"ת ספר המאמרים תרל"ו חלק ב'.

יש להעיר, שניכרת ההשפעה מדברי כ"ק בשיחתו החריפה בהתוועדות אמש, בכמה וכמה פרטים. התמימים ואנ"ש נזהרים ביותר להתפלל כל התפילה מתוך הסידור, דבר שהורגש ובלט בתפילות היום.

יום ו', ערב ש"ק וערב חג הסוכות

ב-9 הגיע כ"ק ל-770. 9:30 שחרית בביהמ"ד הגדול. לאחר התפלה חילק ד' מינים לנציגים מרחבי תבל וכו' במשך כשעה.

היום שלח אד"ש מברק לכללות אנ"ש בעולם, וכן מכתב כללי למשתתפים בהקפות שניות (במוצאי שמיני עצרת) בארץ הקודש (בירושלים ובכפר חב"ד).

בזמן הדלקת נרות שהה בספרי' כמה רגעים.

ש"ק ט"ו תשרי, יום א' דחג הסוכות

אחרי תפילת ערבית איחל לקהל: גוט יום טוב (פעם אחת). אחר כך אמר שיחה (35 דק'). אחר כרבע שעה אמר שיחה לאורחים (15-10 דק').

כנהוג, בהוראת ובעידוד כ"ק אד"ש לפני שנתיים (סוכות תשמ"א), נערכת שמחת בית השואבה ברוב עם, בשירה ובזמרה, ברשות הרבים דשכונת קראון הייטס בכל לילה מלילות חג הסוכות, מתחיל מליל יו"ט ראשון. בחול המועד - בליווי כלי זמר וכו'.

ט"ז תשרי, יום ב' דחג הסוכות

אחרי תפילת ערבית: גוט יום טוב (ג' פעמים). אחר כך אמר שיחה במשך 45 דקות.

בשעה 7:50 בבוקר מגיע אל חדרו הק', לאחר כמה דקות נכנס אל סוכתו, מוסר להארליג את הלולב על מנת שיוכלו הקהל לברך עליו, ולאחר כחצי שעה יוצא מהסוכה לחדרו.

אחרי תפילת שחרית: גוט יום טוב (ג' פעמים). אחר שעה הלך אל ביתו (ספרי'), בצאתו פגש את ד"ר לארי רזניק (רופאו של הרבי) ורעייתו, ושוחחו במשך כמה דקות, חייך הרבה.

אחרי כשעה חזר ל-770. אחרי מעריב בצאת החג - שיחה במשך כ-45 דק'. אחר כך עלה רגלית (לא במעלית!) לחדרו.

יום ב' י"ז תשרי, א' דחול המועד סוכות

8:30 הגיע ל-770. לאחר כמה דקות יצא מחדרו לסוכתו, כעבור דקות אחדות פותח הדלת ומוסר להארליג הלולב, וכעבור חצי שעה יוצא מהסוכה לחדרו (כך הוא הסדר הרגיל בסוכות). תפילות (כרגיל בחול המועד): שחרית - 10; מנחה - 3:15; מעריב - 7:30, אחר כך שיחה. 11 נסע לביתו.

יום ג' י"ח תשרי, ב' דחול המועד סוכות

9 הגיע ל-770. 2:15 כינוס צבאות ה', במהלכו דיבר הרבי שיחה (כרגיל). ילד ממרוקו צעק את הפסוק בקול רם ונישא וכו'... וכ"ק חייך חיוך רחב ומיוחד ביותר. המנחה הר' העכט חזר על בדיחתו הקבועה, והודה לילד בצרפתית "מערסי בוקו"...

7:30 מעריב, ואחר כך שיחה במשך שעה (!), כמדומה שזו הפעם הראשונה שמעורר על שמחת בית השואבה בעת התוועדות בסוכות, נוסף על הריקודים ברשות הרבים.

12:05 נסע כ"ק לביתו.

יום ד' י"ט תשרי, ג' דחול המועד סוכות

בעת התפילות בחג הסוכות, בהליכתו וחזרתו של כ"ק אד"ש, שרים הקהל "ושמחת" (בניצוחם של ר' זושא ור' זלמן יפה...).

4 אחה"צ נסע לביתו וחזר כעבור זמן מה. 7:30 מעריב, ואחר כך שיחה בת שעה וארבעים דקות (מוסיף והולך ואור!). דיבר על ענינים של האושפיזין ביום זה - יוסף הצדיק ואדמו"ר מהר"ש. לבסוף דיבר באריכות על המצב

בארץ הקודש, על כך שלא כובשים את ביירות⁶ והסכנה הגדולה בהתעכבות וכו'.

11:30 נסע לביתו.

יום ה' כ' תשרי, ד' דחול המועד סוכות

4:20 אחה"צ נסע לביתו וחזר כעבור זמן מה. מעריב בזמן (7:30), בכניסתו ניגנו 'ושמחת' ועודד בידו הק' להגביר השירה, והמשיך בכך בעת עומדו על מקומו (כשפניו אל כותל המזרח) במשך כדקה. אחרי התפילה, שיחה במשך כ-50 דקות, לאחריה התחיל "ופרצת", ועודד את שירת הקהל.

אנ"ש והתמימים רקדו זמן מה (כשעתיים) ברחוב על-יד 770. ב-1 בלילה ירד כ"ק לאמירת תהלים דליל הושענא רבה.

יום ו' כ"א תשרי, הושענא רבה, ערב ש"ק וערב שמיני עצרת

שחרית בזמן בביהמ"ד הגדול. לאחר התפילה הארוכה (הושענות וכו'), חילק כ"ק אד"ש בפתח סוכתו 'לעקאח' לכל מי שלא קיבל בערב יום הכיפורים, בתחלה לגברים ואח"כ לנשים - החלוקה נמשכה עד 3 אחה"צ.

מנחה בזמן בביהמ"ד הקטן, כ"ק על מקומו דמנחת שבת ותפילות חול המועד, בסיום התפילה הוכרז שמעריב דליל שמיני עצרת יה' בשעה 7:15, והקפות בשעה 9. לאחר התפילה חזר לחדרו, ואחרי כמה דקות פנה לסוכתו וחילק שוב 'לעקאח' למתי מעט גברים ונשים שלא קיבלו קודם, כעבור כ-5 דקות פנה כ"ק מן הסוכה אל הרכב ונסע לביתו, וחזר כעבור כשעה.

בכל יום מימי חג הסוכות היה תור לברכה על לולבו של אד"ש, לפני התפלה ולאחרי', לגברים בלבד. מלבד היום (הושענא רבה), בו ישנו תור בבוקר לגברים, ולאחר התפלה מתקיים גם תור לנשים, ואחריהן - לילדים (קטנים).

⁶ היה זה בעיצומו של מבצע שלום הגליל (מלחמת לבנון הראשונה).

ליל שמיני עצרת

בשעה 9 ירד כ"ק להקפות, והתחילו לחלק הפסוקים ד"אתה הראת", כרגיל מכובד כ"ק בפסוק ראשון ואחרון, ובשאר הפסוקים מכבדים רבנים, אורחים, שלוחים וכו'. כ"ק הולך כרגיל להקפה הא' והז'. לאחר הסיבוב, הוא רוקד עם גיסו הרש"ג שי', ומפעם לפעם מביט כ"ק על הרש"ג (אם ביכולתו להמשיך לרקוד).

לאחר אחת משני ההקפות הנ"ל (א' או ז'), כשחזר כ"ק למקומו, והרש"ג הולך אחריו לאיטו, הוציא ילד את ראשו מתחת השולחנות שב'שביל', וכ"ק שהסתובב לראות מה עם הרש"ג - התבונן בילד ממושכות. בכלל מסתכל כ"ק במבטים קצרים בכל אלו שבולטים קצת ב'שביל' (בדרך אגב - כאשר מסתכל לאחוריו אל רש"ג).

לאחר ההקפות עלה לחדרו, ואחרי כדקה הלך לביתו (ספרי').

יום שמיני עצרת וליל שמחת תורה

כ"ק רמז לנגן "אנא עבדא" בעת פתיחת הארון בשחרית. אחרי התפילה הכריזו שמנחה יהי' ב-5:45; מעריב ב-7:15; התוועדות אד"ש ב-9. אחר הצהריים מתפזרים אנ"ש והתמימים לשכונות שונות בברוקלין לשמח אנשים בשמחת תורה, וכפי ששמעתי, שוהה כ"ק בהתוועדות עד שהקבוצה מ"ברייטון ביטש" (שהיא השכונה המרוחקת ביותר שהולכים אלי') חוזרת ל-770, ושהוא שואל את לייבל האם הם כבר הגיעו. כמובן שבעצמי לא נכחתי במנחה, מעריב, ובתחלת ההתוועדות...

בהתוועדות הזכיר כ"ק להעביר את הסדרה דברכה שניים מקרא ואחד תרגום בשמיני עצרת, וכן לומר את כל פרשת ברכה עם פירש"י בתור שיעור חת"ת בשמחת תורה. ההתוועדות הסתיימה קרוב לחצות הלילה. לאחריו עלה כ"ק לחדרו, והקהל יצא לקידושא רבה על פני המדרכה הסמוכה ל-770, בו היו אוכל ושתי' כיד המלך, נדבת כמה מאנ"ש ובראשם ר' שמואל שי' מלמד.

לאחר כמחצית השעה ירד כ"ק להקפות, וכמדומה שהתחיל לנגן "מלכתחלה אריבער", וכובד לומר כל הפסוקים שב"אתה הראת" הראשון,

ובב' הפעמים הנוספות אמר הפסוק הראשון והאחרון. כפי שהיה אמש, הלך להקפות הא' והז', ורקד עם רש"ג. ההקפות הסתיימו ב-3 לערך.

מה"פכים קטנים" בעת ההקפות:

(א) לאחר אחת ההקפות שרקד כ"ק (הא' או הז'), כאשר חזר למקומו, ראה את ר' זלמן יפה שי' שהיה בין אלו שנתכבדו בספר תורה באותה הקפה, ועקב הדוחק הגדול כל לבושו נעשה 'שמאטע', ופנה אליו כ"ק בחיוך בהחווהו (או אף נגע בידו) על קצה חליפתו, בשאלה האם נקרע מעילו? הלה ענה בשלילה, אך אמר שכובעו התקמט לגמרי.. והחווה אד"ש בידו כמי שרוצה לומר "ס'פאסט נישט"...

[הנ"ל ממה שראיתי בליל שמח"ת, ותיקנתי הפרטים לפי מה שסיפר ר' זלמן יפה בעצמו בכינוס תורה באסרו חג. הוא ציין שהרבי שאלו גם בליל שמיני עצרת (בין ההקפות) האם נקרע מעילו. והוסיף בבדיחותא, שהיו כאלו שחשבו שהרבי הורה לו לקנות קפוטא, כאשר הצביע על חליפתו...]

(ב) אחרי שסיים כ"ק להקיף את הבימה בהקפה, עמד ברחבת הריקודים להמתין לרש"ג שהלך מאחוריו. א' מאנ"ש נעמד - בלי כוונה כמובן - באופן כזה שחסם את הדרך לרש"ג. בן רגע ניגש אליו כ"ק, תפסו בכתפות מעילו ומשכו עד לצד הרחבה והושיבו (ויש אומרים: התיישב בעצמו. ועוד אומרים, שאמר לו כ"ק בעת שמשכו: "אָן התפעלות!").

(ג) א' מאנ"ש השתכר כדרכו, ונדחף אל בימת כ"ק עם בקבוק י"ש (1/2 גאלון..), כאשר כ"ק עמד על מקומו כרגיל, ולבסוף נעמד מאחורי כ"ק. כשהרבי הסתובב וראהו, פנה אליו וניסה להוציא מידיו את הי"ש, אך הלה אחז בכח רב בבקבוק, כ"ק משך מעט ולבסוף הרפה ממנו.

לאחר מכן הוציא ממנו אחד את הבקבוק והעבירו אל הרבי, הרבי הניח את הבקבוק על גבי עמודו ולאחר זמן קצר מסר זאת לילד שעמד בקרבתו. או אז ניגש שוב אותו אחד ורצה לקחת את הבקבוק מהילד, כאשר הבחין בכך הרבי - נטל הבקבוק מהילד והניחו שוב על עמודו, ונשאר מונח שם עד לאחר ההקפות, ואז לקח כ"ק את הבקבוק עמו לחדרו הק'...

כמה רגעים לאחר ההקפות, ניסה הנ"ל להיכנס אל געה"ת ומנעו ממנו, ולבסוף התפרץ לשם והתנפל על השולחן העומד בגעה"ת, והתחיל לזעוק

(באנגלית) שאינו יכול לסבול.. כמובן שמיד גררו אותו יחד עם השולחן אל חדר הכניסה, והוא המשיך לצעוק ולנסות להיכנס שוב, כאשר לפתע נפתחה הדלת וכ"ק הופיע, הוא פנה אל כ"ק בזעקות כנ"ל, והרים כ"ק ידו האחת אליו בתנועת תמי', ולאחר מכן את שני ידיו.

לאחר מכן פנה כ"ק להמשיך בדרכו, אך הלה לא הרפה. כ"ק הסתובב שוב לעברו, הניף ידו הק' והחל לנגן "הושיעה את עמך", והקהל החרה אחריו, ופנה לדרכו אל הספריי⁷.

יום שמחת תורה

9:30 הגיע כ"ק ל-770, בבואו היה מנין קטן שהתפלל בביהמ"ד הקטן (סתם מנין של בעלי-בתים) וסגרו הדלת קודם היכנסו, אנשים בודדים עמדו במבוא הכניסה, ורוב הקהל בקומת הכניסה מורכב מכשני מנייני אנשים שתפסו תנומה בביהמ"ד הקטן ובחדר שני וכו'...

כ"ק ירד לשחרית בזמן, הקהל מועט כמובן - לאחר אירועי ליל שמחת תורה... מיד בהגיעו למקומו התחיל לנגן "לכתחלה אריבער"; לאחר קדיש דרבנן שקודם הודו התחיל "שיבנה בית המקדש"; בעת אמירת הודו, התחיל לנגן "הושיעה את עמך" (כשגבו אל הקהל) - בכל הניגונים הללו מעודד ומגביר השירה בתנועות ידו הק'. בפתיחת הארון, מסמן לנגן "אנא עבדא".

לחתן תורה עלה ר' אברהם פרשן מטורונטו, כ"ק אד"ש עלה לחתן בראשית כרגיל (זאת אחת בשנה שקוראים לו (בעת אמירת ה"רשות" לחתן בראשית) לעלות בשמו ובשם אביו, וכן קוראים לכ"ק אדמו"ר הריי"ץ בשמו ובשם אביו - כך נהוג כל השנים), למפטיר עולה רז"ש דווארקין (מרא דאתרא).

כ"ק חוזר למקומו בסיום הקריאה, מבלי להמתין לשמוע ההפטרה. לפני שהגביהו הס"ת הב' בו עלה כ"ק, נגע בטליתו בס"ת ונשקה, וכן לפני הגבהת ס"ת הג'. טרם פנה ללכת למקומו, ניגש ונישק את שלושת ספרי התורה (קרוב לודאי בטליתו).

⁷ ראה להלן מוצאי שמחת תורה - דברי כ"ק אדמו"ר בעת חלוקת כוס של ברכה.

לאחר התפלה הכריז הגבאי (בעמדו על בימת כ"ק ממש בסמוך אליו) שמנחה יה' ב-5:30. לאחר ההכרזה פנה כ"ק אל הגבאי ואמר לו שיכריז שכל אלו שהבטיחו סכומים בהקפות דאתמול והיום עבור המרכז לעניני חינוך וכו' - שישלמו בהקדם.

ההתוועדות החלה לאחר מנחה, ב-6 לערך, הייתה ארוכה מאד והיה גם מאמר. בין הדברים האט כ"ק אריינגעגעבן:

(א) שישנם כאלו שבקושי מטפחים בידיהם, ובסך הכל בגלל שמתבייש מהנכד שרוקד ומטפח, אזי בליט ברירה הוא ג"כ מטפח קצת וכו'... והארץ בזה.

(ב) שישנם כאלו שכאשר מדברים על משהו [כלומר, כאשר אד"ש מדבר על ענין מסוים בהתוועדות], מיד הם "מורים באצבע ואומרים זה", שהכוונה לפלוני והכוונה לאלמוני. ועד כדי כך שכ"ק קיבל תלונה (בכתב?) מאחד, היתכן שדיבר אודותו ברבים וכו'... ואמר, שאם אחד מרגיש שהכוונה אל השני, אזי אדרבה כו'...

ההתוועדות ארכה עד 12:30 לערך, במעריב אחרי ההתוועדות אמר כ"ק קדיש⁸. לאחר מכן, חלוקת כוס של ברכה עד 2:30 לערך, שאז עלה לחדרו. לאחר זמן מה נכנס אליו הד"ר ווייס. 4:30 לערך יצא ונסע לביתו.

כמה פנינים מחלוקת כוס של ברכה:

(א) צ'ארלי (בעל הכובע והסמלים) עבר שוב עם ג' כוסות (כמעשהו במוצאי ראש-השנה), כ"ק חייך ועודד בידו להגברת השירה.

(ב) אחד עבר, ואמר לו כ"ק - בהראותו בידו על פני קדשו - שרוצה לראותו שוב בשמחה.

(ג) אחד עבר ואמר לאד"ש שאינו יכול לסבול עול בית הספר שלו, וענה כ"ק בזה הלשון: **ווארפט עס ארויף אויפן ריבוננו של עולם** (או: **אויבערשט'ן**).

⁸ כ"ד תשרי - יארצייט זקנתו מרת רחל הי"ד (אם אמו הרבנית חנה), נעקד"ה בשנת תש"ב.

ד) ר' משה לנדא (בנו של ר"י לנדא מבני ברק) עבר, וכ"ק מסר לו בקבוק יי"ש ואמר לו בזה הלשון: (איר זאלט) דאס איבערגעבן דעם טאטן.

ה) אחד שגר בלבנון, נתן לו כ"ק בקבוק יי"ש ואיחל לו בהצלחה רבה.

ו) קרוב לסיום, פנה אד"ש ללוי"צ פריידין שעמד וצילם כדרכו, ואמר לו: איך גיי דאך באלד אוועק, און דו האסט נאך ניט גענומען! ומזג לו.

ז) אחד מאנ"ש עבר, וכ"ק נתן לו בחזרה את בקבוק היי"ש שלקח ממנו בליל שמחת תורה (כדלעיל), ואמר לו: זה לא בשבילך, זה בשביל לחלק.

ח) אחד (מחוץ לברוקלין) עבר, ונתן לו אד"ש בקבוק יי"ש ואמר לו לעשות עליו קידוש בשבת בראשית.

יום ב' בראשית, כ"ד תשרי, אסרו חג הסוכות

היום התקיים כינוס תורה ב-770 ברוב עם, בהשתתפות הרבנים והאורחים.

כ"ק נסע לאוהל ב-2:45 וחזר ב-7:15. מנחה ב-7:20, ולפני תחילתה אמר כ"ק משניות וקדיש, וכן אמר קדיש אחר'. 7:50 מעריב. 8:10 נסע לביתו.

יום ג', כ"ה תשרי

10:30 הגיע כ"ק ל-770.

3:40 יצא למנחה בביהמ"ד הקטן, לאחר התפילה יצא לפרוזדור ועלה על גרם מדרגות (שהניחו במיוחד - על יד דלת המעלית שנעלו אותה קודם לכן), ואמר שם שיחה קצרה (2-3 דק') במיקרופון בתור יחידות לאלו הנוסעים אחר הצהריים. בגמר השיחה חילק דולרים לכל אחד ואחד מהנוסעים, בעומדו על גרם מדרגות הנ"ל.

אח"כ נכנס לגעה"ת, וכעבור דקה יצאו משם (מגעה"ת או מחדרו?) ר' שמואל לו ובנו ש"י מלונדון עם דולר בידיהם.

4:30 נסע לביתו וחזר כעבור שעה, בדרכו לחדרו נתן צדקה לילד ואמר לו דאנק.

בערב התקיימה יחידות. השנה עשו סדרים מיוחדים ליחידות שלא היו בשנים עברו: הקימו במה בגובה חצי מטר בביהמ"ד הקטן, ועלי' שמו השולחן וכסא דכ"ק - במקום ישיבת כ"ק בחול המועד, היינו בדרום מערב ביהמ"ד. כל הקומה נסגרה למעבר בשעות הערב, והיו שם רק ועד המסדר. סידרו שולחנות לאורך ביהמ"ד, בכדי ליצור מחיצה בין הגברים לנשים.

8:10 נכנס כ"ק לביהמ"ד והתיישב במקומו הנ"ל, כשגבו לקיר הדרומי, ואז פתחו הדלת הראשית ונכנסה הקבוצה הראשונה - דוברי צרפתית - הלכו דרך כל הפרוזדור ונכנסו דרך הדלת של חדר-שני, עברו על יד כ"ק ומסרו את הפתק (בדרך כלל רק כתבו השם), והמשיכו אל תוך ביהמ"ד. בתחילה נכנסו הגברים, ולאחר נתינת הפתק פנו לצד מערב ביהמ"ד, ואילו הנשים נכנסו אחריהם והמשיכו ללכת ישר לצד המזרחי (כאמור היה מחיצה ביניהם). כך היה הסדר בכל הקבוצות.

כ"ק אמר ברכה-שיחה, וכאשר סיים לדבר עברו - הנשים ואחריהן הגברים - כל אחד ואחת וקיבלו דולר, ויצאו כלעומת שבאו. בפרוזדור פנו היוצאים לימין וירדו במדרגות - הגברים פנו לימין אל ביהמ"ד הגדול, והנשים לשמאל לכיוון היציאה.

בסך הכל היו 7 קבוצות: דוברי צרפתית, אידיש, לשון הקודש, אנגלית, חתנים וכלות, בר-מצווה, בחורי ישיבה.

בקבוצת דוברי אנגלית דיבר אד"ש (בנוסף לאנגלית גם) כמה משפטים בצרפתית ובלה"ק.

בעת מסירת הפתקים בירך כ"ק אחדים בברכות שונות (כנראה בהמשך למכתבים ששלחו או שהכניסו), בינתיים שמעתי בבירור רק על גב' א. מצרפת שבירכה כ"ק (בצרפתית), בזה הלשון: **שיהי' לך בשנה זו בן זכר ושיהי' לכם מזל טוב** (לאחר שכבר עברו 10 שנים מאז נישואיהם ולא ילדה עד עתה).

11 לערך נסתיימה היחידות לבחורים, רוקנו את כל ביהמ"ד, ור' שניאור זלמן שמערלינג מתל-אביב נכנס ליחידות (בביהמ"ד) למשך כ-2 דקות. אחר כך יצא כ"ק לחדרו הק', וב-11:12 נכנס לתפלת ערבית, ביהמ"ד היה ריק עד חציו, היינו כל השטח שמול אד"ש עד הבימה. במשך התפלה לא

הניח הרבי את ידו על המצח (כנראה מפני שלא היו אנשים מולו כנ"ל, וכפי השמועה בשנים הראשונות כאשר לא היו הרבה אנשים במנין, לא היה מניח ידו על מצחו).

אחרי התפלה (11:22), בדרכו לחדרו התחיל "שיבנה". לאחר כמה דקות נסע לביתו, ועודד בתנועות ידו הק' בחוזקה להגביר את השירה עד שנכנס למכונית. רקדו קצת אחר כך ("מחול היחידות"), והרבה נשארו להתוועד.

יום ד', כ"ו תשרי

ר' בנימין שי' גורודצקי נכנס אצל כ"ק ב-6:10 בערב ויצא ב-7. לאחר מכן יצא כ"ק לתפלת ערבית, שהחלה להתקיים כרגיל בחורף מוקדם יותר, בשעות 6:45-7:00.

11:55 נסע לביתו. היום נסעו רוב האורחים לבתיהם.

יום ה', ז"ך תשרי

10:05 הגיע כ"ק, חילק לכמה ילדים מצרפת מטבעות לצדקה, והם רצו אל הקופה להכניס המטבעות, ובעוברו על-יד הקופה שאל אותם (באידיש ואחר כך בעברית): האם הכנסתם לקופה?...

10:10 נכנס לקריה"ת בביהמ"ד הקטן. 10:50-11:35 נסע למקוה. 2:20 נסע לאוהל. 6:35 חזר ל-770, מנחה, ואחרי מרמז בתנופת יד לנגן "שיבנה". 7:00 מעריב, מעודד שוב ביציאתו "שיבנה". 7:15 נסע לביתו.

יום ו', כ"ח תשרי, ערב שבת בראשית

10:15 הגיע כ"ק, וחילק מטבעות לילדים בפרוודור.

במשך השבוע באו לחסות בצל כ"ק אד"ש לקראת שבת בראשית, כמה וכמה שלוחים שהיו צריכים להיות במקום שליחותם בימי החגים, ביניהם ר' גרשון מענדל שי' גרליק ממילאנו איטלי' ועוד.

6:45 ירד כ"ק לקבלת שבת, כשהוא מעודד בידו הק' שירת "שיבנה" עד שהגיע למקומו. החזן: ר' בערל שי' זלצמן. לאחר התפילה רמז בידו וכל

הקהל איחל בקול רם "גוט שבת". לאחר מכן הניף ידו אל עבר ר' זושא שיתחיל "שיבנה", ועלה לחדרו הק'. 9 לערך הלך לספרי'.

שבת בראשית, שבת מבה"ח וער"ח חשוון

הגעתי ל-770 בהשכמה, אך על שאלתי "מתי הגיע אד"ש" לא היה מי שיוכל להשיב (גם לייבל לא ידע..), מסתבר שכ"ק הגיע מוקדם ביותר (בכלל דרכו להקדים מאוד הגעתו בשבת מברכים).

8:30 ירד לאמירת תהלים, החזן: ר' הירשל שי' שיפרין, סיימו לערך בשעה 10.

10:35 ירד לשחרית, החזן: ר"מ שי' טלשבסקי, התחיל "יהי רצון" בניגון הידוע בהתוועדויות כאשר כ"ק מורה לו לנגן, ואכן גם כעת עודד כ"ק את השירה.

ב"האדרת והאמונה" רמז אד"ש לנגן, לא את המארש אלא הניגון הרגיל; וכן עודד את שירת "אנא עבדא" בעת פתיחת הארון.

היות שזו שבת ערב ר"ח, הפטיר אד"ש "ויאמר גו' מחר חודש", הפטיר את כולה ובלי הוספה אחרת. התפילה הסתיימה ב-1 (!), ולאחריה הכריז (הגבאי: א) שידועה ההכרזה ד"ויעקב הלך לדרכו", (ב) שההתוועדות תהי' ב-1:30 לערך. כ"ק רמז לקהל לאחל "גוט שבת", ועודד את השירה בצאתו.

בהתוועדות הורה אד"ש שבימים א-ג הבעל"ט יערכו כינוסים ב-770, ביום ראשון לגברים, ביום שני לנשים וביום שלישי לטף. והורה שיעשו כן גם ברחבי תבל, ומי שלא יספיק לערוך כינוס כבר ביום א' כו' – הרי שיעשה זאת עד ז' מרחשוון, שבו חזרו האחרונים מעולי הרגלים לביתם. והעיר עוד שאפשר להגביל זמן עד ט"ו חשוון, שעד אז מתגבר אור הלבנה.

דיבר על מעלת הדפסת קובצי תורה, ועורר שידפיסו בכל עיר ומדינה חידושי תורה, ומי שמתאונן ומתנצל שאין ביכולתו לכתוב ולהדפיס, עליו ללמוד בקובצים שיצאו לאור בערים ומדינות אחרות. ואם יטען שאין ביכולתו להידמות לעיר השני', דלא עיר זו כהרי זו, ומצבו הכספי קשה יותר וכו' וכו', הרי אדרבה – בזה שידפיס קובץ וישלח זאת אל הגביר, הרי

בטח יקבל סכום גדול יותר ממה שהיה מקבל לולי זאת, וכפי שרואים במוחש.

במשך ההתוועדות אמר כ"ק כמה סיפורים ופתגמים, ואביא כאן מקצתם:

(א) לגבי הסיפור המובא בגמ' על רבי יונתן בן עוזיאל שכאשר הי' לומד, הי' העוף הפורח מעליו נשרף - הרי כאשר הי' יושב חסיד ולומד זאת, אזי התעמק בזה בהתבוננו במעלת התנא רבי יונתן בן עוזיאל שהיה במדרגת השרפים שמעמדם בעולם הבריאה, שם נגלה ענין התהוות יש מאין כו', וכל זאת בהעמקה ובהבנה; ואילו כאשר הי' ליטווישער יושב ולומד זאת, הי' מעייין האם רבי יונתן בן עוזיאל חייב לשלם משום אשו משום חיציו וכו', או שרבי יונתן בן עוזיאל הרי הי' בביהמ"ד ושם הוא בעל הבית, ואם כן הרי הוא פטור וכו'.. עם כל השקלא וטריא בזה כו'...

(ב) ידועה השקו"ט בפוסקים הראשונים והאחרונים מדוע אין מברכים ברכת המצוות על מצות צדקה. אצלנו ב'חדר' - אומר אד"ש - לא הי' מקום לשאלה כזו בכלל; שהרי מובן שכאשר עושים ברכה, אין זה סתם כך, אלא צריך לרוץ ולטבול במקוה, כולל כוונות מהאריז"ל כו', וצריך להתנגב אח"כ וכו' וכו', שכל זה לוקח משך זמן, ובינתיים מי יודע מה יהי' עם העני... אשר על כן פשוט שיש לתת מיד צדקה, ואילו למקוה ירוץ אחר כך...

(ג) באחת השיחות (שלא בקשר לאמור בסעיף הקודם), הזכיר בנוגע להתנגב אחרי המקוה, שראה כתוב בפוילישע ספרים שיש להקפיד לנגב הרגליים, כי הדבר קשה לשכחה. נו, אז שינגב כל הפינף פינגער, אבל שיעשה זאת בזריזות, ולא כהמהדרין בזה... והאריך קצת בענין זה.

(ד) בנוגע לאדם הראשון מובא במדרשי חז"ל שלולי החטא היה יכול לסחוט מפרי עץ הגן (שלדעה אחת הי' גפן) יין לקידוש דשבת. ואמר בזה בדרך צחות [אם מותר להתבטא כך...], שהרי אדם הראשון ידע כל התורה והשו"ע, וידע שיש לטעום ממאכלי השבת בערב שבת, כדכתיב טועמי' חיים זכו...

באמצע ההתוועדות הורה למכור העליות לכל השנה כנהוג, ועלה הגבאי ר"נ פינסאן וחבש 'שטריימל'⁹ (על פי הוראת אד"ש משנים קדמוניות), ומכר העליות.

מאמר ד"ה "ויאמר לו יהונתן", נמשך כ-20 דקות. לקראת סיום ההתוועדות, אמר שאלו שלא היו כאן בשמחת תורה, ובאו מערים וממדינות אחרות, יבואו לקחת בקבוקי יי"ש. מוזג היין עבור כ"ק היה ר' בערל שי' יוניק, כי ר' מרדכי שי' מענטליק לא חש בטוב ונלקח ל"ע לבית הרפואה בתחילת השבוע, ועודנו שוהה שם (במשך כל יום השבת הלכו אליו קבוצות בחורים לבקרו).

כ"ק נתן לכמה וכמה שלוחים ובאי-כח ממקומות שונים, ולבסוף קרא לר' בערל יוניק והושיט לו בקבוק אחד, ודיבר עמו כ-2-3 דקות בהצביעו כמה וכמה פעמים על הבקבוק. בין המקבלים רש"מ זילברשטיין מאנטוורפן, סיפר לי אח"כ שכ"ק אמר לו בעת שנתן לו הבקבוק, שיחלק מעט מהמשקה בין הנוכחים כאן כדי שלא יהי' הכנה משבת לחול.

לאחר ההתוועדות, תפילת מנחה, ולאחרי' החל לנגן נפוליונ'ס מארש, ועודד את הניגון בעוז ובהתלהבות רבה במיוחד. 6:10 עלה לחדרו, 7:10 יצא לתפלת ערבית בביהמ"ד הקטן, 8:10 לערך נסע לביתו.

יום ראשון פרשת נח, א' דר"ח חשון

לפני תפלת מנחה חילק מטבעות. לאחר שנכנס לביהמ"ד (הקטן, כרגיל – חוזרים כעת לשגרה), והתחילו "אשרי", הייתה ילדה שחיפשה את אבי' ופנתה אל הדלת שלייד מקום עמידת אד"ש, פתחה את הדלת ויצאה והחל לבכות שם בחפשה את אבי'. לאחר חצי קדיש, לפני שהתחיל שמו"ע, פתח אד"ש את הדלת לרגע והביט לפרוזדור לראות מה קורה שם (היו שם "קולות וברקים" מלבד הילדה שבכתה...)

⁹ זכורני אשר התרחש בהתוועדות שבת בראשית תשל"ד, כאשר עמדתי ליד דודי הרה"ח ר' אליקים צבי שי' פרלמן (שליח הרבי בקינגסטון פנסילבניה), ולידנו עמד ידידו שחבש ספודיק. כאשר הרבי הורה לגבאי לחבוש שטריימל, נדב אותו ידיד את ה'ספודיק' שלו, ומחמת שהיינו די קרובים למקום הרבי - עמדנו קרוב לפינה מערבית דרומית של בימת ההתוועדות – הגיע הספודיק הזה לידי הגבאי בראשונה. וראינו שהרבי הורה לגבאי להחזירו וחיפשו דווקא שטריימל [אין אתנו יודע עד מה, אך שמא הדבר קשור לכך שכ"ק אדמו"ר הריי"ץ היה חובש ספודיק?].

לאחר התפלה בירך את הנוסעים בקצרה, ונכנס לחדרו הק'. ב-7 יצא לתפלת ערבית. כשפסע הג' פסיעות לאחוריו לפני שמו"ע, הסתכל לכיוון מאיר שי' הארליג ושהה כך רגע קל. הארליג ששכח להכות על השולחן, כמנהגנו להזכיר על אמירת יעלה ויבוא – תפס מיד את הרמז והכה על השולחן.

לאחר התפלה יצא ובירך בפרוזדור את הנוסעים בקצרה, כלאחר מנחה.

9:45 ירד כ"ק להתוועדות, במסגרת כינוס לאנשים (כמדובר בהתוועדות שבת קודש). היו ג' שיחות, ובשיחה הג' האריך בדיבור בענין ניגוב הרגלים במקוה (בהמשך להמדובר בשבת בראשית), באמרו שמישהו כתב לו שאלה שיש מקור לזה בגמרא גיטין וכו'. ולאחר אריכות הדברים, הורה שכאשר ירשמו את המדובר (בהנחה) – יצינו מראי מקומות לכל הספרים העוסקים בנדון זה, וכל מי שיהיה לו להוסיף עוד מראי מקומות שישלח את ציוניו.

בסיום ההתוועדות אמר (בטון של טלשבסקי הזקן) "איצטער וועט דער סדר זיין אזוי, פריער וועט מען וכו'", והורה לחזן לנגן "שיבנה" כדי שיהיו ג' הקוין [היינו גם דתפלה], ואמר שיחלק דולרים – מטעם זה – בסוף ההתוועדות. אחר כך התחיל נפוליונ'ס מארש, וגם הורה לנגן "לכתחלה אריבער", וגם "עוד ניגון" – ונגנו "ווי וואנט משיח נאו". אחר כך חילק הדולרים, וב-12:55 נסת"מה ההתוועדות ועלה לחדרו.

יום שני ב' דר"ח חשון

3:15 יצא כ"ק למנחה, ואחר' בירך את הנוסעים בפרוזדור. אח"כ נכנס לג"ע התחתון ובירך שם את התלמידים השלוחים הנוסעים למילאנו וברינאו [קבוצת מילאנו: רג"מ גרליק, לוי"צ גרליק, יוסף גרליק, שד"פ לאזאר, מ"מ שארפשטיין. קבוצת ברינאו: ר"י גולדברג, י"ש קלמנסון, י"י קלמנסון, שלום הלוי גורעוויטש, גבריאל סבג, ברוך ב"צ חזנוב, זלמן לנדעס, קרסניאנסקי, יוחנן ביגס, חיים רפופורט].

בסיום הברכה נתן לכל אחד מהם (כולל הרבנים) קונטרס מכתבים כלליים תשרי תשמ"ג ובתוכו דולר א'. כשיצאו מלפני כ"ק אד"ש התחילו לנגן

שיבנה ו"מחול היחידות", ואד"ש בשומעו קול הזמרה עודד בתנועת יד ונכנס לחדרו הק'.

5:20 ירד לביהמ"ד הגדול לכינוס הנשים (כמדובר בהתוועדות שבת בראשית) והשמייע שיחה בת כשעה, וחילק דולרים. ב-7 מעריב כרגיל, 7:30 נסע לביתו.

יום שלישי ב' חשון

ב-2 לערך ירד כ"ק לכינוס ילדי צבאות ה' (כמדובר בהתוועדות שבת בראשית), הי' קצת ערנסט, יחסית לכינוסי צ"ה הקודמים. בסוף חילק 3 דיימס ע"י המדריכים לכאו"א מהילדים. 4:40 חזר לחדרו הק', ולפני היכנסו לגעה"ת בירך את הנוסעים ברכה קצרה.

יום רביעי ג' חשון

לאחר מנחה בירך כ"ק בג"ע התחתון (במיקרופון - שנשמע גם בביהמ"ד הגדול) את התלמידים הנוסעים למונטריאל וכן כמה מהתלמידים הנוסעים ללונדון וקאראקאס והת' שלמה סגל (הנוסע להיות מגיד שיעור במילאנו). בסיום הברכה חילק לכאו"א קונטרס מכתבים כלליים ודולר א'.

נסע לביתו ב-5 וחזר כעבור שעה. 11:44 נסע לביתו.

יום חמישי ד' חשון

כ"ק נסע לביתו הערב ב-12:27!

יום שישי ערב ש"ק פרשת נח, ה' חשון

כשחזר כ"ק מהספרי' קודם כניסת השבת, עמד בדרך ר' שלמה קונין מקליפורני' וסיפר לכ"ק על הראיון שהי' לו ועוד 6 משלוחי אד"ש (רא"י שמתוב ועוד) עם נשיא ארה"ב רונאלד רייגן, ואמר לכ"ק שהי' באופן מסודר וקיבלם באופן טוב וכו', וסיים שניגנו גם "לכתחלה אריבער"... כ"ק הגיב במשיכת כתפיים, ושאלו מה פשר הדבר שניגנו (הרי הי' זה ראיון רשמי וכו'), אז ענה ר"ש שניגנו בחשאי... וחיך כ"ק חיוך רחב, ובירכו שיהי' בהצלחה וכו'.

שבת פרשת נח, ו' חשון

בהגיע אד"ש ל-770 בבוקר, הודיע ללייבל על התוועדות. ההתוועדות החלה בזמן ונמשכה עד 5:30. ג' שיחות, מאמר כעין שיחה, ושיחה נוספת.

דיבר על ההוראה מפ' נח, שכאשר רוצים לעסוק במבצעים, בא הקלוגינקער ומפתה את האדם שעליו לעשות תשובה קודם לכן וכו', וכמ"ש בתניא - שהרי הקלוגינקער לומד גם תניא... - שכל זמן שלא עשה תשובה, הרי כל התורה ומצוות הולך למקום אחר רח"ל. והאריך בביאור ההוראה מפרשתנו שאין להתחשב בטענותיו, ויש לעשות רצון ה' האמיתי.

הי' כרגיל שיחה על פרש"י, ד"ה והגשם - נח יז, ב. כמו כן היה ביאור על הערות אביו בזהר, בענין מחלוקת התנאים על הפסוק "בדורותיו", שא' דורש לשבח והב' דורש לגנאי, וכותב אביו ז"ל שזהו מפני שא' שרשו ממדת החסד והב' שרשו ממדת הגבורה, והקשה כ"ק דמכל מקום היה גם על הב' לדרוש לשבח כשאפשר, וביאר בזה.

בסוף ההתוועדות הורה לנגן לכתחילה אריבער ועוד ניגונים. לאחר מנחה התחיל כ"ק לנגן שיבנה (ר' זושא וילימובסקי לא חש בטוב לליל שבת, והובהל לבית הרפואה). כ-10 דקות אחרי מעריב הלך כ"ק לביתו.

יום ראשון פ' לך, ז' מרחשון

10:20 הגיע כ"ק ל-770. לוי"צ פריידין ביקש ברכת הפרידה בשעה שכ"ק יצא מן הרכב, והרבי שוחח עמו מעט. 11:15 נסע למקוה. 2:45 נסע לאוהל. לפני היכנסו למכונת, נעמדה אשה א' בדרכו, כ"ק ניסה לפנות אנה ואנה, אך היא התעקשה, ואמרה משהו לכ"ק, וענה לה. לבסוף אמר לה: שנסמע בשורות טובות, ונכנס למכונת, ואז נזכרה שיש לה מכתב אליו, ודפקה בחלון המכונת, כ"ק פתח החלון ונטל את המכתב.

7:20 חזר אד"ש, והגברת הנ"ל עמדה בפרוזדור, ונענע לה אד"ש בראשו לברכת שלום [שמעתי שמוצאה מריגא לטבי', וסיפרה שכאשר ר' מרדכי דובין הי"ד הביא את כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע (או כלשונה: אבי' של הרבנית) לריגא, הוא הביאו לביתה. כנראה היו מעשירי לפני העיר]. לאחר כמה רגעים נכנס אד"ש למנחה, אחרי התפילה בירך בפרוזדור את תלמידי ה'קבוצה' הנוסעים היום לאה"ק.

רבע שעה אחרי מנחה - מעריב; 10 דקות אחרי מעריב נסע אד"ש לביתו. היום נפטר א' מזקני אנ"ש ומראשי העוסקים בהכרתת אד"ש בתש"י - להבחל"ח - הרה"ח וכו' ר' שלמה אהרן קזרנובסקי ז"ל. הלוויתו תתקיים מחר, וכנראה שכ"ק ישתתף.

יום שני ח' חשון

ההלוי' של רש"א קזרנובסקי תעבור בשעה 2 ע"י 770. עד לרגע האחרון לא הודיעו לקהל האם אד"ש ייצא או לא. ב-10:2 נכנס לייבל אל חדרו הק' ויצא מיד בהשאירו את דלת ג"ע התחתון פתוחה, אד"ש יצא החוצה וצעד לאיטו בלוותו את המכוננית שבה הארון, עד שהגיע ליד הבית הראשון שבבלאק הבא, ואז עמד על מקומו והביט על המכוננית עד שהתרחקה לגמרי.

אחר כך הורה לבנימין שיאמר לבני המשפחה לחזור מסביב (היינו לא באותה דרך שליוו), וכשראם כ"ק סימן להם בידו הק' שילכו מסביב. אחרי זה הסתכל לצדדים כמה פעמים כמחפש דבר מה, וליוה במבטו את המכונניות שנסעו ללוות את הארון אל בית החיים בקווינס (הוא נטמן בסמיכות לאוהל כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע). לבסוף פנה לייבל ושאלו היכן האוטובוס בשביל הבחורים? לייבל הלך, וחזר להודיע שהאוטובוס כבר בדרכו ל-770. כ"ק משך בכתפיו ושוב נפנה לצדדים כמה פעמים.

לבסוף הגיע האוטובוס ועצר לא רחוק מכ"ק, ומיד התמלא בבחורים, בעוד כ"ק מביט כל העת על העולים לאוטובוס. כאשר החל לנסוע, ליווה כ"ק במבטו את האוטובוס, ואח"כ אף התכופף לראותו. לבסוף הסתובב וחזר ל-770. אד"ש היה רציני ביותר מעת שיצא עד להכנסו בחזרה.

מימין דלת הכניסה ל-770 הוכן ספל מים, אד"ש נטל את ידיו 8 פעמים לסירוגין ונכנס לביהמ"ד הקטן, אמר ז' פעמים "יושב בסתר" בהחליפו מקום ישיבתו בכל פעם (הזאל לא היה מסודר וכו', וכדי בזיון וקצף...). אד"ש לא נסע היום לביתו אחה"צ (אד"ש צם תענית בה"ב). 6:35 מעריב בג"ע התחתון, היה מלא באנשים, שלא כפי הרגיל שקוראים רק למנין). ב-7 נסע לביתו.

יום רביעי י' חשון

אתמול נפטר הרה"ח הישיש ר' ישראל נח בליניצקי והובא לקבורה באה"ק, הי' כבן ק' בפטירתו, התגורר עד יומו האחרון בבנין תומכי תמימים בברינא. לפי דברי בנו ר' אהרן יוסף יבלחט"א, שאל פעם מאד"ש האם יכול לנסוע למקום אחר, וענה לו אד"ש שישאר, כי בהימצאו שם הוא מוסיף יראת שמים לבחורים.

10:10 הגיע כ"ק ל-770. בהיכנסו עמדה אשה מצרפת עם בנה ונכדה, וביקשה מכ"ק ברכה לצאצאי, אד"ש בירך אותה בצרפתית שיהי' לה נחת (מילה זו אמר בלה"ק), נתן לנכד מטבע ואמר לו לשים אותה בקופה.

6:50 מעריב. ב-8 נכנס לחדרו הרב משה רוזן שי' - הרב הראשי במדינת רומניה, ושהה שם עד 9:50 (קרוב לשעתיים!). ביציאתו, נכנס למזכירות לדקה, ומיד יצא ונסע מבלי לספר מילה, כמובן.

ב-10 נכנס לחדרו הק' האדמו"ר מסלאנים (ר' אברהם וינברג, שהיה בעבר ר"מ בישיבת תו"ת בלוד¹⁰), עם כמה מחסידי. החסידים נתנו ידם לאד"ש לקבל שלום כנהוג ברוב החסידויות (ואחד מהם אמר לאד"ש את שמו - לא בשביל ברכה, אלא להודיעו.. - אז שאלו כ"ק, מה? ונשתתק...). לאחר מכן רמז להם האדמו"ר לצאת, והמתינו (עם לייבל) בג"ע התחתון. ב-11 לערך יצא האדמו"ר, ואד"ש ליווהו עד לפתח ג"ע התחתון, ושם עמד וליווהו במבטו עד ליציאתו מ-770.

בדרכו החוצה, הבחין האדמו"ר בקהל בכמה מתלמידיו מישיבת תו"ת בלוד, ודרש בשלוםם בלבביות, ואד"ש עמד והתבונן בנעשה, כמובן שלא האדמו"ר ולא הבחורים הבחינו שמתבונן בהם, מגודל הצפיפות, והי' ניכר מעין קורת רוח על פניו הקדושות...

11:55 נסע כ"ק לביתו.

¹⁰ הוכתר לאדמו"ר בשנת תשמ"א, אחרי פטירת סבו.

יום חמישי י"ג חשון

אד"ש לא נסע לביתו אחה"צ (צם היום בה"ב). 6:25 מעריב בג"ע התחתון
שלא להפריע לסדרי הלימוד. 6:45 נסע לביתו.

בערב בזמן סדר דא"ח, למד ר' מרדכי שי' מענטליק מכתב אד"ש דר"ח
מרחשוון, וביאר היטב את המ"מ הראשון בנוגע לנוסח ברכת החודש
[שהיו בזה שינויי נוסחאות בין המהדורה הא' למהדורה הב' דהמכתב].
אח"כ התקיים שיעור תניא (פרק ב') בביהמ"ד הגדול, ע"י ר' יוסף שי'
וויינבערג.

יום שישי ערב ש"ק פרשת לך, י"ב חשון

10:10 הגיע אד"ש ל-770, והכניס בדרכו כמה מטבעות בקופת הצדקה.

היום הוציא כ"ק פתק ובו שאלה ותמיהה בנוגע למקוה הנשים שכבר כו"כ
שנים שבונים אותה - רובו ביטויים חריפים ונמרצים על העיכוב הגדול עד
כה.

הכריזו בנוגע למקוה הנ"ל כמה פעמים במשך השנה, וגם אמרו שקיבלו
כבר כמה צעטלאך (וכנראה שמענה זה עולה על כולנה בכמות ובאיכות
וד"ל). בגוף המענה השאיר כ"ק רווח ריק ליד מש"כ "לשון השו"ע", כדי
לציין המ"מ כדרכו בקודש. וזלה"ק (במענה לשאלת העסקנים על הרחבת
ביהמ"ד):

תפסת מרובה וכו' ויסתפקו לע"ע (בצידי דרום וצפון) מבלי הריסת
משרדים או שינוי בהם.

ובפרט (בנוגע להבטחות שלהם - במוכת) המאורע המבהיל, ומבהיל עוד
יותר - שאין אף אחד שם לב לזה כלל!!

סתרו (בממון ציבור ובזריזות) מקווה היחידה לנשים שהייתה בכל השכונה
דלובאוויטש ושמבקרים בה נשי חב"ד מכמה מדינות - לפני כשנתיים!?

וכיוון שכנראה לא "נודע" להם עד"ז - הריני להודיע: ו1 אין מקווה
במקומה עד עתה, כאן, 2) על-פי שולחן-ערוך בנוגע לבית הכנסת אפילו,

ואפילו כשיש עוד בית-הכנסת - צע"ג איך סתרו מלכתחילה (3 במצב שמותר לסתור (שלא היה כלל בנידון זה) - צריך להיות "לבנות במהרה ביום ובלילה" (ל' השו"ע).

ובעיני ראיתי שמלבד ימים ספורים אין בונים כלל לא בלילה ולא ביום. וה' ירחם על כולנו בתוך כלל ישראל. ומסיימים בטוב.

אד"ש מסר היום בבוקר להדפסה את הלקו"ש השבועי.

בליל שבת ה' שיעור עם ר' יואל שי' כהן בחובבי תורה בלקו"ש חלק טו שיחה ג'. שיעור זה יתקיים בכל שבוע אי"ה.

ש"ק פרשת לך, י"ג חשון

בשבת בבוקר, בדרכו ל-770, ניגשה אל כ"ק - להבדיל וכו' - אשה כושית ושאלתו היכן מספר 749 איסטון פארקוויי (שהוא א' מבניני הפנימי' דתו"ת המרכזית, שעובר כעת תהליך של שיפוץ, וכנראה אחד מקרובי עובד שם). אד"ש החווה בידו אל עבר הבנין הנ"ל, ולפני היכנסו ל-770 הסתובב לאחוריו (כמי שרוצה לראות האם מצאה את הכתובת!).

2:45 הלך אד"ש לביתו וחזר ב-3:30. מנחה (כרגיל כשאינ התוועדות) בביהמ"ד העליון, אד"ש לא עלה לשלישי. 6:45 יצא אד"ש למעריב. 5 דקות אחרי מעריב יצא לקידוש לבנה, על אף שראו בבירור את הירח ליד המדרגות (במדרכה), המשיך כ"ק ללכת עד לקצה הגינה שבחזית חדרו הק'. כרבע שעה אח"כ נסע לביתו (ובידו מעטפה גדולה וגדושה, שכמדומה בא ביום ו' העבר בבוקר עם מעטפה זו או דומה לה).

הלילה מזיזים את השעון בשעה אחורנית.

יום ראשון פרשת וירא, י"ד חשון

אד"ש נסע לאוהל וחזר ב-5:55. כעבור 5 דקות נכנס למנחה, בדרכו חילק מטבעות לצדקה לילדים כדרכו בקודש, וליילד אחד נתן ב' מטבעות. לאחר התפלה בירך בפרוזדור את הנוסעים בברכת נסיעה צלחה.

6:45 מעריב. לאחר התפלה בירך שוב את הנוסעים, ונכנס לחדרו עם ר' אברהם יצחק שי' שמטוב (שחכיה בג"ע התחתון). כעבור 5 דקות יצא ר"א שמטוב, ונכנס ר' בנימין שי' גאראדעצקי (7 בערך), ושהה בחדרו הק' קרוב לשעתיים. אחר כך נסע כ"ק לביתו.

היום אחה"צ באו ר"מ מענטליק ור"ד ראסקין לחובבי תורה ודיברו על התלמידים על-דבר שמירת הסדרים, החובות המוטלות על תלמידי התמימים. בין הדברים אמר הרב מענטליק שיש ללמוד לכל הפחות 2 דפים גמרא לגירסא בשבוע.

יום שלישי ט"ז חשון

בעת חזרת הש"ץ בתפלת מנחה, התכונן אד"ש להתיישב, וכדרכו בקודש העיף מבט למולו וראה אחד עומד מולו בתפילת העמידה, אז המשיך אד"ש לעמוד (בין הספסל לשולחן) משך כל חזרת הש"ץ ללא נוע, ורק לתחנון יצא ממקומו ונעמד בצד השולחן, ולנפילת אפים התיישב במקומו (הלה עמד עדיין והתנענע בדביקות עד גמר התפילה).

כ"ק נשאר היום עד שעה מאוחרת ביותר. 12:35 נכנס לייבל עם הדואר האחרון להיום לחדרו הק', וכעבור דקות ספורות יצא בריצה. 12:45, "בחצי הלילה", נסע כ"ק לביתו.

הת' סימון גייקובסון, המניח כיום ד"ועד הנחות התמימים" - חתן בשעטמו"צ.

יום רביעי י"ז חשון

היום התקיים השיעור הראשון של הר"מ מענטליק בחובבי תורה, בענין "אין דשב"ע פחות משנים", ו"עד אחד נאמן באיסורין" (על יסוד הרשב"א קידושין סה ד"ה א"ל, קצוה"ח הל' אונאה ומקח טעות סי' רמא ס"א).

לאחר מעריב - הסתפר כ"ק בחדרו. ב-12 בלילה נסע כ"ק לביתו, קודם לכן ניסה כ"ק להתקשר אל המזכירות דרך הטלפון, אולם משום מה הטלפון לא פעל כדבעי והמזכירים לא הרימו את השפופרת. יודל הי' במשרדו למעלה, ובנימין ולייבל היו בחדר המזכירות. כ"ק יצא מחדרו (וכיבה את האור) ופתח דלת המזכירות, ובעמדו בפתח שאל לבנימין שי'

למה לא עונים? בנימין השיב שכנראה ישנו קלקול בטלפון. אז ביקש כ"ק מלייבל שי' את ה"אלגמיינער", ושיביא לו "דער צעטל" (מחדרו הק'). לייבל נתן העיתון, והלך והביא פתק והכניסו במעטפה, כ"ק לקח את העיתון והמעטפה ופנה ללכת לכיוון המכונית.

בנימין יצא וחיפש את יודל (שמסיע בד"כ את כ"ק לביתו), ומשלא מצא אותו, מיהר למכוניתו, אך היא הייתה נעולה. לבסוף ירד יודל במקרה ממשרדו, וכמובן רץ אל המכונית, וכ"ק לא הוצרך להתעכב... כ"ק אמר לו כמה מילים ונכנס אל המכונית.

היום התארגנו כמה בחורים מה'קבוצה' דאה"ק (שלומדים אף הם בחובבי תורה) ופנו לר"ד שי' ראסקין בנוגע למצב הגשמי בישיבה כו', תלו פתק על דלת הזאל ב-885 ובו נרשמו כל התלמידים הסובלים מקור וכו', וליהודים הייתה . . ששון ושמחה...

מענין לענין, הנהלת הישיבה רצתה שהתלמידים מה'קבוצה' דתשמ"ב שנסארו ללמוד בחצרות קדשנו, שיעברו ללמוד באשען פארקוויי, אך למעשה הדבר לא יצא אל הפועל.

אגב, להבדיל בין קודש לחול - הכושי (השיכור) שהי' מנקה ב-770 בביהמ"ד העליון, נורה הערב ומת מפצעיו בבית-הרפואה, לא ידוע על מה ולמה.

יום חמישי ח"י חשון

10:10 הגיע כ"ק ל-770, כעבור כמה דקות נכנס לביהמ"ד לקריה"ת, קודם לכן חילק מטבעות לילדים והכניס בעצמו מטבעות לקופה. בעת קריה"ת עיין ברש"י ובמפרשים בחומש שלפניו - בית יהודא - כמדומה בפסוק הב' בפרשתנו (וירא).

10:50 נסע למקוה וחזר כעבור 40 דק'. בעת יציאתו אל המקוה, עמדו אשה ותינוקה בצד המדרגות על-יד המדרכה, אד"ש נתן לתינוק פרוטה לצדקה, ובשבתו במכונית הסתכל כל העת על התינוק ונופף לו פעמיים בידו הק'.

ב-2 אחה"צ לערך נסע לאוהל, וחזר ב-5:50. כעבור כמה דק' נכנס לביהמ"ד לתפלת המנחה. מעריב בזמן (6:45). בשני התפלות עמד בנו הקטן של לוי

שי' גולדשטיין לא הרחק מכ"ק, וענה בקול רם "אמן" וכו', וכ"ק הסתכל אליו וענה בכל פעם "אמן" יחד עימו, ועודדו בתנועות ראשו.

ב-7 לערך נסע לביתו. הערב התוועד עם התלמידים בחובבי תורה, המשפיע ר' שלמה שי' זרחי.

יום שישי ערב ש"ק פרשת וירא, י"ט חשוון

כבר התחילו לעשות את ההכנות ולאסוף כסף עבור סעודת ר"ח כסלון הבעל"ט, היום בו הלך אד"ש לביתו בפעם הראשונה אחרי המאורע הידוע בשמע"צ תשל"ח, ונתלתה היום מודעה ב-770 ובה הזמנה לכל אנ"ש להשתתף.

השבוע יצאו לאור בהוצאת קה"ת: ספר המאמרים תרמ"ג-מ"ד (בכרך אחד); אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע כרך א' (מתכוננים להוציא לאור אי"ה עוד 4 כרכים).

אד"ש הלך אל הספרי' למשך כמה דק', כרבע שעה לפני הדלקת הנרות.

בליל ש"ק בשעה 9 הלך אד"ש לביתו (ספרי').

ש"ק פרשת וירא, כ"ף מרחשוון

בבוקר נודע שתהי' היום התוועדות, לכבוד כ"ף מרחשוון, יום הולדת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע.

דיבר בהתוועדות על כך שהשנה מלאו מאה שנה להתחלת נשיאותו של כ"ק אדמו"ר נ"ע בעל היום הולדת, וכן יש בקביעות דשנה זו עילוי נוסף שיום הולדתו חל בשבת קודש, כשם שכאשר ר"ה חל בשבת נעשה בו עילוי נוסף. והזכיר שכ' מרחשוון חל תמיד באותו יום בשבוע שראש השנה חל (כי תשרי לעולם ל' יום, לפי הקביעות השתא שתלוי' בחשבון).

לאחר מכן דיבר על מעלת ענין יום ההולדת, וביאר שישנם חילוקי מדרגות בנשמות כו', אך החשיבות העיקרית היא עצם ההולדה בפועל. ומעלה יתרה ישנה בענין הולדת נשיא ומנהיג ישראל, שמרגע הולדתו הרי הוא "רועה ישראל", כפי שמבואר במדרשי חז"ל אודות משה רבינו. וזהו הענין

ד"נעוץ תחילתן בסופן" וכו', שבירידת הנשמה למטה באה לידי ביטוי גודל מעלתה למעלה.

ההתוועדות נמשכה עד 4:40. מנחה ב-4:55. אד"ש לא הלך לביתו לאחר ההתוועדות. מעריב - קרוב לשעה אחר השקיעה. כ-20 דק' לאחר מכן נסע לביתו.

יום ראשון פרשת חיי שרה, כ"א חשון

ב-2 לערך נסע לאוהל וחזר ב-6. בעת יציאתו בעוברו בפרוזדור בירך את התלמידים השלוחים הנוסעים לסיאטל-וואשינגטון. לאחר שכ"ק נסע, נתן לייבל לכל אחד מהם קונטרס מכתבים כלליים דתשרי ש.ז. ודולר אחד - בשם אד"ש.

7:05 נסע לביתו.

הת' שמעון אהרון שי' רוזנפלד (מה'חוזרים') - חתן.

יום שני כ"ב חשון

לאחר תפלת ערבית (בפרוזדור) בירך כ"ק את ר' משה שי' ירוסלבסקי שעוסק בהכנסת אורחים דחודש תשרי ונוסע היום לאה"ק, בלשון זו בערך: פארט געזונטערהייט, און מ'זאל הערן בשורות טובות, און איר זאלט קענען אנפירן (או: ממשיך זיין?) מיט הכנסת אורחים ביז משיח וועט קומען".

11:55 נסע לביתו.

יום שלישי כ"ג חשון

אד"ש הגיה התחלת השיחה הג' דש"פ וירא-כ"ף מרחשוון בהנחה באידיש (בלה"ק אינו מוגה - כי אם ישנם ב' הערות).

היום יצא לאור מכתב מכ"ק אד"ש מתאריך "מוצש"ק כ"ף מרחשוון", לכבוד "חגיגה השנתית דתומכי תמימים".

יום ב' פרשת תולדות, ערב ר"ח כסלו

10:10 הגיע כ"ק ל-770 ונכנס לחדרו, אחריו נכנס ר' בנימין שי' קליין, נולד לו היום בן וכנראה נכנס להודיע הבשו"ט לאד"ש. כעבור כמה דקות נכנס לקריה"ת.

ב-11 לערך נסע למקוה. 1:45 נסע לאוהל, וחזר ב-5:45. לאחר מנחה, כשעבר אד"ש בפרוזדור וכמעט נכנס לג"ע התחתון, הבחין ברבנית ש. שעמדה בפניה, ועמד והוציא מכיסו מטבע ושם אותו בקופתה. 6:15 מעריב.

לפני התפילות התחילו הת' ניגון שמח (ולא "שיבנה" כרגיל). לאחר מעריב כשנכנס אד"ש לחדרו, התחילו לנגן ולרקוד במעגל גדול בביהמ"ד, ואח"כ יצאו לפרוזדור הכניסה בריקוד, וכאשר אד"ש יצא לנסוע לביתו הניף ידו בעוז כמה וכמה פעמים. כל הקהל יצא בעקבות אד"ש לרחבה שלפני 770, ורקדו ושרו בהתלהבות רבה, בעוד המכונית מתרחקת וכ"ק מוסיף לעודד בידו הק' את השמחה.

לאחר מכן איחלו כולם "גוט יו"ט", באשר היום הוא יום גאולת ורפואת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשנת תשל"ח, עדי יוליכנו קוממיות לארצנו, והוא יגאלנו.

בערב התקיימה הסעודה החגיגית המאורגנת ע"י ר' מאיר שי' הארליג ועוד אברכים, בהשתתפות קהל רב, ולבסוף הייתה געדיכטע התוועדות עד השעות הקטנות של הלילה, עם המשפיעים ר' מענדל שי' פוטערפאס ור' יואל שי' כהן (שהי' קצת בגילופין), ומאוחר יותר הצטרפו גם ר' שלום שי' מרוזב ור' מיכאל שי' טייטלבוים וכו' - סיפרו הרבה דברים שאין מגלים אלא לצנועים כו', ויש הקלטה אצל ח"ב שי' הלברשטאם.

שמעתי שאחד סיפר לרבנית שתליט"א על סעודת ראש חודש שתתקיים ב-770, שאלה הרבנית מפני מה לא הודיעו לבעלה אד"ש. ובעקבות שאלתה, שלחו לה אח"כ הזמנה לסעודה וההתוועדות, והייתה שמחה מאוד מכל זה...

יום ו' ערב ש"ק פרשת תולדות, ג' כסלו

היום יצא לאור לקוטי שיחות חלק יט.

ש"ק פרשת תולדות, ד' כסלו

התפלה הסתיימה מוקדם לפי ערך (12:15). אד"ש הלך אל הספרי' ב-10:2 וחזר כעבור זמן מה. ב-4 מנחה בביהמ"ד הקטן (כרגיל כשאין התוועדות), זו השבת השני' שאין בה התוועדות מאז חודש תשרי.

יום א' פרשת ויצא, ה' כסלו

בבוקר כשהגיע אד"ש ל-770, עמדה אחת מהקבצניות בדרכו, וכששמה לב ביקשה סליחתו (באנגלית) על שהפריעה לו לעבור, והגיב כ"ק בביטול שאין על מה לבקש סליחה.

יום ב', ו' כסלו

לפני היכנסו ל-770 דיבר עם אחד ולבסוף איחל לו "ג-ד בלעס יו" (יברכך ה').

יום ג', ז' כסלו

היום מסר אד"ש - ע"י המזכירות - דולרים לכאן"א מהתלמידים השלוחים למרוקו, שע"פ מענה אד"ש הם נוסעים "בהקדם האפשרי" - מחר.

אד"ש נסע לביתו בחצות.

יום ד', ח' כסלו

לאחר מנחה, בירך בג"ע התחתון את התלמידים השלוחים הנוסעים היום למרוקו, ואלה שמותם (חלקי): ש"ז בלומנפלד, י' מרוזוב, א' קיי, סרבריאנסקי, א' דייטש, ד' כהנוב.

5:50 נסע לביתו, וחזר ב-6:45. 11:55 נסע לביתו.

יום ה', ט' כסלו

בקריה"ת הסתכל אד"ש בפירש"י דפסוקים י"א י"ב (ריש פרשתנו ויצא). 11:15 נסע למקוה. 2:10 נסע לאוהל וחזר ב-5:45, לאחר כמה דקות מנחה. 6:20 מעריב, כ"ק אמר קדיש ומשניות, ולאחר מכן נכנס לחדרו, בעוד קהל רב החל להתקבץ בחדר הכניסה בציפי' לתשובת המזכיר האם תהי' התוועדות בקשר עם ט-י כסלו, אך לא הייתה תשובה.

כעבור כמחצית השעה נסע אד"ש לביתו, והקהל התפזר בתחושת החמצה.

ר' שלמה זרחי מתוועד הערב בחובבי תורה, ר' שלום מרזוב מתוועד ב-770 ור' אלי' חיים רויטבלאט מתוועד באהלי תורה.

יום ו' עש"ק ויצא, חג הגאולה יו"ד כסלו

אד"ש נכנס לביהמ"ד הקטן בעת אמירת "אשרי - ובא לציון", אמר הקדישים והמשניות, וחזר לחדרו.

הגיעו לחצרות קדשנו כו"כ אורחים מארה"ב ושאר המדינות לרגל החגים דחודש כסלו.

3:20 יצא למנחה, ועמד במקומו דחווה"מ ומנחת שבת - בדרום (הכינו לכ"ק את שני המקומות, בצפון ובדרום, משום הספק). אמר משניות וקדיש, ולאחר מכן התפללו מנחה ושוב אמר משניות וקדיש. ביציאתו התחיל "שיבנה", וסיבב בידו כמה פעמים בעת הליכתו לחדרו.

בתפילת קבלת שבת אמר הקדיש יתום שלפני "כגוונא". 8:55 הלך לביתו (ספרי').

ש"ק פרשת ויצא, י"א כסלו

בבוקר נודע בס"ד שתהי' התוועדות השבת.

תוכן הדברים בהתוועדות:

שיחה א: עניניו של אדמו"ר האמצעי בעל הגאולה והשמחה, נמשכים בכל הדורות, ובי' כסלו הרי זה ענין שהזמן גרמא, ולכן צריכים להחליט על הוספה בלימוד החסידות באופן ד"רחובות הנהר".

שיחה ב: בשיעור חומש דיו"ד כסלו בשנה זו מודגש ענין הגאולה, שמסופר בה ע"ד חזרת יעקב מחרן אל בית אביו. וכן בשיעור דיום השבת - מלאכי ארץ ישראל באים אל יעקב בחו"ל, היינו ענין של הרחבה גם בזמן הגלות, ועל כל אחד ואחד ללמוד מכך הוראה להרחבה בעבודת ה' גם בעודו בגלות.

מאמר ד"ה פדה בשלום. קרוב לסופו, הזכיר על דבר "גילוי אלקות על ידי אותות ומופתים שעושים הצדיקים" (וכל ענין זה אינו בהנחה שי"ל לאחד מכן).

שיחה ג: קושיות ברש"י ד"ה ברודים - ויצא לא, י; ובלקוטי לוי"צ (ע' קיח) על השבחים ששיבחו התנאים את רשב"י. דיבר גם על הערה בהערות התמימים בענין איסור הפסק שיחה בטילה המדובר באגרת הקודש סימן כד.

שיחה ד: הביאור בפירש"י דלעיל, ו"ינה של תורה" שבפירש"י.

שיחה ה: שיחה קצרה בנוגע להכנות להתוועדויות י"ט בכסלו, מבצע חנוכה, וכל שאר המבצעים.

שיחה ו: הביאור בלקוטי לוי"צ. וסיים שיחלק משקה לכל הנוסעים שלא היו לפני כן.

במוצש"ק, כ-10 דק' אחרי מעריב, קידוש לבנה. חצי שעה אח"כ נסע לביתו.

יום א' פרשת וישלח, י"ב כסלו

ב-11 נסע למקוה, ב-1:45 נסע לאוהל וחזר ב-5:35, ויצא מיד למנחה. מעריב ב-6. כ-20 דקות אחרי התפלה נסע לביתו, ועודד בדרכו בעוז את השירה, במיוחד לכיוון ר' חיים שי' אראנאוו, וכן עוה"פ לילד קטן.

שמעתי שהשנה - תשמ"ג - מרבה אד"ש לנסוע לאוהל, יותר מבשנים קודמות. ושעד עתה נראה שבכל יו"ט ויומא דפגרא הוא נוסע פעם אחת לפניו ופעם אחת לאחריו, ולא כפי שהיה בעבר שהיה נוסע רק פעם אחת בסמיכות לחג, על דרך הרוב.

יום ב', י"ג כסלו

עד כניסת אד"ש למעריב וכן אחרי התפלה, ניגנו "עוד ישמע", בי"ד כסלו השתא ימלאו נ"ד שנה לנישואי אד"ש והרבנית שתליט"א. לאחר סדר דא"ח החלה התוועדות בביהמ"ד העליון. 11:40 יצא אד"ש, ובהליכתו עודד שירת "עוד ישמע" בתנופות יד חזקות במיוחד!

יום ג', י"ד כסלו

בכל פעם כמעט שאד"ש יצא או בא ניגנו "ויהי בישורון מלך" או "עוד ישמע".

5:55 אחה"צ נסע לביתו, ביציאתו פגש את בערקע שי' וואלף ושאלו מדוע אינו משתתף בשמחה? (אחיו בנימין שי' מתחתן הערב עם בת ר"י שפרינגער שי'), וענה שתיכף ילך. הגיב אד"ש שיחסר בשמחה (וי"א שאמר: הרי צריכה להיות שמחה ותיקון כתובה).

6:45 חזר, ועודד השירה בדרכו. כעבור כמה דקות נכנס למעריב.

11:30 נסע לביתו, וביציאתו פתח הדלת בתנופה עזה למדי ומיד התחיל לסבב ידו הק' לעודד את שירת "עוד ישמע", והסתכל על קהל תלמידי התמימים ואנ"ש שיחיו בפנים מאירות ובמבט מיוחד במינו, במשך כל הדרך עד למכונית נענע בידו בעוז ובעוצמה רבה.

ש"ק פרשת וישלח, ח"י כסלו

אד"ש הגיע ב-8:45 ל-770. הודיע למזכיר על התוועדות. נכנס להתוועדות באיחור נדיר של 10 דק' (1:40).

תוכן הדברים בקצרה:

שיחה א: בקביעות דשנה זו חל ערב י"ט כסלו בשבת, ושניהם קשורים עם התוועדות. שבת - שכן איתא במדרש שאמר לו הקב"ה למשה להקהיל קהילות בכל שבת, שזהו ענין כינוס והתוועדות; (ערב) י"ט כסלו - בוודאי קשור עם התוועדות כו'.

וענין הכינוס והתוועדות צריך להיות בג' הקוין דתורה תפלה וצדקה, ובפרט צדקה ששקולה כנגד כל המצוות.

וישנה מעלה עיקרית בזה שיי"ט כסלו הוא במוצאי ש"ק, בפרט כעת שנמצאים כבר לאחר חצות היום, ואין אומרים צדקתך במנחה, הרי מודגש עוד יותר השייכות דשבת לי"ט כסלו.

ישנו ענין שלמרבה הפלא אין שמים לב עליו, שיי"ט כסלו קשור עם הענין **דהפצת החסידות** - כי אילו היו לומדים חסידות כל אחד לעצמו, הרי לא ה' כל ענין המאסר והגאולה, וכל זה ה' רק בגלל "וואס מ'האט איבערגעגאסן די ליפן", שהפיצו את החסידות עד לחוצה.

לעומת זאת ענינה של שבת הוא מנוחה והתיישבות, עד ל"מנוחה שלמה", שחודרת במציאותו של האדם "מנוחתם", והיא לרצון ה' - "שאתה רוצה בה". אך כל המנוחה והשלימות היא רק הכנה (ערב) לעבודת הפצת המעיינות חוצה די"ט כסלו.

ובזה מבואר פתגם אדמו"ר (הרי"ץ) נ"ע שיי"ט כסלו הוא "חג החגים", דהנה כל הימים-טובים קשורים ליציאת מצרים, מתחיל מחג הפסח שהוא ראשון לרגלים; אך י"ט כסלו הוא חג וגאולה גם לגבי החגים, והדבר תמוה, כיצד אפשר לומר שיי"ט כסלו נעלה מהם.

וכן תמוה, היתכן לומר (בביאור הקביעות שלנו כנ"ל) ששבת הוא רק **ערב** הגאולה, ורק במוצש"ק נהי' גאולה? והרי ידוע ששבת נעלית אפי' מן התורה (שהתורה קדמה לעולם), ולכן אפילו כאשר ישנו מי שאינו יודע מכל עניני העילויים דשבת המבוארים בתורה, הרי נפעל בו ענין העלי' בשבת, שהרי נאמר "כל מלאכתך עשוי" - אף אם אינו מבין מעלת השבת, ואין נפק"מ באיזה מעמד ומצב ה' בערב שבת כו'.

ומכל מקום י"ט הוא חג החגים, וכן שבת היא רק ערב י"ט כסלו, כי עבודתם היא הכנה לתכלית העבודה דהפצת המעיינות חוצה שזהו ענינו של י"ט כסלו.

ומכיון שכך, צריך להיות ענין ההחלטה על הפצת המעיינות. וכידוע שעל משקל מאמר רז"ל "שווי אנפשי" חתיכה דאיסורא", ישנה האימרה "שווי אנפשי" חתיכה דקדושה" – וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שכשמחליטים באופן שלא לפי ערכו, אזי נפתחים צינורות חדשים ונמשכים לו כוחות מיוחדים לקיים את ההחלטה.

וכפי שהי' בבנין זה (770), שפלוני בן פלוני החליט כאן החלטה טובה שלא לפי ערכו, ונפתחו לו צינורות חדשים, ועל ידי זה זכה שסייע להדפסת שו"ת צמח צדק.

וגדול לימוד שמביא לידי מעשה, שיביא לקיום כל האמור והתחזקות במבצעים, ולגאולה פרטית בעבודת ה', המביאה ומקרבת גאולה הכללית תיכף ומיד ממש.

שיחה ב: בשונה מקריה"ת בימים ב' וה', הנה בש"ק קוראים כל הסדרה ולא רק ההתחלה. לעומת זאת, בהפטרה יש בה כ"א פסוקים (או פחות) בלבד. ומכל מקום הנה בזמן התלמוד בירכו בקריה"ת רק פעם אחת בתחילתה ופעם אחת בסופה (אלא שאח"כ תיקנו שכל עולה יברך), ואילו בהפטרה מברכים לפני' וכמה ברכות לאחר'.

ואכן רואים מעלה בהפטרה, שכמה ענינים שהם ברמז בפרשה, הרי הם בגילוי בהפטרה. וכגון בפרשה זו, שענין הגאולה הוא בה ברמז – "עד אשר אבוא אל אדוני שעיריה", כמבואר בפרש"י ובמפרשי המקרא; ואילו בהפטרה הרי הוא בגלוי – "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ובהפטרה מפורש עוד ענין של גאולה שבפרשה הוא לגמרי בהעלם – "והייתה לה' המלוכה".

והחילוק בין ב' עניני גאולה אלו, שאלו הם ב' מדריגות בפעולת הגאולה על העולם, מתחילה "ועלו מושיעים לשפוט", היינו שליטה בכפי' על העולם, ואחר כך "והייתה לה' המלוכה", היינו שהעולם מתהפך לטוב. וב' ענינים אלו נרמזים גם בפרש"י בפרשתנו על עשו, דהנה על זה שנקוד על תיבת

"וישקהו" ישנם ב' פירושים ברש"י: (א) שלא נשקו בכל לבו. (ב) שנשקו בכל לבו. ויש לומר שרש"י מביא את הפירושים בסדר זה, כי זהו סדר העבודה בפעולה על "עשו", שבתחלה הוא באופן של אתכפיא, נשקו, אך "לא בכל לבו", ולאחר מכן נפעל ענין האתהפכא, "נשקו בכל לבו".

ופירוש הב' אמר רשב"י דוקא, דהנה ידוע מאמר רשב"י "יכולני לפטור את העולם כולו ממדת הדין", ונשאלת השאלה הלא התורה תורת חסד, ובודאי כאשר ישנו דין התורה, הרי זה לתועלת ולטובה, ואם כן מה העילוי בכך שיפטור את העולם ממדת הדין?

אלא כוונתו שיכול ר"ש אויפטאן את אותה תוצאה טובה שנהיית על ידי הדין, אך ללא "מדת הדין", בלי פעולת הדין. והיינו שלפי דרכו של רשב"י ניתן לפעול על העולם לכתחלה בדרך של אתהפכא!

(וביאר שייכות ב' עניני גאולה אלו לסדר המבואר ברמב"ם על פעולתו של משיח ש"ילחום מלחמות ה'" וכו', שמורים על כך שיהיו ב' תקופות ופעולות בימות המשיח).

והעיקר הוא מעשה בפועל, להביא את המשיח ע"י מעשינו ועבודתנו, במבצעים וכו', ולא לטעון כבקרבנות שע"י הלימוד "מעלה אני עליו כאילו הקריב" וכו'...

מאמר: מאמר כעין שיחה ד"ה וישלח יעקב, נמשך כ-20 דק'.

שיחה ג: ביאור בפירש"י וקושיות בלקולוי"צ. אחר כך פתח ואמר "וכאן המקום וכו'", ודיבר א שארפע שיחה בנוגע למקוה הנשים, שכתבו לו שיהי' גמור בתוך 3 שבועות, וכבר נמשך כמה חודשים, ואין הבעי' תלוי' בממון, אלא צריך התעסקות בזה [הדברים הובאו בכללות בהנחה באידיש, אך בהנחה בלה"ק החסירו כל השארפקייט].

שיחה ד: ביאור לקולוי"צ ומאמר הזהר.

במשך ההתוועדות רמז לאחד לומר ב"פ לחיים. ר' בערל ליווי שי' ניגש פעמיים אל כ"ק ושוחח עימו (כנראה הי' ברוסיא לאחרונה). ההתוועדות הסתיימה ב-20:5, ולאחרי' מיד מנחה.

5:45 נכנס אד"ש למעריב (למעלה), אמר קדיש. כמה דקות אחרי התפלה נסע לביתו.

ר' יואל שי' כהן, לאחר החזרה ולאחר שחזר פעם שני' על ההתוועדות (בשביל הטייפ ובשביל חו"ל), הגיע להתוועד עימנו בחובבי תורה עד הבוקר...

יום א, חג הגאולה י"ט כסלו

בבוקר נכנס לביהמ"ד ואמר הקדישים.

9:30 בערב - התוועדות. מאמר ד"ה פדה בשלום (קצר למדי, נמשך פחות מ-10 דקות). בסיומה - מגבית וחלוקת דולרים. 2:50 לפנות בוקר נסתיימה ההתוועדות. לאחר כמה דקות נסע לביתו.

באחת מן השיחות האחרונות הי' סיום הש"ס, ומזה עבר לדבר על אותו אחד שדיבר דיבורים מאוסים בסיום הש"ס דדף היומי, ואכמ"ל.

בהתוועדות נכחו הרב יאללעס, הרב שאר ישוב הכהן רב ראשי דחיפה יחד עם ראש העיר שם (שסיפר אחרי ההתוועדות שמאוד השפיעו עליו דברי אד"ש בנוגע לשטחים). אחרי שיחה א' ניגש הרב יאלעס כדרכו ונתן פ"נ, אד"ש הביט בפ"נ ונענע בראשו לאות הסכמה. במשך ההתוועדות רמז לרב ולר"ע חיפה לומר לחיים. לאחר שיחה א' שוחח ראש העיר עם אד"ש, ושוב כשעמדו ללכת, קדם והושיט לו אד"ש את ידו ולחצה כל משך זמן ששוחחו, ונענע היד הרבה וחיך אליו במאור פנים, במשך כדקה.

בסוף ההתוועדות הורה אד"ש (לרי"כ) לנגן ניגון הכנה, אדה"ז (ד' בבות) - בבא הד' כמדומה ג' פעמים. אח"כ פנה לילדים והתחיל "ווי וואנט". אח"כ ע"פ הוראתו התחיל טלשבסקי "שיבנה", וכאשר הקהל הצטרף - מחא כ"ק כפיו בחוזק מאוד! וגם רמז לאבוחצירא (דעם רבי'נס פייפער...) לשרוק, וכן רמז לכו"כ ממולו.

אח"כ הייתה חלוקת דולרים, ואח"כ לקח אד"ש חבילת הפ"נים בידו האחת, ובידו השני' אחז במיקרופון ובהתכופפו (כי כבר עמד) החל "כי בשמחה תצאו".

[שמעתי שגביר א' בקליפורני' "במקרה" שיחק עם הכפתור של הטלויזי' מתחנה לתחנה, עד ש"הגיע" לשידור ההתוועדות, ובדיוק דיבר אד"ש על אלו שיש להם קשרים עם ממשלות, עיריות וכיו"ב, שיפעילו השפעתם בנוגע לקיום ז' מצוות בני נח. הגביר הזה, יש לו קשרים ממשלתיים מסועפים, און ס'האט אים דערנומען, ובעיקר שהתרשם שאד"ש ממש מתכוון אליו וכו'. הוא צלצל מיד לשלמה קונין (שהי' ב-770), ורצה לבוא לדבר עם אד"ש וכו' ולסייע בכל הנדרש].

יום ג', כ"א כסלו

8 בערב - יחידות, באותו סדר שהי' בסוף תשרי (מלבד קבוצת דוברי אנגלית שלא הייתה הפעם), משך היחידות לכל הקבוצות יחד כשלושת רבעי שעה.

לאחר כשעה נכנס לחדרו הק' ראש עיריית חיפה ושהה שם משך שעה ו-40 דקות; לאחריו מיד נכנס הרב שאר ישוב הכהן ושהה משך שעה וחצי. שניהם לא סיפרו מאומה מהמדובר ביחידות. 10 דקות לאחר שהרב הנ"ל יצא, נסע כ"ק לביתו (1:50 לפנות בוקר).

ש"ק וישב, כ"ה כסלו, שבת חנוכה, מבה"ח טבת

1:40 התחילה התוועדות. מאמר כעין שיחה ד"ה רני ושמיח. נסתיימה ב-5:40. אח"כ מנחה, ומיד מעריב (בביהמ"ד הגדול). לאחר הקדיש שאחרי "ויהי נועם", רצו להדליק המנורה (נר ב' דחנוכה) והסתכלו לעבר אד"ש, אך החזן אמר שראה שכ"ק כבר התכופף (היינו שאמר כבר "ולריק" בתפילת עלינו¹¹), כיוון שכך - אמרו עלינו וכל הקדישים, ורק לאחר מכן הדליקו נר חנוכה.

יום א' פרשת מקץ, כ"ו כסלו

בעת הדלקת הנרות אחרי מנחה, בסוף "הנרות הללו" מחא כפיו הק' (בפרט לעבר אחד הילדים). אגב, כמדומה שבעש"ק ובמוצש"ק לא מחא כפיו.

¹¹ הערה: או אמירת "ואנחנו כורעים", כפי הנפסק להלכה שיש לכרוע ולהשתחוות.

יום ב' כ"ז כסלו

ביציאתו ממנחה, אחרי הדלקת הנרות, התחיל "על ניסין", ועודד השירה בידו.

לייבל גראנער שי' עשה ווארט לבתו, והתוועד אח"כ באריכות. ובין היתר סיפר (הפרטים אינם ברורים לחלוטין) שגבאי ביהמ"ד 770 שאלו את אד"ש אודות עשיית מנורה חדשה, אך אד"ש ענה שאין צריך¹².

יום ג' כ"ח כסלו

בשעה 2 החל "ראלי" לילדי צבאות ה', בדרך כלל מתפללים מנחה בתחילת הראלי, אך הפעם כדי שיוכלו להדליק נר חנוכה בסמיכות לשקיעה (שידלק עד לאחר צה"כ) – מתפללים מנחה בזמן (3:15). אד"ש ירד לתפלה, לאחר הדליקו את הנרות במנורה מיוחדת שהכינו מפלסטיק (רק בשביל ה"ראלי"), וצורת הקנים היא באלכסון כו', בהתאם לדברי אד"ש בחורף אשתקד (תשמ"ב).

לאחר מכן, אמירת י"ב פסוקים ע"י הילדים, ואמירת "יחי אדמו"ר" (שמעתי מכמה, ששפתיו הק' רחשו בעת אמירת ה"יחי"). אמר שיחה בת ג' חלקים, לאחר כל חלק – תרגם ר' י"י העכט את הדברים לשפת המדינה כרגיל.

נקודה אחת מן הדברים:

באם היצה"ר מנסה לפתות את הילד: הרי עכשיו זמן הגלות, אז אין זה זמן הראוי ללימוד התורה וקיום המצוות, אלא המתן – כך אומר הוא לילד – עד ביאת המשיח, ואז תלמד כדבעי וכו'.

הרי המענה ליצר הוא: מצינו בפרשת השבוע שיוסף הצדיק הי' בגלות מצרים, ושם גופא מצבו לא הי' טוב והי' במאסר, ואעפ"כ הוא נשאר

¹² אך למעשה בנר חמישי של חנוכה הוצבה מנורה חדשה ב-770, כדלקמן.

במעמדו ומצבו, "יוסף הצדיק". ומזה ההוראה לכאו"א, שאפילו בזמן הגלות וכו' עליו להתנהג כיוסף הצדיק.

בסוף השיחה אמר אד"ש שיחלק 4 מטבעות של 10 סענט: (1 לצדקה, 2 לעצמו, להשתמש לדבר טוב וקדוש, 3 לדמי חנוכה, 4 לתת בתור דמי חנוכה לחבר הנמצא בקירבתו. כרגיל חילק המטבעות ע"י המדריכים.

אח"כ הביא א' ספל מים עם קופסת קרטון, ואד"ש חיך אליו (כנראה לא ידעו בוודאות שאד"ש יישאר למעריב מיד, ולכן לא הי' הכל מוכן), ונטל ידיו, הוציא מכיסו ממחטה וניגב ידיו הק', והתחילו תפילת ערבית.

אחרי התפלה אמר (כמדומה שלא במיקרופון) שהיות ונמצאים כאן טנקיסטים, אז יחלק 2 מטבעות: (1 לצדקה, 2 לדמי חנוכה. מיד נעשה דוחק גדול לעבר בימת אד"ש, כי הקהל חשב שאד"ש יחלק לכאו"א בנפרד. למעשה חילק אד"ש חבילות לכמה עשרות שהצליחו לעבור בתחילה על מנת שיחלקום לקהל (בדוגמת חלוקת דולרים שאחרי ההתוועדויות), ואד"ש שאל כו"כ שעברו האם הם טנקיסטים.

את א' התמימים שעבר שאל אד"ש: אתה טנקיסט? והלה קפא על מקומו מתוך יראה (הוא נוסע למבצעים בכל יום ו' עש"ק), לבסוף לקח ממנו לייבל את החבילה, הנ"ל עמד ללכת הלאה, ואד"ש כבר חילק את החבילה להבא בתור, כשפתאום פנה אד"ש בשאלה ללייבל האם לקח בחזרה את החבילה מהבחור, וכשענה בחיוב, לקח אד"ש 2 מטבעות ונתנם לבחור הנ"ל.

את א' מצוות הישיבה בלוד שאל אד"ש בחיך: האם אתה טנקיסט? והוסיף בחיך: עכ"פ מכאן ולהבא תהי' טנקיסט.

לאחר החלוקה עלה לחדרו הק', וכעבור כ-10 דק' (5:55) נסע לביתו.

יום ד', כ"ט כסלו

אד"ש נסע לאוהל. מנחה בביהמ"ד הגדול. היום הביאו מנורה חדשה ל-770, שזה עתה סיים הצורף (הרשל פעקער) את הרכבתה (במשך 8 ימים), גובהה כקומת איש ומצופה זהב, וצורתה מעין מנורת המקדש עם כפתורים ופרחים כו', וכמובן צורתה באלכסון. במנורה 4 קנים אלכסוניים

לכל צד, ובמרכז הוצב קנה תשיעי לשמש, שהובלט קדימה כדי שלא יפסיק בין הנרות עצמם.

כרגיל הדליק ר' אשר ששונקין שי'. באמצע ניגון "הנרות הללו" הסתכל אד"ש על המנורה באופן שהיה ניכר שמתבונן במשהו, ואח"כ פנה ללייבל והורה לו שיורידו השמש. ר' אשר הוריד את קנה השמש והניחו על גבי השולחן. אד"ש לא מחא כפיו ב"הנרות הללו", ביציאתו התחיל "על ניסוך".

יום ה', א' דר"ח טבת

קריה"ת כרגיל למעלה, היום קראו ד' גברי, ג' ראשונים לקריאת ר"ח, והד' שהוא כ"ק עלה לקריאת חנוכה. כשקראו לאד"ש לתורה, סגר את החומש (בדרך כלל בימי הקריאה כשעולה לתורה אינו סוגר החומש, ורק בחזרתו סוגרו ופותח התהלים ואומר הקאפיטלך שלו).

לייבל שאל היום את אד"ש בנוגע למה שהורה להוריד את השמש אמש, מה הטעם ומה לעשות היום? וענה אד"ש שהיו אז ז' נרות (ו' נרות והשמש), ועל כן יש לסדר שיגביהו את השמש יותר. והוסיף, שבכלל זהו דבר טוב (המנורה החדשה).

במנחה הביאו נר גדול בשביל "שמש" בעקבות מענה אד"ש הנ"ל. ר' אשר הדליק הנרות, ואחד מן הנרות כבה מיד והתקשה בהדלקתו, אז הוריד הנר עם הקנה (הקנים נעשו באופן שניתן להסירם מגוף המנורה בעת הצורך) והדליקו, ואד"ש עשה תנועת תמיהה בידו, ופנה ללייבל והורה לו כיצד לנהוג, כדלהלן.

לייבל פנה לר' אשר שסיים בינתיים להדליק את כל הנרות, ואמר לו להוריד את הנר הנ"ל בעודו דולק, והניח אותו בעודו דולק על עמוד הש"ץ – בהוראת אד"ש. אחר כך שם נר חדש במקומו והדליקו.

היום מתחילה ה'פגישה' השנתית לנשים המאורגנת ע"י צא"ח בניו יורק, זהו סוף-שבוע באוירה יהודית, והרצאות ממרצים מומחים בנושאים שונים.

ב-12 נסע אד"ש לביתו.

יום ו' ערב ש"ק פרשת מקץ, ב' דר"ח טבת

בקריה"ת שוב סגר אד"ש החומש לפני עלייתו לתורה (זכיתי בגורל על החומש, 'הכנתי' אותו מראש כדי שלא יצטרך אד"ש לטרוח לדפדף בו, ונפתח מיד במקום הקריאה בפ' פינחס).

ש"ק מקץ, ב' טבת

7:15 הגיע אד"ש ל-770, הדלת בחזית 770 הייתה סגורה, רק כמה אברכים פתחו הדלת שמתחת לחדרו הק' קודם לכן והשאירו אותה פתוחה לכבוד אד"ש. עלה במדרגות ונכנס מעט לביהמ"ד הקטן והביט על הנעשה שם, היו בזאל רק שניים (אחד מהם ר' זלמן שי' ליפסקער שמנהג טוב יש לו להשכים בכל ש"ק בבוקר ללמוד שם דא"ח). בהיכנסו לתפלה הודיע לליבל (בניע ראש) שתתקיים התוועדות¹³.

בהתוועדות היו ג' שיחות, אחר כך מאמר כעין שיחה ד"ה ברוך שעשה ניסים – שנמשך כ-25 דקות, ואח"כ ג' שיחות נוספות. לאחר שביאר ה"רש"י שיחה", סיים בברכה, לגם מכוסו 'לחיים', והמשיך וביאר הזהר.

פרטי השיחות נדפסו בהנחה בלה"ק (רק יש להעיר שבשיחה הו' בענין ציצית בחוץ ישנו קצת בלבול בהנחה, ואכ"מ). במהלך שיחה ה' התבטא אודות מי שקורא לעצמו 'גדול' כו', והענווה שלו מתבטאת בכך שאומר שאינו יכול להילחם נגד גוים כו', ושאינו רוצה להיות מנקה ארובות אצל יהודים, וכשמישהו נכנס אצלו עם כתם וכדו' הרי הוא זורקו מחדרו.

ההתוועדות הסתיימה ב-5:20, אח"כ מנחה, ולאחר' אישר אד"ש בניע ראש והתחילו מיד מעריב. 10 דקות אחרי התפלה נסע לביתו.

יום א', ג' טבת

אד"ש נסע לאוהל ב-1:35, וחזר ב-5:20 לערך.

¹³ בדרך כלל הסדר הוא שר' יוסף שי' וולדמאן נוהג במשך שנים ארוכות לשאול את הרבי בשבת בבוקר עם בואו ל-770, על איזה רש"י ידבר בעת ההתוועדות, כדי שיוכל להתכונן ולעיין בענין. וזה היה הסימן לאנ"ש – אם אד"ש אמר לו, הרי שיש התוועדות, ואם לא אמר לו מאומה הרי שאין התוועדות. אבל במצב כגון דא שהרבי הגיע מוקדם, ר"י לא היה שם.

יום ב', ד' טבת

ביציאתו מקריה"ת (10:10 לערך) בכתה אליו אשה א', וענה לה שנשמע בשורות טובות. מנחה באיחור - 3:45. אחה"צ נסע לביתו וחזר ב-6:45, ונכנס כעבור כמה רגעים למעריב. 11:45 נסע לביתו.

יום ג', ה' טבת

על דו"חות וכדומה על ימי החנוכה, עונה אד"ש בנוסח זה:

נת' ות"ח. ודבר בעתו - ב[סמיכות ל]ימי חנוכה דענינה מוסיף והולך ואור ולהמשיך זה בכל ימות השנה. אזכיר עה"צ.

יום ד', ו' טבת

היום יצאה לאור ההנחה בלה"ק דש"פ מקץ, אד"ש הוסיף ג' הערות על ההנחה, אחת מהן על המאמר.

יום ו' ערב ש"ק פרשת ויגש, ח' טבת

אד"ש הלך לספרי' כ-10 דקות לפני הדלקת נרות. זמן מה לפני הדלקת נרות הגיע המשלוח הראשון של ספרי לקוטי שיחות כרך כ' (סה"כ 30 טופסים בלבד). מהירות ההדפסה וכו', הייתה לאור הוראת אד"ש "מוכרח שהחלק דבראשית שלאח"ז יו"ל בפועל בשבועות שלו [היינו, בתקופה שקוראים חומש בראשית] תשמ"ג. וההקדם בזה גופא ישובת. ובטח יבשרו טוב", עכ"ל"ק.

הערב הוא 'ניטל'. בשעת תפילת קבלת שבת הסתכל אד"ש כדרכו תמיד בגליון הערות התמימים דשבוע זה. 9:15 הלך לביתו.

ש"ק ויגש, ט' טבת

אד"ש הגיע ל-770 ב-9:30. היום אין התוועדות. 2:40 הלך לביתו וחזר ב-3:50.

מנחה ב-4. מעריב כשעה אחרי השקיעה. לאחר מעריב נכנס לחדרו, לייבל נכנס ג"כ, ומיד יצא בשאלה האם יש לבנה בחוץ, לא הי'. לייבל נכנס שוב,

ויצא מיד. אח"כ נכנס פרופ' ירמיה ברנובר שי' ושהה כשעה וחצי אצל אד"ש (בג"ע התחתון?). 7:30 נסע לביתו.

יום א' פרשת ויחי, עשרה בטבת

אד"ש נכנס לאמירת סליחות וקריה"ת. מנחה בזמן בביהמ"ד הגדול, אד"ש חילק מטבעות לצדקה לעשרות ילדים בדרכו למקומו. אחרי מנחה אמר "דברי כיבושין" במשך כ-70 דקות.

תחילה דיבר אודות ענין הצום שבא בגלל שסמך מלך בבל כו', בין הדברים אמר שיש שייכות בין אחדות ישראל לעשרה בטבת, שכיון שסמך מלך בבל במצור ואין יוצא ואין בא מירושלים, הרי כולם היו במצב של איחוד וכל אחד ראה את חברו כל הזמן בעודם מסוגרים בעיר יחד. ולאחר האריכות בזה הוסיף, שצריכים להיות באחדות בלי ההכרח מצד מצור מלך בבל...

דיבר גם על הפסוק בשיעור חת"ת דיום זה "ונשאתני ממצרים", שיהודי אין מקומו במצרים כי אם בדרך ארעי, ועליו לתבוע מהקב"ה "ונשאתני ממצרים", שיוציאו מן הגלות!

בסוף השיחה דיבר על המצב באה"ק וועדת החקירה שהקימו על "השחיטה, ווי זיי רופן דאס אן, אדער ווי אנדערע רופן עס אן מלחמה" (לשון אד"ש). דיבר באריכות ובמילים נוקבות, ובהתרגשות, וההוראה לפועל - שיהודים לא יפחדו מהגויים, ובנדו"ד מנשיא לבנון, ושועדת החקירה תפרסם שהיות שפלוגי עשה המלחמה ופלוגי נתן הפקודה לכל זה, והעונש או השכר שלו הי' כך וכך. - שיפרסמו כל הפרטים בזה, מי עשה ומה עשה וענשו או שכרו. ורק **אחר כך** יודיעו שיש אחד "שיש בידו למחות ולא מיחה"...

אחרי השיחה אמר שיחלק מטבע לצדקה לכל אחד ואחד ע"י הטנקיסטים. לאחר מכן הובא לכ"ק ספל, גיגית ומגבת, ונטל ידיו הק' לתפילת ערבית. כרבע שעה אחרי התפלה נסע לביתו.

יום ג', י"ב טבת

כשחזר אד"ש מביתו אחה"צ (6:45), כשיצא מהמכונת ניגש אליו כושי א' - להבדיל - וביקש דבר מה. אד"ש לא הסתכל לעברו, אלא הביט לכיוון הלבנה, ורק נענע ראשו בתנועה מסוימת.

בסוף מעריב שם סימן בדף דקידוש לבנה. לייבל נכנס והודיע שהלבנה נתכסתה שוב. בהמשך יצא שוב, ובדיוק אז נתבהרה הלבנה, אד"ש יצא וקידש בנוכחות כ-25 איש (כי רוב הקהל חיכה עד בוש, ולבסוף התפזר).

יום ה', י"ד טבת

אד"ש נסע לאוהל, וחזר ב-5:45. לאחר מעריב נכנס אליו חדקוב ושהה כרבע שעה (כשיצא מחדר כ"ק, חשבו כולם שזה אד"ש ונעשה המולה קצת. ואמר לייבל לחדקוב: החבר'ה חושבים שיש חדשות... ענה הנ"ל: בטח, הרי המחדש בטובו בכל יום תמיד, וצדיקים דומים לבוראם...).

בהתאם לדברי אד"ש דלעיל, החליטו התמימים ד"אהלי תורה" ללמוד ולסיים כל כרך כ', ע"י חלוקת כל השיחות המאמרים והמכתבים שבו בין כל תלמידי הישיבה, ללומדם עד **מוצש"ק פ' ויחי**. וכן עשו גם ב"חובבי תורה". על הדו"ח דחובבי תורה, הואיל אד"ש לענות בנוסח המענות על דו"חות שהובא לעיל.

יום ו' ערב ש"ק ויחי, ט"ו טבת

היום כתב אד"ש מענה חריף בנוגע למקוה הנשים (בהמשך למענה די"ב חשון כדלעיל), וכתב שעל פי דין צריך למכור את ביהמ"ד 770 בכדי לבנות המקוה, וגם כתב שהמקוה יבנה לא-ליובאוויטשער, ושלא יתנו לו עצות אפילו.

המענה היה לרש"ז גורארי', על מה שכתב שיש מספיק כסף לביהמ"ד ושאל האם יכולים להרחיבו. וזלה"ק:

ידוע הפסק-דין שמותר וכדאי למכור בית הכנסת לצורך מקווה. והבטיחוני שתהיה המקווה גמורה באמצע הקיץ, ואחר-כך - לפני ראש-השנה ואחר-כך - לחג הסוכות, ואחר-כך במשך ב' או ג' שבועות.

י"ד טבת הייתי בבניין המקווה ובעוד ג' שבועות גם-כן לא יהיה גמור.

ובאם באמת מעוניינים בטובת בית-המדרש - טובתו שימכרוהו וימסרו הכסף לאיש שאינו מליובאוויטש - ויתנו לו עשרת אלפים שכר טרחתו, ובלבד שייגמור המקווה במשך ג' שבועות ואיש מליובאוויטש לא יתן לו עצות כלל.

יום א' פ' שמות, טו"ב טבת

ר' בנימין קליין שי' חזר מביקורו באנגליא (לרגל הווארט של בתו עם בן ר' נחמן שי' סודאק) ובארץ הקודש (שם ביקר בהרבה מוסדות חב"ד בכל אתר ואתר). נכנס אל אד"ש אחרי מעריב, ושהה שם כ-40 דקות.

12:50 (!) נסע אד"ש לביתו.

יום ב' ח"י טבת

לאחר מנחה דיבר עם אד"ש יהודי א' בג"ע התחתון משך כ-10 דקות. אח"כ שמעתי, שהלה יהודי מרוסיא המתגורר בקראון הייטס, יש לו "דלת פתוחה" אצל אד"ש. הוא הביא חבילת תצלומים שמסר לו מדען דתי בהיותו בביקור באה"ק, על מנת שימסרם לכ"ק. התצלומים הם ממכונה לרפואת לב שהמדען הנ"ל מנסה להמציא. אד"ש שאל בשלומו ובירכו וכו' (כל הנ"ל שמעתי ממקור נאמן לפ"ע, ועדיין יש לברר).

יום ד' כ"ף טבת - יום ה' כ"א טבת

אד"ש נסע לביתו בשעה 11:30 בלילה (אור ליום ה'). בשעה 1 לפנות בוקר לערך, באופן לא ברור, פרצה שריפה בחדר הדפוס של "ועד להפצת שיחות" (בקומה ג' של 788), והלכה והתפשטה כלפי מעלה לקומה ד', בה שוכן המשרד של "ספר הלקוטים - דא"ח צמח צדק".

עד מהרה הופיעו מכוניות כיבוי וכוחות משטרה לרוב (עשרות מכוניות!) ועסקו בכיבוי השריפה. רק בשעה 4 כובתה השריפה כליל, והתאפשר לראות את התוצאות: חדר הדפוס של הועד נשרף כולו, כולל כו"כ חוברות

שהיו בשלבי הדפסה, וממש הפך לחורבה [אך כעת, כמה שעות אח"כ, כבר מוצאים בתוך גלי האפר איזה "אוריגינאלים" שהשריפה לא פגעה בהם בהיותה עשויים ממתכת].

גם במשרדי ה"ליקוטים" נגרם נזק כבד לרצפה ולקירות. וכן המשרדים ששכנו בקומה ב' תחת הועד ניזוקו במעט (בקיצור, המשרדים המשקיפים לכיוון קינגסטון אוו. ניזוקו).

אין לתאר הרגשת אנ"ש והת' כשחזו בשריפה, מיד מיהרו לביהמ"ד הגדול להוציא את ספרי התורה, עמודו וכסאו של אד"ש, והעלום לביהמ"ד העליון, ואח"כ פינו את כל הספרים וכו', כי התחילו לרדת מים רבים מכיבוי האש ונהייתה הצפה למטה [ואכן כתוצאה מכך התקלקל הגג של ביהמ"ד במקצת, ומאוחר יותר הביאו פועלים לסייד ולצבוע הגג מחדש, ובדרך ממילא את כל ביהמ"ד]. ב"ה שלא נגרמו נזקים נוספים לבית חיינו.

בהגיע אד"ש ל-770, ביצאו מהמכונת הביט על בנין המשרדים (אגב, המשרדים הנשקפים אל איסטערן פארקווי לא ניזוקו כלל, ועוד - דרכו בקודש בכל כיום להסתכל לכיוון זה כאשר מגיע ל-770. אך המציאות היא שהביט לכיוון זה), ושוחח מעט עם יודל (שנהג במכונת).

ש"ק שמות כ"ג טבת מבה"ח שבט

תוכן קצר מההתוועדות:

שיחה א': חודש שבט - שייך לשבט יוסף, ובעבודת האדם הו"ע "יוסף ה' לי בן אחר", לעשות מ'אחר' 'בן', שזו עבודתו של בעל ההילולא דעשירי בשבט (ששמו יוסף). היינו שאם ישנו מישהו במעמד ומצב ד'אחר', חלילה לרגוז עליו או לזרוק אותו מהבית, אלא צריך להיות בדוגמת עבודת יוסף שהי' "משביר בר" גם לשאינם מהוגנים (באומות העולם, ועל אחת כמה וכמה בנוגע ליהודי) - עבודה בדרך קירוב ואהבה.

ועבודה זו צריכה להיות באופן דצמיחה וגידול מיום ליום, בדוגמת האילן שראש השנה שלו בחודש שבט (וכידוע שכל אחד מהדצח"מ שמו מורה על מעלתו - ומעלת הצומח בהדגשה הוא ענין הגדילה וההתפתחות מיום ליום באופן הגלוי לעין), וכמאמר רז"ל "ת"ח אין להם מנוחה. . ילכו מחיל

אל חיל". ואין הכוונה שינוח בין "חיל" אחד לשני במשך חודש ימים (ואם הוא זקן ואינו לפי כבודו - ב' חדשים...), אלא - "אין להם מנוחה".

שיחה ב': כ"ג טבת הוא ערב יום ההילולא של אדמו"ר הזקן, ועבודתו המיוחדת היא: א) עשיית בעלי תשובה (כידוע החלום של אדמו"ר האמצעי), ב) חיבור נגלה ודא"ח - "שניאור".

ולכאורה יוקשה כיצד ייתכן להתחיל הלימוד עם תינוק באופן מושלם זה, של חיבור נגלה וחסידות גם יחד. וא"א לומר שמספיק שהמלמד שלו לומד כך, ובעת הלימוד עם התינוק הוא חדור בחסידות, כי אם כך נחרב כללות ענין חינוכו והדרכתו, כידוע שאדה"י התנה תנאי שענין ה"צדיק באמונתו יְחַיֵּ" לא יכנס בגבולו, אלא שעל כל לאחד מוטל להתייגע בעצמו ולא לסמוך על הצדיק בלבד.

והביאור בזה, כידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר שכשלימדוהו צורת אותיות א-ב, לימדוהו משער ספר התניא. וזהו חיבור נגלה וחסידות, ומסבירים לילד שספר זה מדבר על הקב"ה וכיצד לעבוד את ה' (כי יותר מזה לא יוכל להבין), וזה מתאמת אצל הילד באופן של התאמתות ע"י ראי', כידוע המעלה בזה.

לבסוף דיבר אד"ש אודות בנין המקוה, והתריע שכבר ארעו כו"כ מקרים (ופרט כל מקרה, ובכל פעם סיים במשפט -) "ולא נגע ולא פגע"!

ודיבר בזה בחריפות במשך כחמש דקות, ולבסוף אמר שלא הייתה ברירה אלא למכור את בית הכנסת, אז מכרתיו!

שיחה ג': התחלת הלכות תלמוד תורה לאדה"ז היא בתיבת "אף" - לרמז על לימוד התורה באופן של "אף", היינו בעמל ויגיעה, ופנימיות התורה. ויש ללמוד מכך הוראה כיצד ללמוד עם ילד, "זרוק מרה בתלמידים" כו'.

מאמר: אחרי השיחה ניגנו, וכאשר הפסיקו (כשראו שאד"ש מתכוון לדבר), נעמד פתאום א' מאנ"ש מאה"ק והחל לזעוק שכבר אלפי יהודים

הניחו תפילין (במבצע תפילין) וכו', ושהמשיח כבר חייב לבוא!¹⁴ אד"ש הסתכל עליו ולא אמר מאומה [ולהעיר משיחה ה'!], וכשהלה סיים לדבר, החל אד"ש לומר מאמר כעין שיחה ד"ה הבאים ישרש יעקב, במשך מעט יותר מעשר דק'.

שיחה ד': שאלות בפירש"י, והוראה לזמן הזה. דיבר בענין המלוה מלכה לטובת צא"ח. נתן בקבוק י"ש לר"ד ראסקין עבור צא"ח, בקבוק נוסף לר' בערל ווייס, ולבנו משה א"צ נתן כוסית לחיים (לרגל חתונתו בשבוע הבעל"ט).

שיחה ה': הביאור בפירש"י ובלקולוי"צ על הזהר. וההוראה בעבודת האדם – הקב"ה נמצא עם כל אחד ואחד גם בזמן הגלות, "אנכי ארד עמך מצרימה". בתוך הדיבור, היו דיבורים מהולים בבכי, ופעמיים הופסק הדיבור מחמת רוב הבכי, אחד מהם ה' כאשר התבטא "עצמות ומהות איז זיך משתשע בעצמותו און לאזט אידן מאטערן זיך אין גלות"...

בסיום ההתוועדות התחיל לנגן "ווי וואנט משיח נאו", ולאחר מנחה התחיל "שיבנה". ההתוועדות הסתיימה ב-4:40. 5:35 מעריב למעלה. כעבור כמחצית השעה נסע לביתו, ומעודד שירת שיבנה בידו הק', ונופף במיוחד לילד קטן.

יום א' פרשת וארא, כ"ד טבת

החתן הת' משה א"צ ווייס ובני משפחתו נכנסו לכ"ק לקבל הסידור לפני נסיעתו לאוהל, ושהו משך זמן רב (כשעה?).

ב-3 נוסע לאוהל, וחוזר ב-6.

יום ה' כ"ח טבת

בקריה"ת מתסתכל ברש"י פסוקים ח-ט. 11:05 נסע למקוה. 2:15 נסע לאוהל, וחוזר ב-6. נסע לביתו ב-7.

¹⁴ שמעתי שבכל פעם שבא אל הרבי, הוא מדבר וזועק ענינים כאלו באמצע ההתוועדויות. פעם אחת לפני כו"כ שנים רצו אנשים בקהל להשתיקו, ואמר לו כ"ק בנוקבו בשמו: ר' .... תגיד מה שיש לך להגיד!

ליל ש"ק פ' וארא, אור לר"ח שבט

אד"ש נשאר בחדרו הק' בליל שבת ולא הלך לביתו מחמת הקור. בשעה 9 בא לייבל ונכנס אל כ"ק, וביציאתו מסר הודעה על התוועדות למחרת.

ש"ק פ' וארא, ר"ח שבט

ההתוועדות הסתיימה ב-4:55. 6:15 נסע לביתו.

יום א' פרשת בא, ב' שבט

היום התקיימה בניו ג'רזי חגיגת סיום ס"ת הרביעי לאחדות ישראל שע"י מרכז ישיבות תומכי תמימים, בארגונה של הנהלת ישיבת תו"ת במאריסטאון. החגיגה החלה בשעה 2, וכתוצאה מכך היה 770 ריק במשך כמה שעות. במנחה הקהל הי' מועט ביותר, וגם העשרות הבודדות שהיו שם ניסו להסתיר עצמם מפני כ"ק בפינות ביהמ"ד מגודל הבושה שלא נסעו להשתתף בחגיגה.

יום ב' ג' שבט

היום בבוקר הגיע ל-770 ספר התורה הנ"ל, לאחר שהספיקו לקרוא בו פעם אחת בישיבת תו"ת במאריסטאון. כשנכנס אד"ש לקריה"ת, קראו בס"ת זה (כמובן שבעקבות המאורע, הקהל בקריה"ת הי' גדול מן הרגיל...). כשהכניסו הס"ת בחזרה לארון הקודש, התחיל הקהל לנגן "שישון ושמחו", ואד"ש הגביר השירה בתנועות יד רחבות כו"כ פעמים, ולאחר מכן יצא והמשיך לעודד השירה לעבר הקהל עוד ועוד גם בדרכו אל החדר...

לאחר כניסתו לחדרו הק' החלו אנ"ש והת' לרקוד במעגל על יד ג"ע התחתון.

יום א' תצוה, ז' אדר

בהגיע אד"ש ל-770 בבוקר, עמדו קבוצת אנשים ונשים ממונטריאל (דוברי צרפתית), ובהגיעו איחל להם "בון מזל" [- מזל טוב], נכנס לחדרו ויצא וחילק דולר לכל אחד מהם (בעומדו בפתח ג"ע התחתון), ואחר כך איחל להם "בון וויאז" [- דרך צלחה].

2:45 נסע לאוהל, וחזר ב-6:40. במנחה הי' חתן וממילא לא אמרו תחנון.

יום ג' ט' אדר

בהגיע אד"ש ל-770 בבוקר פגש בבנו של ר"נ סודאק (בגיל מצוות) והושיט לו מטבע לצדקה, הגיב הילד שהוא כבר אחרי בר-מצוה, ענה לו אד"ש שגם הוא עצמו לאחר בר-מצוה ("אויך איך בין נאך בר-מצוה")...

יום ד' יו"ד אדר

2:50 נסע לאוהל, וחזר ב-6:40.

לזכות

חתן הבר מצוה

הת' אלימלך שי' הולצמן וכל משפחתו

לז"נ סבתו

מרת חי' צפורה בת הרב אורי ע"ה הולצמן

נפטרה כ"ה תשרי ה'תשס"ז

ת' נ' צ' ב' ה'

ולזכות זקניו

הרה"ח ר' יעקב צבי שי' הולצמן

הרה"ח ר' נטע שלמה ומרת מרים שיחיו ויסברג

וכל צאצאיהם להצלחה רבה ומופלגה בכל הענינים

